

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕМЛЕКЕТТІК
АУДИТ

Қаржылық бұзушылықтарды зерделеу жөніндегі орталық

Нөмір тақырыбы:

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖҮЙЕСІН
КАДРМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Тема номера:

КАДРОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СИСТЕМЫ
ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА

НОВОСТИ

3

РГП «ЦИФН»

«10 лет созидания и развития»

Мурзин А.Э.

11

ТЕМА НОМЕРА

КАДРОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА

Нугербеков С.Н., Алибекова Б.А.

16

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ

АУДИТ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ
ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ

Зейнелгабдин А.Б.

28

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ОРГАНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА

Карыбаев А.А., Аuezова Б.А.

34

ПУБЛИКАЦИИ ЗАРУБЕЖНЫХ АВТОРОВ

О ПОНЯТИИ КРИТЕРИЕВ В АУДИТЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ПРОЦЕДУРЕ ИХ ВЫБОРА

Саунин А.Н.

40

РЕВИЗИОННАЯ КОМИССИЯ

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА ПОСТУ-
ПЛЕНИЙ В БЮДЖЕТ И ЕГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ – КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕ-
НИЯ ЭКОНОМИКОЙ

Кыдырбаев М.И.

46

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСАМИ

ВНЕДРЕНИЕ ЧЕТВЕРТОГО УРОВНЯ БЮДЖЕТА – ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ

Аширова Н.К.

56

Есеп комитетінің Астана күніне арналған салтанатты жиналысы өтті

Есеп комитетінің Төрағасы Нұрмұхамбет Әбдібеков ұжымды Астана күнімен құттықтап, денсаулық, бақыт, амандық тіледі.

Мемлекет басшысының астананы көшіру туралы шешімі отандық тарихта жаңа дәуірді – жасампаз өзгерістер дәуірі нашқанын және елдің экономикалық өрлеуі мен қоғамның рухани гүлденуінің жарқын бейнесі болғанын атап өтті.

«Осы жылы Астанаға 19 жыл толады. Осы уақыт ішінде астана қазіргі заманауи, қарқынды да-

мып келе жатқан қалаға айналды, ол жүргізілген саяси және экономикалық реформалардың жетекшісі бола отырып, бүкіл мемлекет кекүшберуде. «Бұл астананы жеделдете құрудың еуразиялық кеңестікте ғана емес, әлемдегі бірегей үлгісі», - деді ол.

Есеп комитетінің Төрағасы Астанада түрлі ұлттардың, діни көзқарастардың толыққанды өмірі мен еңбегі үшін барлық жағдай жасалғанын баса айтты.

«Астана – бұл үміттер іске

асырылатын, болашақтың, жаңа мақсаттардың, жоспарлардың қаласы. Сіздерге астанамыз бен Отанымыздың дамуы жолында кәсіби табыстар мен жаңа жетістіктер тілеймін», - деп қорытындылады Нұрмұхамбет Әбдібеков.

05.07.2017

Состоялось торжественное собрание Счетного комитета, посвященное Дню столицы

Председатель Счетного комитета Нурмухамбет Абдибеков поздравил коллектив с Днем столицы, пожелал здоровья, счастья, благополучия.

Нурмухамбет Абдибеков отметил, что решение Главы государства о переносе столицы открыло новую эпоху в отечественной истории – эпоху созидательных перемен и стало ярким символом экономического подъема страны и духовного расцвета общества.

«В нынешнем году Астане исполняется 19 лет. За это время столица превратилась в современный, динамично развивающийся город, который задает импульс всей стране, являясь локомотивом проводимых политических и экономических реформ. Это уникальный пример ускоренного создания столицы не только на евразийском пространстве, но и в мире», – сказал он.

Председатель Счетного комитета подчеркнул, что в Астане фор-

мируются все условия для полноценной жизни и труда людей различных национальностей, религиозных взглядов.

«Астана – это город, где реализуются надежды, это город будущего, новых устремлений, планов. Желаю всем вам дальнейших профессиональных успехов и новых достижений на благо развития нашей столицы и нашей Родины», – заключил Нурмухамбет Абдибеков.

29.07.2017

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті хабарлайды

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті (бұдан әрі – Есеп комитеті) әлеуметтік желілерде «Қазақстан темір жолы» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамына қатысты жүргізілген мемлекеттік аудит туралы ақпараттың тарауына орай жекелеген бұқаралық ақпарат құралдардың сұрауына байланысты келесіні хабарлайды.

Есеп комитеті 2016 және 2017 жылдарға арналған Жұмыс жоспарларына сәйкес «Ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігі мен тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-ның жарғылық капиталын ұлғайтуға бөлінген республикалық бюджет қаражатының, сондай-ақ «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-ның еншілес және тәуелді ұйымдары акциялар пакеттерін бағалы қағаздар нарығына шығару бағдарламасының іске асырылуына пайдаланылған мемлекет активтерінің пайдаланылуына мемлекеттік аудит» және

«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-ның және оның еншілес ұйымдарының даму жоспарларының іске асырылуына, сондай-ақ ақпараттарды, жұмыстарды және қызметтерді сатыпалуды жоспарлаудың негізділігіне, оның іске асырылуына және жүзеге асырылуының тиімділігіне мемлекеттік аудит» аудиторлық іс-шаралары шеңберінде 2016 жылғы 3 қараша мен 30 желтоқсан аралығында және 2017 жылғы 30 қаңтар мен 12 сәуір аралығында «Қазақстан темір жолы» ұлттық компаниясы» АҚ-да мемлекеттік аудиторлар Б. Мукина және Ғ. Тапеевтің қатысуы мен мемлекеттік аудит жүргізді.

Аудиторлық іс-шаралардың қорытындылары туралы жалпы ақпарат Есеп комитетінің интернет ресурсында орналастырылды (2017 жылғы 2 ақпандағы және 2017 жылғы 30 маусымдағы прес-релиздер).

Бұл ретте Есеп комитеті анықталмаған дереккөздердің

әлеуметтік желілерде Есеп комитетінің құжаттарына сілтеме жасап таратқан ақпаратында Есеп комитетінің ресми құжаттарындағы (аудиторлық есептер мен аудиторлық қорытындылар), соның ішінде кейбір «қызмет бабында пайдалану үшін» сипатындағы ақпараттарды бұрмалайтын, ал кей жағдайларда қарама-қайшы мәліметтер мен тұжырымдар келтірілгенін атап көрсетеді.

Есеп комитеті аудиторлық қорытындыларды, сондай-ақ анықталған бұзушылықтарды жоюға ден қою бойынша қабылданған шаралар жөніндегі құжаттарды Үкіметке, мүдделі мемлекеттік органдарға жіберді, жекелеген материалдар процесстік шешімдер қабылдау үшін Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл ұлттық бюросына жолдан-ды.

29.07.2017

Счетный комитет по контролю за исполнением республиканского бюджета сообщает

В связи с поступающими в Счетный комитет по контролю за исполнением республиканского бюджета (далее – Счетный комитет) обращениями отдельных средств массовой информации по поводу распространения в социальных сетях информации об итогах государственного аудита, проведенного в АО «Национальная компания «Казакстан темір жолы», Счетный комитет сообщает, что в соответствии с Планами работы Счетного комитета на 2016 и 2017 годы в рамках аудиторских мероприятий «Государственный аудит использования средств республиканского бюджета, выделенных на увеличение уставного капитала АО «ФНБ «Самрук-Казына» для обеспечения конкурентоспособности и устойчивости национальной экономики, а также активов государства, использованных на

реализацию Программы вывода пакета акций дочерних и зависимых организаций АО «ФНБ «Самрук-Казына» на рынок ценных бумаг» и «Государственный аудит реализации планов развития, а также обоснованности планирования, реализуемости и эффективности осуществления закупок товаров, работ, услуг АО «ФНБ «Самрук-Казына» в период с 3 ноября по 30 декабря 2016 года и с 30 января по 12 апреля 2017 года в АО «Национальная компания «Казакстан темір жолы» и его дочерних организациях проводился государственный аудит, в том числе с участием государственных аудиторов Б. Мукиной и Г. Тапеева.

Общая информация по итогам аудиторских мероприятий размещена на интернет-ресурсе Счетного комитета (пресс-релизы от 02.02.2017 г. и от 30.06.2017 г.).

При этом, Счетный комитет от-

мечает, что в информации, распространяемой неуставленными источниками в социальных сетях со ссылкой на документы Счетного комитета, приводятся сведения и выводы, искажающие, а в ряде случаев противоречащие официальным документам Счетного комитета (аудиторским отчетам и аудиторским заключениям), отдельные из которых имеют характер «для служебного пользования».

Аудиторские заключения, а также документы по принятым мерам реагирования на выявленные нарушения в установленном порядке направлены Счетным комитетом в Правительство, заинтересованные государственные органы, отдельные материалы направлены в Национальное бюро по противодействию коррупции для принятия процессуальных решений.

04.09.2017

Мемлекет басшысының Жарлығымен Әділғазы Сәдуақасұлы Бергенев Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің мүшесі қызметіне тағайындалды

Указом Главы государства Бергенев Адылғазы Садвокасович назначен членом Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета

Мемлекет басшысының Жарлығымен Әділғазы Сәдуақасұлы Бергенев Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің мүшесі қызметіне тағайындалды.

Қазақстан Республикасы Президентінің баспа сөз қызмет

Указом Главы государства Бергенев Адылғазы Садвокасович назначен членом Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета.

Пресс-служба Президента Республики Казахстан

07.09.2017

Есеп комитетінің Төрағасы Нұрмұхамбет Әбдібеков Баку қаласында (Әзербайжан Республикасы) өткен ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің жоғары қаржы бақылау органдары (ЖҚБО) басшылары кеңесінің XVII сессиясының жұмысына қатысты

Есеп комитеті Қазақстанның мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жүйесін жаңа сапалы деңгейге шығару бойынша жүйелі шараларды қабылдайды. Бұл жөнінде ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің жоғары қаржы бақылау органдары (ЖҚБО) басшылары кеңесінің XVII сессиясының отырысында сөз сөйлей отырып, Есеп комитетінің Төрағасы Нұрмұхамбет Әбдібеков мәлімдеді. ЖҚБО қызметінің тиімділігін бағалаудағы сапалы көрсеткіштерді қолдану мәселелеріне арналған іс-

шарада, сонымен қатар Әзербайжан Республикасы, Беларусь Республикасы, Қырғыз Республикасы, Молдова Республикасы, Ресей Федерациясы және Тәжікстан Республикасының жоғары қаржы бақылау (мемлекеттік аудит) органдарының бірінші басшылары мен өкілдері қатысты.

Өз сөзінде Нұрмұхамбет Әбдібеков Есеп комитеті жұмысының тиімділігін арттырудың негізгі бағыттарына егжей-тегжейлі тоқталды.

Атап айтқанда, қаражатты өтеу

(қалпына келтіру), Есеп комитетінің ұсынымдары мен тапсырмаларын орындау, сондай-ақ мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары қызметкерлерінің біліктілігін арттыру мен қайта даярлауға қатысты жылсайын ведомство қызметі тиімділігінің түйінді нысаналы индикаторлары әзірленетінін атап өтті.

Нұрмұхамбет Әбдібеков «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заңға сәйкес Есеп комитеті барлық мемлекеттік аудит органдарының қызмет сапасына

бақылау жүргізетінін баса айтты.

«Мемлекеттік аудит органдарының, соның ішінде Есеп комитетінің қызметін үнемі бағалау аудиторлық іс-шаралардың сапасын арттыруға және нәтижесінде бюджет процесін, республикалық бюджет қаражаты мен мемлекет активтерін басқаруды жетілдіруге ықпал етеді», - деді ол.

Нұрмұхамбет Әбдібековтің айтуынша, тұрақты бақылау мен мониторингтің арқасында Есеп комитеті шешімдерінің орындалу және бюджетке қаражаттық алпына келтіру (өтеу) деңгейі өсуде.

Кеңес отырысында Түйінді ұлттық көрсеткіштер жөніндегі сараптама тобы мен ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ЖҚБО мемлекеттік қаржылық бақылау (аудит) стандарттарын әзірлеу жөніндегі жұмыс тобының жұмыс нәтижелері қаралды.

Кеңесте мемлекеттік қаржылық бақылау (аудит) стандарттарында қолданылатын Глоссарий терминдері және «ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің жоғары қаржылық бақылау органдарының қызметкерлеріне арналған әдеп талаптары, принциптері мен мінез-құлық нормалары» Стандарты бекітілді.

Сессия қорытындысы бойынша ЖҚБО қызметінің тиімділігін бағалау практикасында сапалы көрсеткіштерді қолдану

мәселелерінде ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің жоғары қаржылық бақылау органдарының рөлі туралы Шешім және Бұрыштама қабылданды.

Бұдан басқа, Кеңестің XVII және XVIII сессиялары аралығындағы кезеңге арналған жұмыс жоспары бекітілді.

Сессия шеңберінде Есеп комитетінің Төрағасы Нұрмұхамбет Әбдібеков Әзербайжан Республикасы Есеп палатасының басшысы Вюгаром Гюльмамедовпен, Беларусь Республикасы Мемлекеттік бақылау комитетінің басшысы Леонид Анфимовпен, Молдова Республикасы Есеп палатасының басшысы Вячеслав Унтиламен және Ресей Федерациясы Есеп палатасының басшысы Татьяна Голиковамен екі жақты кездесулер өткізді.

Әріптестер ЖҚБО-ның мемлекетті қорғандар мен өзара іс-қимылы, анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктердің экономика салаларын дамытуға әсерін талдау, ақпараттық деректер базасын қолдану, мемлекеттік аудит органдар функцияларының қайталануын болдырмау, республикалық бюджет жобасын алдын ала бағалауды жүзеге асыру және басқалар бойынша пікір алысты. Бұдан басқа, тараптар өзара қызығушылық тудыратын

мәселелер бойынша оқыту семинарлары мен жұмыс кездесулерін өткізу бөлігінде ынтымақтастықты кеңейту туралы келісті.

Анықтама ретінде:

Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің жоғары қаржы бақылау органдары басшыларының кеңесі 2000 жылы ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ЖҚБО арасындағы ынтымақтастықты ұйымдастырушылық қамтамасыз ету, олардың өзара іс-қимылын үйлестіру мен жұмыс тәжірибесін бөлісу үшін құрылды.

Есеп комитетінің
баспасөз қызметі

Председатель Счетного комитета Нурмухамбет Абдибеков принял участие в работе XVII сессии Совета руководителей высших органов финансового контроля (ВОФК) государств-участников СНГ, прошедшей в г.Баку (Республика Азербайджан)

Счетный комитет принимает системные меры по выведению системы государственного аудита и финансового контроля Казахстана на качественно новый уровень. Об этом заявил Председатель Счетного комитета Нурмухамбет Абдибеков, выступая на заседании XVII сессии Совета руководителей высших органов финансового контроля (ВОФК) государств-участников СНГ.

В мероприятии, посвященном вопросам применения качественных показателей в оценке эффективности деятельности ВОФК, также приняли участие первые руководители и представители высших органов финансового контроля (государственного аудита) Азербайджанской Республики, Республики Беларусь, Кыргызской Республики, Республики Молдова, Российской Федерации и Республики Таджикистан.

В своем выступлении Нурмухамбет Абдибеков подробно остановился на основных направлениях повышения эффективности работы Счетного комитета.

В частности, он отметил, что ежегодно разрабатываются ключевые целевые индикаторы эффективности деятельности ведомства, касающиеся возмещения (восстановления) средств, исполнения поручений и рекомендаций Счетного комитета, а также повышения квалификации и переподготовки работников органов государственного аудита и финансового контроля.

Нурмухамбет Абдибеков подчеркнул, что в соответствии с Законом «О государственном аудите и финансовом контроле» Счетным комитетом проводится контроль качества деятельности всех органов государственного аудита.

«Регулярная оценка деятельности органов государственного аудита, в том числе Счетного комитета, способствует повышению качества аудиторских мероприятий и в конечном итоге совершенствованию бюджетного процесса, управления средствами республиканского бюджета и активами государства», – сказал он.

По словам Нурмухамбета Абдибекова, благодаря постоянно контролируемому контролю и мониторингу, растут уровень исполнения решений Счетного комитета и объемы восстановленных (возмещаемых) средств в бюджет.

На заседании Совета также рассмотрены результаты работы Экспертной группы по ключевым национальным показателям и Рабочей группы по разработке стандартов государственного финансового контроля (аудита) ВОФК государств-участников СНГ.

Советом утверждены Глоссарий терминов, используемых в стандартах государственного финансового контроля (аудита) и Стандарт «Этические требования, принципы и нормы поведения для работников высших органов финансового контроля государств-участников СНГ».

По итогам сессии приняты Ре-

шение и Резолюция о роли высших органов финансового контроля государств-участников СНГ в вопросах применения качественных показателей в практике оценки эффективности деятельности ВОФК.

Кроме того, утвержден План работы Совета на период между XVII и XVIII сессиями.

В рамках сессии Председатель Счетного комитета Нурмухамбет Абдибеков провел двусторонние встречи с первыми руководителями Счетной палаты Азербайджанской Республики Вюгаром Гюльмамедовым, Комитета государственного контроля Республики Беларусь Леонидом Анфимовым, Счетной палаты Республики Молдова Вячеславом Унгилой и Счетной палаты Российской Федерации Татьяной Голиковой.

Коллеги обменялись мнениями по вопросам взаимодействия ВОФК с государственными органами, проведения анализа влияния выявленных нарушений и недостатков на развитие отраслей экономики, использования информационные баз данных, исключения дублирования функций органов государственного аудита, осуществления предварительной оценки проекта республиканского бюджета и другим. Кроме того, стороны договорились о расширении сотрудничества в части проведения обучающих семинаров и рабочих встреч по вопросам, представляющим взаимный интерес.

В ходе встречи с Татьяной Голиковой также было подписано актуализированное двустороннее Соглашение о сотрудничестве между Счетным комитетом Казахстана и Счетной палатой России.

Справочно:

Совет руководителей высших органов финансового контроля государств-участников Содружества Независимых Государств создан в 2000 году для организационного обеспечения сотрудничества между ВОФК государств-участников СНГ, координации их взаимодействия и обмена опытом работы.

Пресс-служба
Счетного комитета

Есеп комитетінің және бірқатар облыстар мен Астана қаласы тексеру комиссияларының, ұлттық экономика және қаржы министрліктерінің қызметкерлері мемлекеттік аудит саласындағы халықаралық сертификаттарға (CIPFA) ие болды

Азия Даму Банкінің қолдауымен өткен оқытуды CIPFA Сертификатталған мемлекеттік қаржы және бухгалтерлік есеп институтының (Ұлыбритания) бағдарламасының екі модулі бойынша Ernst & Young Бизнес академиясының («Эрнст энд Янг Казахстан») оқытушылары жүзеге асырды.

Оқыту мемлекеттік аудиторлардың әлеуетін, Қоғамдық сектор үшін халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ҚСХҚЕС) сәйкес бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік пен мемлекеттік аудит саласындағы олардың кәсібилігін дамыту мақсатында ұйымдастырылған.

Оқытудың қорытындысы бойынша Есеп комитетінің және бірқатар облыстар мен Астана қаласы тексеру комиссияларының, ұлттық экономика мен қаржы министрліктерінің 28 қызметкеріне CIPFA Public Auditor халықаралық біліктілігі берілді, сондай-ақ Қоғамдық сектор үшін халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (DipIPSAS) бойынша оқуды бітіргені туралы дипломдар тапсырылды.

Анықтама ретінде:

Қазақстанда CIPFA бағдарламасы бойынша мемлекеттік аудиторларды сертификаттау 2016 жылдан бастап Есеп комитетінің бастамасы-

мен өткізілуде. Есеп комитеті – пост кеңестік кеңістікте мемлекеттік аудиторлар үшін CIPFA халықаралық сертификаттауын енгізген алғашқы жоғары мемлекеттік аудит органы.

CIPFA мемлекеттік қаржы саласындағы сертификаттауды жүзеге асыратын әлемдегі бірден бір кәсіби ұйым болып табылады.

Оқыту ҚСХҚЕС бойынша терең білім алуды және халықаралық қоғамдастық таныған сертификаттар алуды көздейді.

**Есеп комитетінің
баспасөз қызметі**

20.09.2017

Работники Счетного комитета, ревизионных комиссий ряда областей и города Астаны, министерств национальной экономики и финансов стали обладателями международных сертификатов в области государственного аудита (CIPFA)

Обучение, осуществленное при поддержке Азиатского Банка Развития, проведено по двум модулям программы Сертифицированного института государственных финансов и бухгалтерского учета CIPFA (Великобритания) преподавателями Академии бизнеса Ernst&Young («Эрнст энд Янг Казахстан»).

Обучение организовано в целях повышения потенциала государственных аудиторов, их профессионального развития в области государственного аудита, бухгалтерского учета и финансовой отчетности в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности для общественного сектора (МСФООС).

По итогам обучения 28 работ-

никам Счетного комитета, ревизионных комиссий ряда областей и города Астаны, министерств национальной экономики и финансов присвоена международная квалификация CIPFA Public Auditor, а также вручены дипломы о завершении обучения Международным стандартам финансовой отчетности для общественного сектора (DipIPSAS).

Справочно:

Сертификация государственных аудиторов по программе CIPFA в Казахстане проводится по инициативе Счетного комитета с 2016 года. Счетный комитет - первый высший орган государственного аудита на постсоветском пространстве, вне-

двинший международную сертификацию CIPFA для государственных аудиторов.

CIPFA является единственной в мире профессиональной организацией, осуществляющей сертификацию в области государственных финансов.

Обучение предполагает получение углубленных знаний МСФООС и получение сертификата, признанного международным сообществом.

**Пресс-служба
Счетного комитета**

28.09.2017

Есеп комитетінде Қазақстан халқы тілдерінің күніне арналған салтанатты жиын өтті

Есеп комитетінің Төрағасы Н. Әбдібеков ұжымды Қазақстан халқы тілдерінің күні мерекесіне орай құттықтады.

Мемлекеттік аудиттің жоғары органының басшысы Қазақстанда халқымыздың рухани қазынасы - тіл байлығын сақтауға ұдайы назар аударылып келетінін, оның қазіргі қоғамның дамуындағы рөліне айрықша мән берілетінін, тілдерді дамыту мемлекеттің қамқорлығында екенін атап өтті.

Есеп комитеті Төрағасының

сөзінше, еліміздегі мәдениет пен тілдердің әралуандылығы бұл біздің ұлттық мақтанышымыз. Өйткені, Қазақстанда тұратын әрбір азамат өзінің тілі мен мәдениетін сақтауға мүмкіндігі бар.

«Ең алдымен кез келген ұлт, мемлекет үшін маңыздысы мемлекеттік тілі. Тілімізде халқымыздың даналығы мен дәстүрі кеңінен көрініс тапқан. Қазақ тілінде еркін сөйлеу және түсіне білу барлық тұрғындарымыз үшін қалыпты үрдіске айналатын болады», -

деп қорытындылады өз сөзін Нұрмұхамбет Әбдібеков.

Салтанатты іс-шара барысында «Тіл - татулық тірегі» байқауында жүлделі орынға ие болған топтар мен оған белсенді түрде қатысқан Есеп комитетінің бірқатар қызметкерлері Есеп комитеті Төрағасының дипломдарымен марапатталды.

**Есеп комитетінің
баспасөз қызметі**

28.09.2017

Состоялось торжественное собрание Счетного комитета, посвященное празднованию Дня языков народа Казахстана

Председатель Счетного комитета Нурмухамбет Абдибеков поздравил коллектив с Днем языков народа Казахстана.

Руководитель высшего органа государственного аудита отметил, что в Казахстане всегда с особой заботой и вниманием относились к сохранению языкового богатства народа, понималась его роль в развитии современного общества.

По словам Председателя Счетного комитета, многообразие

культур и языков – это наше национальное достояние, поскольку жители Казахстана имеют уникальную возможность культурно-языкового взаимодействия и взаимообогащения.

«Вместе с тем, любая нация, государство – это, прежде всего, ее уникальный государственный язык. В нем сохраняются мудрость и традиции народа. Умение говорить и понимать на казахском языке со временем должно стать нормой

для всех казахстанцев», – заключил Нурмухамбет Абдибеков.

В ходе торжественного мероприятия ряд работников Счетного комитета были награждены дипломами за активное участие в конкурсе на знание государственного языка «Тіл - татулық тірегі».

**Пресс-служба
Счетного комитета**

29.09.2017

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК-нің құрылуының 10 жылдығына арналған салтанатты жиын өтті

Іс-шараға Президент Әкімшілігінің, Астана қаласы бойынша тексеру комиссияның, Қаржы министрлігі Қаржы академиясының, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің өкілдері қатысты.

Есеп комитетінің Төрағасы Нұрмухамбет Абдибеков Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық ұжымын мерейтойларымен құттықтады.

«Осы жылдарда Орталық қолданбалы ғылыми зерттеу жүргізу, сондай-ақ мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының қызметкерлерін

қайта даярлау мен біліктілігін арттыру бойынша өзіне жүктелген міндеттерді табысты орындауда», – деп атап өтті.

Нұрмухамбет Абдибековтің айтуынша, Орталық Есеп комитетінің ғылыми және әдіснамалық базасын жетілдіруге, мемлекеттік аудиторлардың кәсіби деңгейін көтеруге үлкен үлес қосты.

«2008 жылдан бастап Есеп комитетінің аудиторлық, сараптамалық-талдамалық қызметінде озық әдістер әзірлеу және енгізуімен байланысты 52 өзекті бағыт бойынша зерттеулер жүргізілген. Мемлекеттік

аудит және қаржылық бақылау жүйесінің 5 мыңнан астам қызметкерлерінің біліктілігін арттыру ұйымдастырылған.

Жиын соңында Орталықтың бірқатар қызметкерлеріне жұмыстағы елеулі жетістіктері үшін Есеп комитеті Төрағасының құрмет грамоталары мен алғыс хаттары табысталды.

**Есеп комитетінің
баспасөз қызметі**

29.09.2017

Состоялось торжественное собрание, посвященное 10-летию образования РГП «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета

В мероприятии приняли участие представители Администрации Президента, Ревизионной комиссии по городу Астане, Финансовой академии Министерства финансов, Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева.

Председатель Счетного комитета Нурмухамбет Абдибеков поздравил коллектив Центра по исследованию финансовых нарушений с юбилейной датой.

«Все эти годы Центр успешно выполняет возложенные на него задачи по проведению прикладных научных исследований, а также повышению квалификации и переподготовке кадров органов государственного аудита и финансового

контроля», – подчеркнул он.

По словам Нурмухамбета Абдибекова, Центром внесен большой вклад в совершенствование научной и методологической базы Счетного комитета, повышение профессионального уровня государственных auditors.

«С 2008 года проведены исследования по 52 актуальным направлениям, связанным с разработкой и внедрением передовых методов аудиторской и экспертно-аналитической деятельности Счетного комитета. Организовано повышение квалификации свыше 5 тысяч работников системы государственного аудита и финансового контроля», –

сказал он.

В завершение собрания ряду сотрудников Центра за значительные достижения в работе вручены почетные грамоты и благодарственные письма Председателя Счетного комитета.

**Пресс-служба
Счетного комитета**

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАҢДАР!

Сіздер Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» ШЖҚ РМК-ның 10 жылдығына арналған «Мемлекеттік аудит - Государственный аудит» журналының кезекті шығарылымын қолдарыңызда ұстап отырсыздар.

10 жыл бұрын мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін дамытудағы аса өзекті мәселелерді шешуге жәрдемдесу мақсатында Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 1 қазандағы № 868 қаулысымен Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» мемлекеттік кәсіпорны (бұдан әрі - Орталық) құрылған болатын. Орталық қызметінің негізгі мәні келесідей айқындалды: қолданбалы ғылыми зерттеулерді жүзеге асыру, сондай-ақ мемлекеттік қаржылық бақылау қызметкерлерін қайта даярлау және олардың біліктілігін арттыру.

Осыған орай, бүгінгі ұжымға атқарып жатқан жұмысы үшін, сондай-ақ Орталықтың дамуына қосқан үлесі үшін ардагерлерімізге алғыс білдіре отырып, оларға зор денсаулық және ұжымның ісіне сәттілік тілеймін.

Орталық мемлекеттік органдардың, тексеру комиссияларының және жоғары оқу орындарының өкілдеріне мерейтойлық құттықтаулар жіберіп, өздерінің ақ пейілі мен ықыластарын білдіргендері үшін, көптеген бағыттар бойынша сындарлы өзара іс-қимыл үшін алғыс айтамын.

Орталық өз тарапынан қойылған міндеттерді абыроймен орындап, өзіне артқан сенімді ақтайтындығына сенімдімін.

Құрметпен,

Алмат Мурзин
Бас редактор

«ҚБЗО» РМК директорының м.у.а.

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

Вы держите в руках очередной выпуск журнала «Мемлекеттік аудит - Государственный аудит», посвященный 10-летию РГП на ПХВ «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета».

10 лет назад, постановлением Правительства Республики Казахстан от 1 октября 2007 года за № 868, с целью содействия в решении наиболее актуальных проблем развития системы государственного финансового контроля, было создано государственное предприятие «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета (далее - Центр). Основными предметами деятельности Центра определены: осуществление прикладных научных исследований, а также переподготовка и повышение квалификации работников государственного финансового контроля.

Хочу поблагодарить нынешний коллектив за проводимую работу, а также наших ветеранов за их значительный вклад в развитие Центра, пожелать всем здоровья и дальнейших успехов.

Я благодарен представителям центральных государственных органов, ревизионных комиссий и высших учебных заведений за теплые поздравления с юбилеем, за наше конструктивное взаимодействие по многим направлениям.

Уверен, что Центр со своей стороны будет и дальше достойно выполнять поставленные задачи и оправдывать оказанное ему доверие.

С уважением,

Алмат Мурзин
Главный редактор
Врио директора РГП «ЦИФН»

«10 лет создания и развития»

РГП на ПХВ «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета» 01 октября 2017 года исполнилось 10 лет.

В эпоху нестабильности и кризисов все сферы экономики государства нуждаются в поддержке своего развития, исключением не стала и система финансового контроля. Поэтому десять лет назад, постановлением Правительства Республики Казахстан от 1 октября 2007 года за № 868, с целью содействия в решении наиболее актуальных проблем развития системы государственного финансового контроля, было создано государственное предприятие «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета (далее – Центр). Основными предметами деятельности Центра определены: осуществление прикладных научных исследований, а также переподготовка и повышение квалификации работников государственного финансового контроля.

Перед молодой организацией были поставлены важные задачи, такие как исследования финансовых нарушений, внесение предложений по их предупреждению, минимизации рисков совершения финансовых, коррупционных и иных правонарушений; изучение актуальных направлений развития государственного финансового контроля; разработка и внедрение современных методик, технологий контрольной и экспертно-аналитической работ, а также переподготовка и повышение квалификации работников государственного финансового контроля.

Одной из основных целей Центра является проведение качественных исследований (прикладных научных и аналитических) в сфере государственного аудита и финансового контроля, экономики и государственного управления.

«В течение 2008-2016 годов Центром проведены исследования по 52-м актуальным направлениям, связанным с совершенствованием государственного управления и развитием системы государственного аудита и финансового контроля.»

В Послании Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева «Стратегия «Казахстан-2050» Новый политический курс состоявшегося государства» отмечено о создании комплексной системы государственного аудита на основе самого передового мирового опыта, переходе всей системы государственного финансового контроля страны на международные стандарты государственного аудита.

Главой государства в Плане нации - 100 шагов по реализации пяти институциональных реформ в 93 шаге определено: «Внедрение новой системы аудита и оценки работы государственного аппарата. Оценка государственных программ будет проводиться один раз в три года. Оценка результативности государственных органов будет осуществляться ежегодно по стратегическим планам. Принятие Закона «О государственном аудите и финансовом контроле». Счетный комитет будет работать по модели первоклассных мировых аудиторских компаний и уйдет от текущего операционного контроля».

В связи с переходом на государственный аудит необходимо пересмотреть всю методологическую базу финансового контроля и разработать более 20 новых процедурных стандартов по направлениям государственного аудита, что требует проведения исследований по всем направлениям аудита с учетом международного опыта.

В республике 10 лет исследованиями по актуальным проблемам системы государственного финансового контроля занимается только Центр, где созданы материальная и научно-методическая база и имеется квалифицированный научный кадровый потенциал.

Исследовательская деятельность Центра направлена на разработку научно-методологической базы и поэтапное внедрение государственного

аудита с дальнейшим расширением его функциональных направлений с учетом мировой практики. Это позволит создать целостность и системность государственного аудита, повысит уровень финансовой дисциплины и эффективной организации деятельности по управлению государственными финансовыми ресурсами и активами.

«В 2014-2016 годах Центром в рамках подготовки новой методологической базы для перехода и внедрения государственного аудита на основе проведенных исследований было разработано 5 стандартов, 12 руководств, 5 методических руководств, 2 методики. В рамках двух тем исследований были разработаны модели, позволяющие автоматизировать отдельные процессы аудита.»

Проводимые исследования направлены на изучение и сопоставление передовых мировых практик развития государственного аудита, современных тенденций и методов контроля, применяемых зарубежными высшими органами финансового контроля, а также на поиск новых решений и разработку предложений по дальнейшему совершенствованию системы государственного финансового контроля в практической плоскости.

Результаты проведенных исследований, основанные на современной методологии, с учетом тенденций в формировании системы государственного финансового контроля, изменений в уровне, объеме и структуре проводимой контрольной деятельности, несомненно, вносят свой вклад в ее теорию и практику и будут способствовать повышению эффективности работы по профилактике финансовых нарушений в бюджетной сфере.

Так, одной из тем исследований в 2017 году определена тема «Исследование аудита эффективности планирования республиканского бюджета в соответствии с принципами бюджетной системы Республики

Казахстан с разработкой методологического руководства, протестированного на основе пилотного проекта».

В Законе РК «О государственном аудите и финансовом контроле» одним из основных направлений аудита эффективности указан аудит эффективности планирования республиканского бюджета. Ранее в Казахстане аудит эффективности планирования республиканского бюджета не проводился. От качества проводимых аудиторских мероприятий по планированию зависит эффективность использования бюджетных средств и активов.

Следовательно, необходимо изучение и системный анализ зарубежной практики проведения аудита эффективности планирования бюджета, с выработкой рекомендаций и подготовкой методической базы по проведению подобной работы в Республике Казахстан, а так же подготовка предложений по внесению изменений и дополнений в законодательство, нормативные правовые акты по планированию бюджета.

Также в 2018 году в рамках исследований планируется разработка методологической базы проведения аудита консолидированной финансовой отчетности республиканского бюджета, которая будет осуществляться Счетным комитетом и ревизионными комиссиями с 2019 года.

Центр располагает: необходимой научно-методологической базой – имеется библиотека с фондом более 500 книг, квалифицированным научным кадровым потенциалом – в Центре работают: 1 д.э.н., профессор, 5 к.э.н., 1 доктор PhD, доктор DBA, 5 магистров, в том числе выпускники зарубежных ВУЗов (Сорбонна, Париж), 1 работник в этом году начал обучение в магистратуре в Шотландии по программе «Болашак». РГП имеет аккредитацию в качестве субъекта научной и научно-технической деятельности. В этом году направлены документы для участия в конкурсе МОН РК на грантовое финансирование по научным и (или) научно-техническим проектам.

Работниками исследовательского блока только за последние два года опубликовано более 20 научных статей по проблематике тем исследований, на постоянной основе принимают участие в различных международных конференциях, встречах, круглых столах, где имеется возможность обмена опытом, получения актуальной информа-

ции. Так, в мае 2015 года научный консультант отдела прикладных научных исследований Алпысбаев Т.А. принял участие в работе 8-го заседания Экспертной группы по ключевым национальным показателям Совета руководителей высших органов финансового контроля государств-участников СНГ, которое состоялось в г. Худжанд (Республика Таджикистан). Также, 2 декабря 2016 года на базе интерактивной площадки «G-Global» Центром была проведена видео-конференция с участием работников Счетного комитета, ВУЗов на тему: «Актуальные вопросы внедрения государственного аудита в Казахстане».

Все это подчеркивает важность и необходимость исследовательской работы Центра и будет способствовать совершенствованию системы государственного аудита и финансового контроля и системы государственного управления в целом, в том числе повышению эффективности принимаемых мер по предупреждению финансовых нарушений.

Образовательная деятельность Центра

Начиная с 2008 года по настоящее время Центром, в рамках реализации бюджетной программы «Повышение квалификации и переподготовка кадров органов государственного аудита и финансового контроля» проведено 152 семинара, на которых повысили свою квалификацию и уровень профессиональных знаний 5 435 работников системы государственного аудита и финансового контроля.

На семинарах Центра слушатели имеют возможность ознакомиться как с теоретическими основами, так и с практикой проведения государственного аудита и финансового контроля. Обучение проходит по различным программам: от изучения азов государственного аудита и финансового контроля до основных аспектов организации и проведения таких важных типов аудита, как аудит эффективности, аудит соответствия, аудит финансовой отчетности. Лекции читают члены Счетного комитета, работники аппарата

Счетного комитета, специалисты из Администрации Президента Республики Казахстан, Банка развития Республики Казахстан, USAID, Назарбаев университета и Центра, а также высококвалифицированные специалисты органов финансовой системы.

Кроме того, в рамках уставной деятельности Центр провел 154 коммерческих интерактивных семинара по самым актуальным вопросам финансовой деятельности, на которых повысили свою квалификацию 2 194 слушателя.

В качестве лекторов были приглашены квалифицированные и опытные специалисты – сотрудники государственных финансовых органов, принимавшие непосредственное участие в разработке ряда законодательных актов, эксперты в бюджетной, финансовой, налоговой и иных сферах, тренеры-практики с многолетним опытом работы.

Обучение проводится в оснащенных современными техническими средствами учебных аудиториях, в которой функционируют видеопроекторы с интерактивными досками и компьютерами, объединенные в общую сеть, позволяющую проводить электронное тестирование и дистанционное обучение.

Все это говорит о том, что Центр зарекомендовал себя на рынке коммерческих образовательных услуг как ответственный и предоставляющий качественные услуги партнер, что отражается на финансово-хозяйственной деятельности Центра, которая все годы существования является безубыточной.

Впервые в Центре введена дистанционная образовательная технология с использованием сети Интернет. Обучение через Интернет позволяет слушателям повышать свою квалификацию в подходящее им время и в удобном месте. Они не ограничены расстоянием и могут учиться независимо от места проживания, а также значительно сокращаются расходы на поездки к месту обучения.

Отдельно нужно сказать и о тесном взаимодействии Центра с ведущими ВУЗами республики. В

рамках заключенных соглашений о сотрудничестве с Университетом международного бизнеса, Евразийским национальным университетом им. Л.Н. Гумилева, Карагандинским экономическим университетом Казпотребсоюза, Казахским национальным университетом им. аль-Фараби. В Центре проходят научно-исследовательскую и преддипломную практику магистранты и студенты выпускных курсов этих ВУЗов.

В перечень специальностей бакалавриата, магистратуры и докторантуры для высших учебных заведений страны в 2016 году включена специальность «Государственный аудит». Первую и единственную на сегодняшний день лицензию в стране на обучение по этой специальности имеет ЕНУ им.Л.Н. Гумилева. В соответствии с заключенным договором № 43 от 25.01.2016 года между РГП «ЦИФН» и ЕНУ им.Л.Н.Гумилева на базе РГП был открыт филиал кафедры «Учет, аудит и анализ» Экономического факультета ЕНУ им.Л.Н.Гумилева. Обучение проходят 42 магистранта и 5 докторантов специальности «Государственный аудит». Работники РГП «ЦИФН» являются членами учебно-методического объединения Республиканского учебно-методического совета МОН РК по специальности 5B052100, 6M052100, 6D052100 – «Государственный аудит» открытого и функционирующего в ЕНУ им.Л.Н.

Гумилева.

Работники РГП «ЦИФН» д.э.н. Зейнелгабдин А.Б. и к.э.н. Карыбаев А.А.-К. в составе авторского коллектива приняли участие в написании учебника «Государственный аудит», который стал основой разрабатываемой литературы для этой специальности.

Центром практикуется привлечение преподавателей зарубежных Высших органов государственного аудита (далее – ВОГА) к проведению занятий для работников органов государственного аудита и финансового контроля в формате мастер-классов и тренингов из ВОГА Великобритании, Турции, Эстонии, России, Нидерландов.

С 2007 по 2017 годы Центр заключил 13 соглашений, меморандумов и договоров о сотрудничестве с различными учреждениями и организациями, в том числе с международными и иностранными. Особенно хотелось бы отметить наше сотрудничество с Турецким Управлением по Сотрудничеству и Развитию при Правительстве Республики Турция (ТИКА). В результате нашего сотрудничества с ТИКА в Центре была создана новая аудитория на 40 учебных мест, оснащенная новым компьютерным оборудованием, мебелью и демонстрационной техникой.

С января 2009 года Центр выпускает журнал «Мемлекеттік аудит – Государственный аудит», в котором ежеквартально публикуются

статьи, посвященные важным вопросам развития системы государственного аудита и финансового контроля и финансовой системы в целом. Журнал выполняет основную функцию информационного сопровождения перехода на государственный аудит. Подписчиками журнала являются не только органы государственного управления и ведомства системы государственного аудита, но и ВОФК Азербайджана, РФ. На сегодняшний день журнал вышел на самоокупаемость.

Работники Центра принимают активное участие в общественной жизни Счетного комитета. На постоянной основе участвуют в спортивных мероприятиях и часто становятся победителями в командных и индивидуальных состязаниях. В Центре в последние годы отсутствует текучесть кадров. Все это характеризует заинтересованность коллектива в качественной и эффективной работе.

В целом подводя итоги работы за 10 лет, хотелось бы отметить, целенаправленную работу Центра в достижении поставленных перед ним задач и, в первую очередь, в поддержке реформы системы государственного финансового контроля и внедрения государственного аудита в Республике Казахстан.

Қаржылық бұзушылықтарды Зерттеу Жөніндегі Орталық

Құрметті Аишат Барықұлы!

Сізді және Сіз басқарып отырған ұжымды «Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК-нің құрылғанына 10 жыл толу мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын.

«Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 1 қазандағы №868 қаулысымен қаржылық және сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарына алып келетін жағдайларды терең зерделеу, бақылау және сараптама-талдамалық жұмыстардың жаңа әдістері мен технологияларын әзірлеп енгізу, сондай-ақ қаржы-бюджет қатынастары жүйесінде оқыту бағдарламаларын іске асыру мақсатында құрылған еді.

Қазіргі таңда, мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінің өзекті проблемаларын зерттеу арқылы қоғамның мүддесі үшін қаржы ресурстары мен мемлекет активтерін басқарудың тиімділігін арттыруға жәрдемдесе отырып, мемлекеттік қаржылық бақылаудың өзекті мәселелерін зерттеу, экономика және қаржы саласында зерттеулер жүргізу, бюджет-салық жүйесіндегі өзгерістерді талдау және сараптау, мемлекеттік қаржылық бақылау органдары қызметкерлерінің біліктілігін арттыру қызметтерін атқарып келесіздер.

Мемлекеттік аудит саласының мамандығы әрқашанда аса жауапты мамандықтардың бірі болып саналады, себебі мемлекеттік аудит кәсібі адамнан жоғары кәсіпкерлікті, жауапкершілікті және біліктілікті талап етеді. Аталған орталықта білім алған қызметкерлер кәсіби шеберліктерін шыңдап, Республикамыздың әрбір өңірін әлеуметтік-экономикалық дамытуға қомақты үлестерін қосуда.

Сізге және Сіздің ұжымыңызға зор денсаулық, қажымас қайрат, сәттілік, отбасыларыңызға құт-береке, бақыт тілеймін, сонымен қатар жауапты қызметтеріңізде биік шыңнан көріне беріңіздер.

Ақмола облысы бойынша тексеру комиссиясының төрағасы

Мұстафин

Нургербеков С.Н.

Счетный комитет по контролю за исполнением республиканского бюджета, д.э.н., Астана, Казахстан.

Алибекова Б.А.

ЕНУ им.Л.Н.Гумилева к.э.н., профессор, Астана, Казахстан.

Кадровое обеспечение системы государственного аудита

Аннотация: В данной статье автор поднимаются актуальные вопросы качественного кадрового обеспечения системы государственного аудита, внедрение которого является совершенно новым этапом совершенствования бюджетных процессов, получившим законодательную основу в Республике Казахстан с 2016 года.

На основе сделанного анализа распределения государственных грантов в разрезе трехуровневой системы высшего и послевузовского образования за последние годы.

Ключевые слова: Государственный аудит, сертификация, аудит соответствия, аудит эффективности, аудит финансовой отчетности, внешний государственный аудит.

Аңдатпа: Бұл мақалада автор мемлекеттік аудит жүйесін сапалы кадрмен қамтамасыз ету бойынша өзекті мәселелерді көтерген, оны енгізу 2016 ж. бастап Қазақстан Республикасында заңнамалық негізге ие болған бюджет процестерін жетілдірудің жаңа кезеңі болып табылады.

Соңғы жылдары жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі үш деңгейлі жүйе тұрғысынан мемлекеттік гранттарды бөлу бойынша жүргізілген талдау негізінде.

Түйінді сөздер: Мемлекеттік аудит, сертификаттау, сәйкестік аудиті, тиімділік аудиті, қаржылық есептілік аудиті, сыртқы мемлекеттік аудит.

Annotation: In this article you will find the following topical issues: quality staffing of the state audit system, the implementation of which is a completely new stage in improving budget processes, which has received legislative support in the Republic of Kazakhstan since 2016.

Based on the analysis of the distribution of state grants in the context of the three-level system of higher and postgraduate education in recent years.

Keywords: State audit, certification, compliance audit, performance audit, financial reporting audit, external state audit.

С принятием в ноябре 2015 года Закона Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» (далее - Закон) государственный аудит приобрел законодательную основу и в настоящее время в республике в рамках практического этапа выполнения 93 шага Плана нации формируется новая система государственного аудита [1,2].

В целях реализации Концепции внедрения государственного аудита в Республике Казахстан, одной из важнейших задач которой является создание отвечающей международным требованиям системы подготовки, переподготовки и повышения квалификации работников органов государственного аудита и финансового контроля. Счетным

Комитетом по контролю за исполнением республиканского бюджета (далее – Счетный комитет) проведена огромная работа по введению в Классификатор специальностей высшего и послевузовского образования Республики Казахстан специальности «Государственный аудит» [3].

Кадровое обеспечение системы государственного аудита, как отмечается ведущими учеными и практиками республики, охватывает широкий спектр направлений, таких как, подготовка кадров в системе высшего и послевузовского образования, подготовка в аккредитованных центрах по обучению внешних и внутренних государственных аудиторов для прохождения ими сертификации, а также периоди-

ческое повышение квалификации [4]. Важное место в кадровом обеспечении системы государственного аудита занимает постоянная работа по повышению квалификации действующих работников органов государственного аудита и их сертификации.

В соответствии с законодательством о государственном аудите в Республике Казахстан была внедрена система сертификации государственных аудиторов.

На основе изученного опыта зарубежных стран и организаций, а также особенностей устройств национальной системы государственного финансового контроля Счетный комитет разработал многоуровневую систему сертификации.

Согласно Правилам сертифика-

ции лиц, претендующих на присвоение квалификации государственного аудитора, утверждённым нормативным постановлением Счетного комитета от 15 декабря 2015 г. № 22-НК, многоуровневая система сертификации [4] предполагает формирование различных требований к кандидатам и дисциплинам сертификации в зависимости от функционального деления по органам государственного аудита. Определены 3 вида сертификата о присвоении квалификации «государственный аудитор»:

- 1) государственный аудитор высшей категории;
- 2) государственный аудитор;
- 3) внутренний государственный аудитор соответствующей области.

Суть сертификации – поэтапное повышение профессионализма и подтверждение знаний. Согласно Закону сертификация проводится Национальной комиссией по сертификации государственных аудиторов (далее – Национальная комиссия), в состав которой входят представители Администрации Президента, Правительства, депутаты Парламента, Счетного комитета, Уполномоченного органа по внутреннему государственному аудиту.

Внедрение сертификации помогло сформировать у слушателей, работников системы государственного аудита и финансового контроля, теоретическую основу знаний и развить практические навыки по дисциплинам сертификации, лиц претендующих на присвоение квалификации государственного аудитора и пройти процедуру подтверждения знаний кандидата на присвоение квалификации государственного аудитора.

В рамках прохождения сертификации, лица, претендующие на присвоение квалификации государственного аудитора, прошли обучение по 5 дисциплинам:

1. «Ведение бухгалтерского учета и составление финансовой отчетности в государственных учреждениях в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности для общественного сектора»;
2. «Ведение бухгалтерского учета и составление финансовой отчетности в квазигосударственном секторе в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности»;
3. «Аудит финансовой отчетности»;
4. «Аудит эффективности»;
5. «Аудит соответствия».

За 2016 год прошли обучение 2 619 слушателей, в том числе: работники Счетного комитета – 294; работники ревизионных комиссий – 2 325.

Успешное внедрение сертификации государственных аудиторов способствует дальнейшему повышению качества и развитию системы государственного аудита и финансового контроля в Республике Казахстан.

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, плодотворно сотрудничая со Счетным комитетом, провел огромную работу по получению приложений к лицензии на право осуществления подготовки кадров по трехуровневой системе подготовки государственных аудиторов. На настоящий момент это единственный вуз, имеющий право на подготовку государственных аудиторов по всем трем уровням высшего и послевузовского образования (бакалавриат-магистратура-докторантура [5, С.64].

Таблица 1. Структура и динамика контингента по специальности «5В052100 - Государственный аудит» (бакалавры) в ЕНУ им. Л.Н.Гумилева за 2016-2017 и 2017-2018 учебные годы

№ п/п	Показатели	2016 – 2017 уч.год		2017 - 2018 уч.год		2017 -2018 уч.год к 2016-2017 уч. году	
		чел	%	чел	%	чел	%
1	Всего	37	100	79	100	42	213,5
1.1	в том числе обучающиеся:						
1.1.1	-по государственному гранту	25	67,5	62	78,4	37	248,0
1.1.2	-на платно-договорной основе	12	32,4	17	21,5	5	141,7
2	Обладатели знака "Алтын белгі"	18	48,6	28	35,4	10	155,6

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, является ведущим классическим многопрофильным университетом Казахстана. В авторитетном рейтинге QS World University Ranking университет только за один год поднялся на 9 позиций и в отчетном году занял достойное 336 место, а в рейтинге QS Top 50 Under 50, среди вузов, образованных не более полувека назад, занимает 35 место.

Таблица 2. Структура и динамика контингента по специальности «6М052100 - Государственный аудит» (магистратура) в ЕНУ им. Л.Н.Гумилева за 2016-2017 и 2017-2018 учебные годы

№ п/п	Показатели	2016 - 2017 уч.год		2017 - 2018 уч.год		2017 -2018 уч.год к 2016-2017 уч. году	
		чел	%	чел	%	чел	%
1	Всего	7	100	36	100	29	514,3
1.1	в том числе обучающиеся:						
1.1.1	по государственному гранту	4	57,1	36	100	32	900,0
1.1.2	на платно договорной основе	3	42,9	-	-	-3	-

В 2016-2017 учебном году в Евразийском национальном университете имени Л.Н. Гумилева произведен первый набор и начата подготовка по специальности «Государственный аудит»[5, С.64-65]. В 2017-2018 учебном году произведен второй набор. Рассмотрим динамику набора по уровням подготовки. В таблице 1 приведена информация по бакалавриату.

В 2017-2018 учебном году по сравнению с 2016-2017 учебным годом количество контингента в бакалавриате по специальности «5В052100 - Государственный аудит» увеличилось в более чем 2 раза и составило 62 человека. Если, в 2016-2017 учебном году доля поступивших по государственному образовательному заказу составляла 67,5%, то в 2017-2018 учебном году этот показатель увеличился на 10,9 пункта и составил 78,4%.

Значительно увеличилось количество обучающихся по специальности «6М052100 – Государственный аудит» (магистратура) (таблица 2).

В 2017-2018 учебном году по сравнению с 2016-2017 учебным годом количество контингента в магистратуре по специальности «6М052100 - Государственный аудит» увеличилось в более чем 5 раз. Существенному росту набора содействовало выделение дополнительных целевых грантов по ходатайству Счетного комитета. В результате, из поступивших 36 магистрантов 30 человек или 83,3% зачислены по целевому гран-

ту, а общее количество обучающихся по госзаказу увеличилось в 9 раз.

Существенно изменилась и структура набора. Если, в 2016-2017 учебном году доля поступивших по государственному образовательному заказу составляла 57,1%, то в 2017-2018 учебном году весь набор состоит из поступивших по госзаказу.

Вышеописанные тенденции характерны и для набора по докторантуре PhD по специальности «6D052100 – Государственный аудит».

Таблица 3. Структура и динамика контингента по специальности «6D052100 - Государственный аудит» в ЕНУ им. Л.Н.Гумилева за 2016-2017 и 2017-2018 учебные годы

№ п/п	Показатели	2016 - 2017 уч.год		2017 - 2018 уч.год		2017-2018 уч.год к 2016-2017 уч. году	
		чел	%	чел	%	чел	%
1	Всего	1	100	4	100	3	400,0
1.1	в том числе обучающиеся:						
1.1.1	по государственному гранту	-	-	4	100	4	-
1.1.2	на платно -договорной основе	1	100	0	0	-1	-

В 2017-2018 учебном году по сравнению с 2016-2017 учебным годом количество контингента в докторантуре PhD по специальности «6D052100 – Государственный аудит» увеличилось в 4 раза. На уровне докторантуры PhD также осуществлен целевой набор и в настоящее время 1 человек обучается по целевому гранту Счетного Комитета.

В целом, в Евразийском национальном университете им. Л.Н. Гумилева размещено 100% государственного образовательного заказа на уровне магистратуры и докторантуры по специальности «6M052100 – Государственный аудит» [6]. По специальности «6B052100 – Государственный аудит» в 2016-2017 учебном году 100% процентов обладателей образовательных грантов также поступили в ЕНУ им. Л.Н. Гумилева.

При подготовке государственных аудиторов университет тесно сотрудничает со Счетным комитетом. Модульные образовательные программы по всем трем уровням подготовлены с участием членов Счетного комитета, выпущен первый в республике учебник «Государственный аудит», осуществляется совместная разработка учебно-методической документации и т.д.

По проблемам подготовки государственных аудиторов проводятся регулярные Круглые столы, конференции, в результате которых принимаются конструктивные решения и реальные практические шаги. Так,

в апреле 2016 года были обсуждены проблемы разработки образовательных программ по специальности «Государственный аудит», результатом - стало внедрение в учебный процесс элективных курсов, востребованных работодателями. 2 декабря 2016 года докторанты и магистранты приняли активное участие в работе онлайн видеоконференции на тему: «Актуальные вопросы государственного аудита», организованной РГП «Центр по исследованию финансовых нарушений» на базе интерактивной

площадки «G-Global».

В ноябре 2017 года при активном участии членов Счетного комитета обсуждены перспективы внедрения элементов дуального образования по специальности «Государственный аудит». В результате - увеличилось количество дисциплин, преподаваемых в филиале кафедры «Учет, аудит и анализ» на базе РГП на ПХВ «Центр по исследованию финансовых нарушений», функционирующим с 2015-2016 учебного года.

С учетом реальной заинтересованности Счетного комитета в подготовке высококвалифицированных кадров создана солидная база по прохождению профессиональных практик будущими государственными аудиторами, которая в настоящее время включает более 30 государственных органов и предприятий.

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева не только ведет подготовку по специальности «Государственный аудит», но и выполняет функции базового вуза Учебно – методического объединения Республиканского учебно-методического совета высшего и послевузовского образования МОН РК [7, С.9-10]. В данном аспекте в творческом сотрудничестве со Счетным комитетом осуществлена полная обеспеченность специальности по всем уровням подготовки типовыми учебными планами, типовыми учебными программами.

Осуществляемая подготовка выявила также некоторые проблемные моменты, решение которых, на наш взгляд, будет способствовать повышению качества подготовки государственных аудиторов.

По распределению государственного образовательного заказа на подготовку специалистов с высшим и послевузовским образованием в разрезе специальностей на 2017-2018 учебный год на специальность «6B052100 – Государственный аудит» было выделено 49 мест, в том числе на обучение на государственном языке 38, на русском - 11 [8]. Фактически эти места, согласно опубликованного списка обладателей государственных образовательных грантов, распределились следующим образом [9]. С казахским языком обучения 36 человек, с русским языком обучения 10 человек выбрали местом обучения ЕНУ им. Л.Н. Гумилева. Таким образом, в целом 46 человек или 94,0% приходится на долю Евразийского университета и всего 3 человека или 6% - на другие вузы. И это, без учета дополнительного распределения грантов между обучающимися, информации по которой, к сожалению, нет в открытом доступе. Такая раздробленность, конечно же, скажется на качестве подготовки специалистов, тем более, что казахстанские вузы имеют опыт подготовки аудиторов только для сферы бизнеса.

По мнению основного заказчика специалистов - Счетного комитета, подготовка государственных аудиторов должна осуществляться только в передовых вузах республики, признанных во всем мире и имеющих высокий международный рейтинг. Поэтому, подготовка государственных аудиторов должна осуществляться только в таких вузах, как Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, который не только занимает высокие позиции в авторитетных международных рейтингах, но и как базовый вуз вносит значительный вклад в реализацию государственной политики в области высшего и послевузовского образования.

Государственный аудит – это совершенно новая сфера профессиональной деятельности, имеющая специфические особенности. Это видно из сравнения законодательных актов в Республике Казахстан. Так, согласно закону Республики Казахстан «Об аудиторской деятельности» под аудитом понимается проверка в целях выражения не-

зависимого мнения о финансовой отчетности и прочей информации, связанной с финансовой отчетностью, в соответствии с законодательством Республики Казахстан [10]. Тогда как, по государственному аудиту мы понимаем анализ, оценку и проверку эффективности управления и использования бюджетных средств, активов государства и субъектов квазигосударственного сектора, связанных грантов, государственных и гарантированных государством займов, привлекаемых под поручительство государства, в том числе другой, связанной с исполнением бюджета де-

Список использованных источников:

1. Закон Республики Казахстан от 12 ноября 2015 года № 392-V «О государственном аудите и финансовом контроле» - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000392>;
2. План нации - 100 конкретных шагов. Программа Президента Республики Казахстан от 20 мая 2015 года - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000100> ;
3. Указ Президента Республики Казахстан от 3 сентября 2013 года №634 «Об утверждении Концепции внедрения государственного аудита в Республике Казахстан» - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1300000634>;
4. Государственный аудит. Учебник. / Б.А.Алибекова, А.Б.Зейнелгабдин, С.Б.Макын, А.М.Мухаткерим, С.Н.Нугурбеков,

ятельности, основанные на системе управления рисками [10]. Другими словами, государственный аудит охватывает три типа аудита: аудит эффективности, аудит соответствия и аудит финансовой отчетности, тогда как общий аудит предполагает только аудит финансовой отчетности. В связи с этим, назрел вопрос стажировки ППС в органах внешнего и внутреннего государственного аудита, которая позволила бы глубже освоить современные технологии, методики, способы проведения типов аудита на практике.

На наш взгляд, назрела необходимость и в преобразовании РГП на

Д.М.Нурхалиева, Б.О.Туребекова, С.К.Тажикенова, А.К.Карыбаев/ под.ред. К.Е.Джанбурчина – Астана: ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2016 – 375с.;

5. Зейнелгабдин А.Б., Алибекова Б.А. Вопросы создания системы государственного аудита в республике//Государственный аудит – 2016, №3;

6. О размещении государственного образовательного заказа на подготовку специалистов с послевузовским образованием на 2017-2018 учебный год. Приказ и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 июля 2017 года №359. - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015411>;

7. Алибекова Б.А. О подготовке государственных аудиторов в системе высшего образования Республики Казахстан//Қаржы-Финансы-2016, №4-5;

ПХВ «Центр по исследованию финансовых нарушений» при Счетном комитете по контролю за исполнением республиканского бюджета в профильный научно-исследовательский институт, который реализовывал бы не только прикладные исследования, но и обеспечивал научное сопровождение совершенно новой складывающейся системы государственного аудита. При этом, молодые исследователи, как магистранты и докторанты PhD получили бы возможность проходить научные стажировки в республике.

8. О распределении государственного образовательного заказа на подготовку специалистов с высшим и послевузовским образованием в разрезе специальностей на 2017-2018 учебный год - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015345#z18>;

9. Список обладателей государственных образовательных грантов// Казахстанская правда – 2017 г., 14 августа;

10. Закон Республики Казахстан от 20 ноября 1998 года № 304-І «Об аудиторской деятельности» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 27.02.2017 г.) - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z980000304>.

Мемлекеттік аудит жүйесін кадрмен қамтамасыз ету

2015 жылғы қарашада «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі - Заң) қабылдануымен мемлекеттік аудит заңнамалық негізге ие болды. Қазіргі уақытта республикада Ұлт жоспарының 93-қадамын орындаудың практикалық кезеңі шегінде мемлекеттік аудиттің жаңа жүйесі қалыптасып жатыр [1,2].

Маңызды міндеттерінің бірі халықаралық талаптарға жауап беретін мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының қызметкерлерін даярлау, қайта даярлау және олардың біліктілігін арттыру жүйесін құру болып табылатын Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын іске асыру мақсатында Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті (бұдан әрі - Есеп комитеті) Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру мамандықтарының сынныптаушына «Мемлекеттік аудит» мамандығын енгізу бойынша ауқымды жұмыс жүргізді [3].

Республиканың жетекші ғалымдары мен практиктері атап көрсеткендей, мемлекеттік аудит жүйесін кадрмен қамтамасыз ету жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінде кадрларды даярлау, оқыту жөніндегі аккредиттелген орталықтарда сыртқы және ішкі мемлекеттік аудиторларды сертификаттаудан өтуде даярлау, сондай-ақ мерзімді біліктілікті арттыру сияқты кең ауқымды бағыттарды қамтиды [4]. Мемлекеттік аудит жүйесін кадрмен қамтамасыз етуде мемлекеттік аудит органдарының қазіргі қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және оларды сертификаттау бойынша тұрақты жұмыс жүргізудің маңызы зор.

Мемлекеттік аудит туралы заңнамаға сәйкес Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудиторларды сертификаттау жүйесі енгізілген болатын.

Шет елдер мен ұйымдардың зерделенген тәжірибесі, сондай-ақ мемлекеттік қаржылық бақылаудың ұлттық жүйесі құрылымының ерекшеліктері негізінде Есеп комитеті көп деңгейлі сертификат-

тау жүйесін әзірледі.

Есеп комитетінің 2015 жылғы 15 желтоқсандағы № 22-НҚ нормативтік қаулысымен бекітілген Мемлекеттік аудитор біліктілігін иеленуге үміткер адамдарды сертификаттау қағидаларына сәйкес, көп деңгейлі сертификаттау жүйесі [4] мемлекеттік аудит органдары бойынша функционалдық бөлінуге қарай үміткерлерге және сертификаттау пәндеріне түрлі талаптар қоюды көздейді. «Мемлекеттік аудитор» біліктілігін иелену туралы сертификаттың 3 түрі айқындалды:

- 1) жоғары санатты мемлекеттік аудитор;
- 2) мемлекеттік аудитор;
- 3) тиісті саладағы ішкі мемлекеттік аудитор.

Сертификаттаудың мәні - кезең-кезеңмен кәсіпқойлықты арттыру және білімді растау. Заңға сәйкес сертификаттауды Мемлекеттік аудиторларды сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссия (бұдан әрі - Ұлттық комиссия) өткізеді, оның құрамына Президент Әкімшілігінің, Үкіметтің, Есеп комитетінің, Ішкі мемлекеттік аудит жөніндегі уәкілетті органның өкілдері, Парламент депутаттары кіреді.

Сертификаттауды енгізу тыңдаушылардың, мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жүйесі қызметкерлері білімінің теориялық негізін қалыптастыруға және мемлекеттік аудитор біліктілігін иеленуге үміткер адамдарды сертификаттау пәндері бойынша практикалық дағдыларды дамытуға және мемлекеттік аудитор біліктілігін иеленуге үміткер адамдардың білімін растау рәсімінен өтуде жәрдемдесті.

Сертификаттау аясында мемлекеттік аудитор біліктілігін иеленуге үміткер адамдар 5 пән бойынша оқытудан өтті:

1-кесте. 2016-2017 және 2017-2018 оқу жылдарында Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-де «5В052100 - Мемлекеттік аудит» (бакалавр) мамандығы бойынша контингент құрылымы мен серпіні

Р/с №	Көрсеткіштер	2016 - 2017 оқу жылы		2017 - 2018 оқу жылы		2016-2017 оқу жылына қатысты 2017 -2018 оқу жылы	
		адам	%	адам	%	адам	%
1	Барлығы	1	100	4	100	3	400,0
1.1	соның ішінде:						
1.1.1	-мемлекеттік грант бойынша	-	-	4	100	4	-
1.1.2	-ақылы-шарт негізде білім алушылар	1	100	0	0	-1	-

есепті жылы 336-шы орынға ие болды, ал QS Top 50 Under 50 рейтингінде жарты ғасырдан артық емес кезеңде қалыптасқан ЖОО арасында 35-ші орын алады.

2016-2017 оқу жылында Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық ұлттық университетінде «Мемлекеттік аудитор» мамандығы бойынша алғашқы қабылдау жүргізіліп, даярлық басталды [5, С.64-65]. 2017-2018 оқу жылында екінші қабылдау жүргізілді. Даярлық деңгейі бойынша қабылдау серпінін қарастырып көрейік. 1-кестеде бакалавриат бойынша ақпарат берілген.

2016-2017 оқу жылымен салыстырғанда 2017-2018 оқу жылында «5B052100 - Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша бакалавриаттағы контингент саны 2 еседен артық ұлғайып, 62 адамды құрады. Егер 2016-2017 оқу жылында мемлекеттік білім беру тапсырысы бойынша оқуға түскендердің үлесі 67,5% құрады, ал 2017-2018 оқу жылында бұл көрсеткіш 10,9 тармаққа ұлғайып, 78,4% құрады.

«6M052100 – Мемлекеттік аудит» (магистратура) мамандығы бойынша оқитындардың саны едәуір ұлғайды (2-кесте).

2-кесте. 2016-2017 және 2017-2018 оқу жылдарында Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-де «6M052100 - Мемлекеттік аудит» (магистратура) мамандығы бойынша контингент құрылымы мен серпіні

P/c №	Көрсеткіштер	2016 – 2017 оқу жылы		2017 - 2018 оқу жылы		2016-2017 оқу жылына қатысты 2017 -2018 оқу жылы	
		адам	%	адам	%	адам	%
1	Барлығы	7	100	36	100	29	514,3
1.1	соның ішінде:						
1.1.1	-мемлекеттік грант бойынша	4	57,1	36	100	32	900,0
1.1.2	-ақылы-парт негізде білім алушылар	3	42,9	-	-	-3	-

2016-2017 оқу жылымен салыстырғанда 2017-2018 оқу жылында «6M052100 - Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша магистратурадағы контингент саны 5 еседен артық ұлғайды. Аталмыш мамандық бойынша қабылдаудың елеулі өсуіне Есеп комитетінің өтініші бойынша қосымша нысаналы гранттар бөлу ықпал етті. Нәтижесінде оқуға түскен 36 магистранттың ішінде 30 адам немесе 83,3% нысаналы грант бойынша оқуға қабылданған, ал мемлекеттік тапсырыс бойынша оқитындардың жалпы саны 9 есеге ұлғайды.

Қабылдау құрылымы да елеулі өзгеріске ұшырады. Егер 2016-2017 оқу жылында мемлекеттік білім беру тапсырысы бойынша оқуға түскендердің үлесі 57,1% құрады,

ал 2017-2018 оқу жылында барлық қабылдау мемлекеттік тапсырыс бойынша оқуға түскендерден құралды.

Сондай-ақ жоғарыда сипатталған тенденциялар «6D052100 – Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша PhD докторантурасы бойынша қабылдауға тән.

3-кесте. 2016-2017 және 2017-2018 оқу жылдарында Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-де «6D052100 - Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша контингент құрылымы мен серпіні

P/c №	Көрсеткіштер	2016 – 2017 оқу жылы		2017 - 2018 оқу жылы		2016-2017 оқу жылына қатысты 2017 -2018 оқу жылы	
		адам	%	адам	%	адам	%
1	Барлығы	37	100	79	100	42	213,5
1.1	соның ішінде:						
1.1.1	-мемлекеттік грант бойынша	25	67,5	62	78,4	37	248,0
1.1.2	-ақылы-парт негізде білім алушылар	12	32,4	17	21,5	5	141,7
2	"Алтын белгі" иегерлері	18	48,6	28	35,4	10	155,6

2016-2017 оқу жылымен салыстырғанда 2017-2018 оқу жылында «6D052100 – Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша PhD докторантурасындағы контингент саны 4 есеге ұлғайды. PhD докторантурасы деңгейінде нысаналы қабылдау жүзеге асырылды және қазіргі уақытта 1 адам Есеп комитетінің нысаналы гранты бойынша оқып жатыр.

құжаттаманы бірлесіп әзірлеу және т.б. жүзеге асырылады.

Мемлекеттік аудиторларды даярлау мәселелері бойынша тұрақты Дөңгелек үстелдер, конференциялар өткізіледі, олардың нәтижесінде сындарлы шешімдер және нақты практикалық қадамдар қабылданады. Сөйтіп, 2016

жылғы сәуірде «Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша білім беру бағдарламаларын әзірлеу мәселелері талқыланды, оның нәтижесі жұмыс берушілер талап еткен элективтік курстарды оқу процесіне енгізу болып табылады. 2016 жылғы 2 желтоқсанда докторанттар мен магистранттар «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК-да «G-Global» интерактивтік алаң базасында ұйымдастырылған «Мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері» тақырыбы бойынша онлайн бейнеконференцияның жұмысына белсенді қатысты.

2017 жылғы қарашада Есеп комитеті мүшелерінің белсенді қатысуымен «Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша қосарлы білім беру элементтерін енгізу перспективалары талқыланды. Нәтижесінде 2015-2016 оқу жылынан бастап жұмыс істейтін «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» ШЖҚ РМК базасындағы «Есеп, аудит және талдау» кафедрасының филиалында оқытылатын пәндер саны ұлғайды.

Есеп комитетінің жоғары білікті кадрларды даярлау мүдделілігін есепке ала отырып, болашақ мемлекеттік аудиторлардың кәсіптік тәжірибеден өтуі бойынша ауқымды база құрылды, ол қазіргі уақытта 30-дан астам мемлекеттік органдар мен кәсіпорындарды қамтиды.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық ұлттық университеті тек «Мемлекеттік аудит» мамандығы бойынша даярлауды қамтымайды, ал ҚР БҒМ Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің республикалық оқу-әдістемелік

кеңесінің оқу-әдістемелік бірлестігінің базалық ЖОО функциясын орындайды [7, С.9-10]. Осы тұрғыдан Есеп комитетімен шығармашылық ынтымақтастықта үлгілік оқу жоспарларымен, үлгілік оқу бағдарламаларымен даярлаудың барлық деңгейлері бойынша мамандықтардың толық қамтамасыз етілуі жүзеге асырылған.

Жүзеге асырылатын даярлық кейбір күрделі сәттерді анықтап берді, біздің ойымызша, оларды шешу мемлекеттік аудиторларды даярлау сапасын арттыруға ықпал ететін болады.

2017-2018 оқу жылына мамандықтар тұрғысынан жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімі бар мамандарды даярлауға арналған мемлекеттік білім беру тапсырысын бөлу бойынша «5B052100 – Мемлекеттік аудит» мамандығына 49 орын бөлінді, соның ішінде мемлекеттік тілде оқытуға - 38, орыс тілінде - 11 [8]. Іс жүзінде бұл орындар жарияланған мемлекеттік білім беру гранттары иегерлерінің тізіміне сәйкес келесідей бөлінді [9]. Қазақ тілінде оқытуға 36 адам, орыс тілінде оқытуға 10 адам Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ таңдаған. Осылайша, білім алушылар арасында қосымша бөлінген гранттарды есепке алмағанда, жалпы 46 адам немесе 94,0% Еуразиялық университеттің үлесіне келеді және барлығы 3 адам немесе 6% - өзге ЖОО. Ол бойынша ақпарат, өкінішке орай, ашық қолжетімділікте емес. Мұндай бытыраңқылық мамандарды даярлау сапасына әсер етпей қоймайды, оған қоса қазақстандық ЖОО-ның тек бизнес саласына арналған аудиторларды даярлау тәжірибесі бар.

Мамандардың негізгі тапсырыс берушісі – Есеп комитетінің пікірінше, мемлекеттік аудиторларды даярлау тек республиканың әлемге танылған және жоғары халықаралық рейтингі бар озық ЖОО-да жүзеге асырылуға тиіс. Сондықтан мемлекеттік аудиторларды даярлау тек беделді халықаралық рейтингтерде жоғары позицияға ие болмай, негізгі ЖОО ретінде жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыруға елеулі үлес қосатын Л.Н.Гумилев атындағы Еуразиялық ұлттық университеті сияқты ЖОО-да жүзеге асырылуға тиіс.

Мемлекеттік аудит – бұл айрықша ерекшеліктері бар кәсіптік қызметтің жаңа саласы. Бұл Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерін салыстырудан көрінеді. Сөйтіп, «Аудиторлық қызмет туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес аудит - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қаржылық есептілік және қаржылық есептілікке байланысты басқа да ақпарат туралы тәуелсіз пікір білдіру мақсатымен тексеру [10]. Бұл ретте біздің түсінігімізше, мемлекеттік аудит бюджет қаражатының, мемлекет және квазимемлекеттік сектор субъектілері активтерінің, байланысты гранттардың, мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген қарыздардың, сондай-ақ мемлекет кепілгерлігімен тартылатын қарыздардың басқарылу мен пайдаланылу тиімділігін, соның ішінде бюджетті атқаруға байланысты, тәуекелдерді басқару жүйесіне негізделген басқа да қызметті талдау, бағалау және тексеру болып табылады [10]. Басқаша айтқанда, мемлекеттік аудит үш аудит типін қамтиды: тиімділік аудиті, сәйкестік аудиті және қаржылық есептілік аудиті, ал жалпы аудит болса, тек қаржылық есептілік аудитін көздейді. Осыған орай, ПОҚ-ты сыртқы және ішкі мемлекеттік аудит органдарында тағылымдамадан өткізу мәселесі туындайды, бұл қазіргі технологияларды, әдістемелерді, аудит типтерін тәжірибеде іске асыру әдістерін терең меңгеруге мүмкіндік береді.

Біздің ойымызша, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» ШЖҚ РМК тек қолданбалы зерттеулерді жүзеге асырмай, мемлекеттік аудиттің мүлдем жаңа жүйесін ғылыми сүйемелдеуді қамтамасыз ететін бейінді ғылыми-зерттеу институтына өзгерту қажеттілігі туындады. Мұндайда магистранттар мен PhD докторанттары сияқты жас зерттеушілер республикада ғылыми тағылымдамадан өтуге мүмкіндік алар еді.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі:

1. «Мемлекеттік аудит және

қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V Заңы - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000392>;

2. Ұлт жоспары - 100 нақты қадам. Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 20 мамырдағы Бағдарламасы - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000100> ;

3. «Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 3 қыркүйектегі № 634 Жарлығы - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1300000634>;

4. Государственный аудит. Учебник. /Б.А.Алибекова, А.Б.Зейнелгабдин, С.Б.Мақын, А.М.Мухаткерим, С.Н.Нугурбеков, Д.М.Нурхалиева, Б.О.Туребекова, С.К.Тажикенова, А.К.Карыбаев/ под.ред. К.Е. Джанбурчина – Астана: ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, 2016 – 375-бет;

5. А.Б. Зейнелгабдин, Б.А. Алибекова Вопросы создания системы государственного аудита в республике//Государственный аудит – 2016, №3;

6. «2017-2018 оқу жылына жоғары оқу орнынан кейінгі білімі бар мамандар даярлауға арналған мемлекеттік білім беру тапсырысын орналастыру туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің м.а. 2017 жылғы 28 шілдедегі № 359 бұйрығы. - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015411>;

7. Б.А. Алибекова. О подготовке государственных аудиторов в системе высшего образования Республики Казахстан//Қаржы-Финансы-2016, №4-5 ;

8. 2017 - 2018 оқу жылына арналған мамандықтар бөлінісінде жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімі бар мамандарды даярлауға мемлекеттік білім беру тапсырысын бөлу туралы - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015345#z18>;

9. Мемлекеттік білім беру гранттары иегерлерінің тізімі//Казахстанская правда – 2017 ж., 14 тамыз;

10. «Аудиторлық қызмет туралы» Қазақстан Республикасы 1998 жылғы 20 қарашадағы № 304-I Заңы (27.02.2017 ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен) - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z980000304>.

Personnel provision of the state audit system

Since accepting the Law of the Republic of Kazakhstan "On state audit and financial control" (hereinafter - Law), dated November 2015, the state audit took a legislative basis and today the new system of the state audit is formed within the practical performance of the 93rd step of the Nation's Plan in the republic [1,2].

Aimed at realization of the Concept of the state audit implementation in the Republic of Kazakhstan, one of the most important tasks is to create a system for training, retraining and further training of the employees of the state audit and financial control bodies which corresponds to the international requirements. The Accounting Committee on control over the execution of the republican budget (hereinafter – Accounting Committee) conducted a huge work on introduction of "State Audit" into the Classificatory of the specialties of the higher and postgraduate education of the Republic of Kazakhstan [3].

Personnel provision of the state audit system, as noted by the leading experts and scientists of the republic, performs a wide spectrum of directions, such as the personnel training in the system of the higher and postgraduate education, training in the accredited centers on teaching the internal and external auditors for passing by them a certification, and also periodical further training [4]. The important place in the personnel provision of the state audit system is the continuous work on further training of the current workers of the state audit bodies and their certification.

In accordance with the law of the republic of Kazakhstan on the state audit it was implemented the system of the state auditors certification.

Based on the studied experience of the foreign countries and organizations, and also the peculiarities of the national system devices of the state financial control, the Accounting committee elaborated a multi-level certification system.

According to the Rules for certification of persons applying for the qualification of the state auditor, approved by the regulatory decision of the Accounting Committee, dated December 15, 2015, under No. 22-HK, a multi-level certification system [4] proposes a formation of various

requirements for the candidates and disciplines of certification depending on the functional division of the state audit bodies. There are 3 types of "state auditor" qualification:

- 1) state auditor of the highest category;
- 2) state auditor;
- 3) an internal state auditor of the relevant field.

The essence of certification is a gradual increase in professionalism and confirmation of knowledge. According to the Law, certification is carried out by the National Commission for the Certification of State Auditors (hereinafter - the National Commission), which includes the representatives of the Administration of the President, the Government, deputies of the Parliament, the Accounting Committee, and the authorized body for internal state audit.

The certification introduction helped to form a theoretical basis of knowledge among the students, employees of the state audit and financial control system, and to develop practical skills on certification disciplines, the applicants pretending for the qualification of the state auditor and to pass the procedure for confirming the candidate's knowledge to assign the qualifications of the state auditor.

As part of the certification process, the persons applying for the qualification of the state auditor were trained in 5 disciplines:

1. "Accounting and financial reporting in public institutions in accordance with the international standards of financial reporting for the public sector";
2. "Accounting and financial reporting in the quasi-public sector in accordance with the international financial reporting standards";

3. "Audit of financial statements";
4. "Performance audit";
5. "Compliance audit".

In 2016, 2 619 students were trained, including: the employees of the Accounting Committee - 294; the employees of the revision commissions - 2 325.

Successful introduction of state auditors' certification promotes further quality improvement and development of the state audit and financial control system in the Republic of Kazakhstan.

Eurasian National University, named after L.N. Gumilyov, fruitfully working with the Accounting Committee, has done a great job of obtaining the attachments to the license for the right to conduct the training of the state auditors by a three-level system. Today it is the only institution that has the right to train the state auditors at all three levels of higher and postgraduate education (bachelor's-master's-doctoral degrees) [5, P.64].

Eurasian National University named after L.N. Gumilyov is the leading classical multi-profile university in Kazakhstan. In the authoritative rating of QS World University Ranking, the university went up to 9 positions only in one year and in the reporting year took a worthy 336 place, and in QS Top 50 Under 50 rating, among the universities formed no more than half a century ago, it takes 35th place.

In 2016-2017 academic year, it was the first enrollment and training at "State Audit" specialty started at the Eurasian National University named after L.N. Gumilyov [5, P.64-65]. In 2017-2018 academic year, the second enrollment was done. Let's consider the dynamics of recruitment by training levels. Table 1 provides the information on undergraduate studies.

Table 1. Structure and dynamics of the contingent by specialty "5B052100 – State audit" (undergraduate students) in the ENU named after L.N. Gumilyov for 2016-2017 and 2017-2018 academic years

№ s.no	Indicators	2016 – 2017 acad.year		2017 - 2018 acad.year		2017 -2018 acad.year by 2016-2017 acad.year	
		people	%	people	%	people	%
1	Total	37	100	79	100	42	213,5
1.1	including the current students:						
1.1.1	-by state grant	25	67,5	62	78,4	37	248,0
1.1.2	-by paid-contract basis	12	32,4	17	21,5	5	141,7
2	"Altyn belgi" owners	18	48,6	28	35,4	10	155,6

In 2017-2018 academic year, compared to 2016-2017 academic year, a number of contingent in the bachelor's degree by the specialty "5B052100 - State Audit" increased to more than 2 times and amounted to 62 people. If, in 2016-2017, the share of students enrolled by the state educational order was 67.5%, then, in 2017-2018 academic year, this indicator increased by 10.9 points and amounted to 78.4%. The number of students enrolled by the specialty «6M052100 - State Audit» (master degree) has significantly increased (Table 2).

Table 2. Structure and dynamics of the contingent by specialty "6M052100 – State audit" (master's degree) in the ENU named after L.N. Gumilyov for 2016-2017 and 2017-2018 academic years

№ s.no	Indicators	2016 - 2017 acad.year		2017 - 2018 acad.year		2017 -2018 acad.year by 2016-2017 acad.year	
		people	%	people	%	people	%
1	Total	7	100	36	100	29	514,3
1.1	including the current students:						
1.1.1	-by state grant	4	57,1	36	100	32	900,0
1.1.2	-by paid-contract basis	3	42,9	-	-	-3	-

In 2017-2018 academic year in comparison with 2016-2017 academic year, a number of contingent in the master course by the specialty «6M052100 - State Audit» has increased to more than 5 times. A significant increase of the enrollment was facilitated by the allocation of additional targeted grants at the request of the Accounting Committee. As a result, out of the entered 36 graduate students, 30 people or 83.3% were enrolled by a targeted grant, and a total number of students studying by the government order increased by 9 times.

Table 3. Structure and dynamics of the contingent by specialty "6D052100 – State audit" (master's degree) in the ENU named after L.N. Gumilyov for 2016-2017 and 2017-2018 academic years

№ s.no	Indicators	2016 - 2017 acad.year		2017 - 2018 acad.year		2017 -2018 acad.year by 2016-2017 acad.year	
		people	%	people	%	people	%
1	Total	1	100	4	100	3	400,0
1.1	including the current students:						
1.1.1	-by state grant	-	-	4	100	4	-
1.1.2	-by paid-contract basis	1	100	0	0	-1	-

The enrollment structure has also significantly changed. If, in the 2016-2017 academic year, the proportion of those enrolled by the state educational order was 57.1%, then, in the 2017-2018 academic year, the entire enrollment consists of those who got the state grant.

The above tendencies are also characteristic for the PhD doctorate by

the specialty «6D052100 - State Audit».

In 2017-2018 academic year, compared to 2016-2017, a number of contingent in doctoral PhD by the specialty «6D052100 - State Audit» increased by 4 times. At the PhD level, a targeted enrollment has also been implemented, and currently 1 person is studying by a targeted grant from the Accounting Committee.

In general, in the Eurasian National University named after Gumilyov was placed 100% of the state educational order at the master's and doctoral levels by specialty «6M052100 - State

Audit» [6]. By specialty «6B052100 - State Audit» in 2016-2017, 100% of the holders of educational grants were also enrolled in the ENU named after L.N. Gumilyov.

When preparing the state auditors, the university closely cooperates with the Accounting Committee. Modular educational programs at all three levels were prepared with the participation of the members of the Accounting Committee, the first textbook «State Audit» was issued in the republic, joint development of educational and methodical documentation is carried out, etc.

Concerning the preparation of state auditors, the regular round tables and conferences are held, as a result of which the constructive decisions and real practical steps are taken. So, in April 2016, the problems of developing the educational programs on «State Audit» specialty were discussed, it is resulted in introduction of elective courses, demanded by

the employers, in the educational process. On December 2, 2016, the doctoral students and undergraduates actively participated in online video-conference on the topic: «Actual issues of the state audit» organized by the RSE «Centre for Financial Violations Research» on the basis of «G-Global» interactive site.

In November 2017, with an active participation of the members of the Accounting Committee, the prospects for introducing the elements of dual education by «State Audit» specialty were discussed. As a result, a number of disciplines taught in the branch of «Accounting, Audit and Analysis» department has been increased on the basis of the RSE for REM «Centre for Financial Violations Research», functioning from 2015-2016 academic year.

Taking into account the real interest of the Accounting Committee in training of highly qualified personnel, a solid base for professional practices by future state auditors has been created. It currently includes more than 30 state agencies and enterprises.

Eurasian National University named after L.N. Gumilyov not only conducts the training by «State Audit» specialty, but also performs the functions of the basic university of the Educational and Methodological Association of the Republican Educational and Methodological Council of Higher and Postgraduate Education of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan [7, C.9-10]. In this aspect, in the creative cooperation with the Accounting Committee, the specialty at all levels of training has been fully provided with the standard and model curricula.

The training also identified some problematic issues, the solution of which, in our opinion, will contribute to improving the quality of training of state auditors.

According to the distribution of the state educational order for the training of specialists with higher and postgraduate education in the context of specialties for 2017-2018 academic year, 49 places were allocated for the specialty «5B052100 - State Audit», including the training in the state language - 38, in Russian - 11 [8]. In fact, according to the published list of holders of state educational grants, these places were distributed as follows [9]. With the Kazakh language of education - 36 people, with the Russian language - 10 people have chosen ENU named after L.N. Gumilyov as

the place for training. Thus, totally 46 people or 94.0% fall to the share of the Eurasian University and only 3 people or 6% - to other universities. And it is without taking into account the additional distribution of grants between the students, information on which, unfortunately, is not available in the public access. Such fragmentation, of course, will affect the quality of training of specialists, especially since Kazakhstani universities have experience in training the auditors only for the business sector.

In the opinion of the main employer of experts - the Accounting Committee, the preparation of state auditors should be carried out only in the leading universities of the country, which are recognized throughout the world and have high international rating. Therefore, the training of state auditors should be carried out only in such universities as the Gumilyov Eurasian National University, which not only holds high positions in authoritative international rankings, but also, as a basic university, significantly contributes to the implementation of state policy in the field of higher and postgraduate education.

State audit is a completely new sphere of professional activity, which has specific features. It is evident from a comparison of the legislative acts in the Republic of Kazakhstan. Thus, according to the law of the Republic of Kazakhstan "On Auditing", the audit is considered as the checking to express an independent opinion on financial statements and other information related to the financial reporting in accordance with the legislation of the Republic of Kazakhstan [10]. Whereas, under the state audit, we mean the analysis, assessment and verification of the effectiveness of the management and use of budgetary funds, state assets and subjects of the quasi-public sector,

related grants, state and government-guaranteed loans, as well as the loans attracted by state guarantees, including another, related to the implementation of the budget activities, based on the risk management system [10]. In other words, the state audit covers three types of audit: performance audit, compliance audit and financial reporting audit, whereas a general audit involves only audit of financial statements. In this connection, the question of the probation period in the external and internal state audit bodies has ripened, which would allow mastering the modern technologies, methods, ways of conducting the types of audit in practice more deeply.

In our opinion, there is a need for transforming the RSE on the REU "Centre for Financial Violations Research" of the Accounting Committee for control over the execution of the Republican Budget into Profile Research Institute that would not only implement the applied research but also provide scientific support for a completely new developing system of the state audit. At the same time, the young researchers, as the undergraduates and PhD students, would have the opportunity to undergo scientific internships in the republic.

The list of used literature:

1. Law of the Republic of Kazakhstan dated November 12, 2015 No. 392-V "On State Audit and Financial Control" – <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000392>;
2. The Nation's Plan - 100 concrete steps. The program of the President of the Republic of Kazakhstan dated May 20, 2015 - <http://adilet.zan.kz/eng/docs/K1500000100>;
3. Decree of the President

of the Republic of Kazakhstan dated September 3, 2013 No. 634 "On approval of the Concept of introduction of state audit in the Republic of Kazakhstan" - <http://adilet.zan.kz/eng/docs/U1300000634>;

4. State Audit. Textbook. /B.A. Alibekova, A.B. Zeynelgabdin, S.B. Makyn, A.M. Mukhatkerim, S.N. Nugurbekov, D.M. Nurkhaliyeva, B.O. Turebekova, S.K. Tazhikenova, A.K. Karybayev/ edited by K.Ye. Djanburchina - Astana: ENU named after L.N. Gumilyov, 2016 - 375 p.;

5. A.B. Zeynelgabdin, B.A. Alibekova The issues of creating a system of the state audit in the republic // State Audit - 2016, #3;

6. On placement of the state educational order for training the specialists with the postgraduate education for the 2017-2018 academic year. The order of the acting Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan dated July 28, 2017 No. 359. - <http://adilet.zan.kz/eng/docs/V1700015411>;

7. B.A. Alibekova About the preparation of the state auditors in the system of higher education of the Republic of Kazakhstan // Karjy-Finances-2016, #4-5;

8. On distribution of the state educational order for the training of specialists with higher and postgraduate education in the context of specialties for the 2017-2018 academic year - <http://adilet.zan.kz/eng/docs/V1700015345#z18>;

9. List of holders of state educational grants // Kazakhstanskaya pravda - 2017, August 14;

10. Law of the Republic of Kazakhstan under No. 304-I dated November 20, 1998, On the auditing (with the amendments and additions as of February 27, 2017) - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z980000304>.

Құрметті Алматы Зарлықұлы!

Республиканың бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі Есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» республикалық мемлекеттік кәсіпорнының құрылғанына 10 жылдығы мерейтойымен шын жүрекпен құттықтаймын!

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 1 қазданы №868 қаулысымен құрылған Орталық қаржылық және сыбайлас жемқорлық құқықбұзушылықтарына алып келетін жағдайларды терең зерделеу, бақылау және сағаттама-талдамалық жұмыстардың жаңа әдістері мен технологияларын енгізу, сондай-ақ қаржы-бюджет қатынастары жүйесінде оқыту бағдарламаларын іске асыруда зор үлес қосып отырғандығы бағамымызға белгілі. Аталған сағаттама-талдамалық жұмыстардың нәтижесі Қазақстан Республикасының Президентінің 2013 жылғы 3 қыркүйектегі № 634 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу пәжіжырымдамасына неізі болғандығын да атап өтуге болады.

Елбасына тікелей бағынатын Есеп комитеті мемлекеттік жоғары қаржылық бақылау органы ретінде қазіргі кезде жан-жақты нығайтып, хаттықаралық, беделінің артуы бағысында Орталықтың бағтың, деңгейдегі мемлекеттік қаржылық бақылау органы қызметкерлерінің біліктілігін жаңа замануи талағтарға сай арттырудың маңызды зор болғып отыр.

Елбасымыздың сандарғы саясатын дөңекті түрде жүзеге асырғып, ардайым осы саладағы өзін, идеяларды басшылыққа ала отырғып, мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінің өзекті проблемаларын зерттеу арқылы қоғамның мүддесі үшін қаржы ресурстары мен мемлекет активтерін басқарудың тиімділігін арттыруға жәрдемдесу міндеті де өз алдына кешенді шара болғып табылады.

Еліміздегі мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін жетілдіруді жаңа мазмұнда, үлкен жауапкершілікпен жүргізіп, аудит саласына оң сертін беруде Есеп комитетінің басшылығымен Орталықтың палығды табыстар мен жоталғы жетістіктерге қал жеткізетіндігіне сеніміміз мол!

Осынау мерейлі күні елімізде берекес мен тілікте қамтамасыз ету жолында зор қайрат-жісер, биік талағпен еңбек етіп, абыройлы биіктерден көрінулеріңізге тілектестізі!

Келешегіміз камел, Шәуелсіздігіміз баянды болғын!

Ізгі тілекпен
Алматы қаласы бойынша

Шексеру комиссиясы төрағасы

Е.Сымбайев

Құрметті Алият Барықұлы!

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК ашылуына 10 жыл толуына орай шын жүректен құттықтауымды қабыл алыңыз!

Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жүйесінің өзекті проблемаларын зерттеу жолымен қоғамның мүддесі үшін қаржы ресурстары мен мемлекет активтерін басқарудың тиімділігін арттыру мақсатындағы еңбектеріңіздің өлшемі шексіз.

Алдағы уақытта осы жұмыстарыңыздың жемісін көріп, бұдан да үлкен деңгейге көтерілетініңізге сенімім мол!

Еліміздің өркендеуі, қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жолындағы Сіздің ұжымның атқарып жатқан еңбегіне толағай табыс, дендеріне саулық, отбасыларына бақыт пен береке тілеймін.

*«Ақтөбе облысы бойынша
тексеру комиссиясы»
КММ төрағасы*

С. Ешergenұлы

«01» қазан 2017 жыл

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ

Зейнельгабдин А.Б.

РГП «Центр по исследованию финансовых на-
рушений», д.э.н., профессор, Астана, Казахстан.

Аудит эффективности использования финансовых инструментов для регулирования экономики

Аннотация: Автором данной статьи проделан тематический анализ использования различных инструментов в экономике страны с позиции проведения аудита эффективности. Так, рассмотрена взаимосвязь применения налоговых инструментов и поступлениями в государственный бюджет. Также выявлены моменты неэффективного и нерезультативного использования квазигосударственным сектором и государственными органами таких финансовых инструментов как внешние займы и бюджетные кредиты. Дана характеристика реальной ситуации в экономике по этим вопросам и обозначена необходимость решения этих проблем по предложенным автором направлениям.

Ключевые слова: финансовый инструмент, трансферты, инвестиционный проект, фондовый рынок.

Аңдатпа: Осы мақаланың авторы тиімділік аудитін жүргізу тұрғысынан ел экономикасындағы түрлі құралдардың пайдаланылуына тақырыптық талдау жасаған. Салық құралдарының қолданылуы мен мемлекеттік бюджетке түсетін түсімдердің өзара байланысы қаралған. Сондай-ақ, квазимемлекеттік сектордың және мемлекеттік органдардың сыртқы қарыздар және бюджеттік кредиттер сияқты қаржы құралдарын тиімсіз және нәтижесіз пайдалану сәттері анықталды. Осы мәселелер бойынша экономикадағы нақты жағдайға сипаттама берілген және осы проблемаларды автор ұсынған бағыттар бойынша шешу қажеттілігі атап көрсетілген.

Түйінді сөздер: салық құралы, қаржы құралы, трансферттер, инвестициялық жоба, қор нарығы.

Annotation: The author of this article did thematic analysis of the use of different tools in the economy of the country, from a position of the performance audit conduction. Thus, it is considered the interrelation of applying the tax tools and entries in the budget. It is also defined the moments of the inefficient and non-resultative use of such financial tools as the internal loans and budget loans by the quasi-state sector and state bodies. It is given the characteristics of the real situation in the economy by these issues and noted the necessity to solve these problems on proposed by the author directions.

Key words: tax instrument, financial instrument, transfers, capital project, stock market.

В современных условиях усиливается роль денежно-кредитных и налогово-бюджетных инструментов регулирования экономики. Оценка влияния этих инструментов на социально-экономическое развитие страны способствовала бы эффективному решению задач в области экономики.

Следует заметить, что в настоящее время в определенной степени сократились финансовые ресурсы хозяйствующих субъектов. Это повлияло на положение всех финансовых институтов, в том числе банков второго уровня. В этих условиях государство в рамках налоговой и бюджетной систем стало поддерживать финансовое положение хозяйствующих субъектов и оказывать помощь финансовым институтам, в том числе банкам второго уровня. При этом государством используются различные налоговые инструменты, в частности, для снижения налоговой нагрузки плательщикам

были снижены ставки налога на добавленную стоимость (НДС), корпоративного и индивидуального подоходных налогов. В целях стимулирования деятельности и поддержки хозяйствующих субъектов и индивидуальных предпринимателей предоставляются льготы и преференции по отдельным видам налогов. На протяжении нескольких лет используется гибкий и многоступенчатый механизм налогового администрирования.

Комплексная оценка влияния вышеуказанных налоговых инструментов показывает, что они не увеличивают налоговую базу в республике. В результате снижается удельный вес налоговых поступлений в государственный бюджет, который по оценке за 2017 год составил не более 13,5% к ВВП. Доля налоговых поступлений в республиканский бюджет на 1 сентября 2017 года составила всего 37% всех поступлений. По результатам налоговых проверок

каждый год осуществляется доначисление налогов на сумму от 300 до 400 млрд. тенге, из них в бюджет поступает 8-10%. По результатам аудиторских мероприятий Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета (далее - Счетный комитет) даны рекомендации и предложения по совершенствованию налогового и таможенного администрирования. На наш взгляд, целесообразно проводить аудит эффективности налоговых льгот и преференций по отдельным видам налогов. При этом оценка должна осуществляться путем сопоставления потерь бюджета с расширением налоговой базы от предоставленных налоговых льгот и преференций.

Президент Казахстана Н.А. Назарбаев на открытии третьей сессии Парламента Республики Казахстан шестого созыва сказал: «Мы должны значительно улучшить налоговую политику и стиму-

лизовать бизнес», [1] следовательно, необходимо в целом оценить эффективность функционирования налоговой системы, состоящей из видов налогов, механизмов налогообложения, а также органов, обеспечивающих функционирование этой системы. В последние годы комплексная оценка эффективности налоговой системы не проводилась.

Налоговая система должна оказывать существенное влияние на социально-экономическое развитие регионов. Сегодня она слабо расширяет налоговую базу, и тем самым не увеличивается налоговый потенциал регионов. Дело в том, что в местные бюджеты в основном поступают индивидуальный подоходный налог и социальный налог. Налоговой базой их является заработная плата. В свою очередь, корпоративный подоходный налог и НДС полностью поступают в республиканский бюджет. Следовательно, местные исполнительные органы через налоговые инструменты оказывают слабое влияние на хозяйствующие субъекты.

Акимы областей заинтересованы в получении трансфертов из республиканского бюджета. В результате около 60% доходов местных бюджетов составляют трансферты, и тем самым в республике усиливается зависимость местных бюджетов от исполнения доходов республиканского бюджета.

В 2016 году из республиканского бюджета регионам выделено более 2367 млрд. тенге, из них целевых трансфертов на сумму 1530,7 млрд. тенге, и субвенций – 836,9 млрд. тенге.

В 2017 году отмечается рост объема субвенций по сравнению с 2016 годом на 1,8 раза. За восемь месяцев 2017 года сумма возврата неиспользованных трансфертов составила 22,0 млрд. тенге, в том числе целевых трансфертов - 20,4 млрд. тенге и субвенций - 1,6 млрд. тенге. Эти факты свидетельствуют о том, что в механизме планирования, мониторинга и контроля трансфертов имеются определенные изъяны, которые приводят к системным нарушениям и недостаткам. Счетным комитетом по результатам аудиторских и экспертно-аналитических мероприятий по трансфертам установлены нарушения на общую сумму 242,3 млрд. тенге, из них финансовые нарушения – 83,1 млрд. тенге, процедурные нарушения – 98 млрд. тенге, а также неэффективное использование – 61,1 млрд. тенге. [2]

Таким образом, трансферты, как формы регулирования межбюджетных отношений, не обеспечивают выравнивание регионов в социально-экономическом развитии, бюджетную обеспеченность регионов, а наоборот усиливают зависимость их от исполнения доходов республиканского бюджета в целом, в частности от нефтедоходов.

В республике на реализацию инвестиционных проектов выделяются значительные средства из республиканского бюджета. В 2015 году на эти цели выделено 652,4 млрд. тенге, из них 230,4 млрд. тенге - на реализацию республиканских инвестиционных проектов, а в регионах – 422,0 млрд. тенге.

Результаты аудиторских и аналитических мероприятий Счетного комитета показывают, что в отборе, механизме реализации инвестиционных проектов имеются серьезные недостатки. В 2015 году при уточнении республиканского бюджета были исключены 13 проектов и дополнительно включены 40 проектов в бюджет. Это привело к неэффективному использованию бюджетных средств. В результате образовались дебиторская и кредиторская задолженности в центральных государственных органах при реализации инвестиционных проектов, в основном нарушались требования и норм Бюджетного кодекса РК. При этом значительная часть нарушений приходится на превышение цены договоров над сметной стоимостью проекта без корректировки проектно-сметной документации (ПСД). В отдельных случаях ПСД проекта не соответствует утвержденному технико-экономическому обоснованию.

В некоторых контрактах на строительство за счет внешних займов не предусмотрены требования законодательства республики по вопросам начала производства работ по строительству дорог и их содержанию. Это приводит к затягиванию сроков строительства и удорожанию стоимости проектов. В результате на обслуживание и погашение займов будут направлены значительные бюджетные средства.

Вышеуказанные недостатки привели к тому, что в 2015 году из запланированных 96 проектов фактически завершен 81 проект. В 2015 году из реализуемых в регионах 970 инвестиционных проектов планировалось завершить 576, фактически завершено 527 проектов. При этом местными исполнительными

органами допущено неисполнение целевых трансфертов на развитие на общую сумму 5,9 млрд. тенге. [3]

Аналогичная картина наблюдалась в 2016 году. Следовательно, в республике не разработана целостная система управления государственными инвестиционными проектами, состоящая из следующих элементов: отбор инвестиционных проектов; определение источников их финансирования; механизм реализации проектов; мониторинг и контроль за реализацией проекта; оценка реализации проектов. Для функционирования такой системы должны быть разработаны методическое и информационное обеспечения. В республике целесообразно разработать и внедрить единую информационную систему для всего жизненного цикла инвестиционного проекта. Она должна способствовать повышению прозрачности отбора проектов, выявлению отклонений от сметы затрат, улучшению оценки после завершения проектов. Все это позволит своевременно и качественно проводить аудит эффективности государственных инвестиций в современных условиях.

В республике бюджетные кредиты, как финансовые инструменты, стали использоваться для реконструкции и строительства систем теплоснабжения, водоснабжения и водоотведения; финансирования проектов в государственной программе индустриально-инновационного развития Республики Казахстан, а также для поддержки субъектов агропромышленного комплекса.

В 2016 году на эти цели выделены бюджетные кредиты на сумму 315 млрд. тенге и по сравнению с 2015 годом увеличились на 124,2 млн. тенге или в 1,7 раза. При этом значительные средства направлены на кредитование областных бюджетов, бюджетов городов Астаны и Алматы на решение ряда социально-экономических задач в регионах.

Местными исполнительными органами не использованы 763,2 млн. тенге, из них экономия составила 13,9 млн. тенге, остаток средств - 749,3 млн. тенге. При этом МИО и субъектами квазигосударственного сектора, бюджетные кредиты, выделенные в 2016 году, не использованы в сумме 100,3 млрд. тенге, из которых на счете АО НУХ «Байтерек» имеется остаток в размере 99,4 млрд. тенге. [2]

Результаты аудита, проведенного Счетным комитетом, показыва-

ют, что информация администраторов бюджетных программ на центральном уровне о достижении результатов по кредитованию не подтверждается данными местных исполнительных органов. В 2016 году сумма выявленных финансовых нарушений составила 1,3 млрд. тенге, процедурных нарушений – 8,3 млрд. тенге. Эти факты свидетельствуют о том, что бюджетные кредиты недостаточно эффективно используются для решения социально – экономических задач в регионах, включая реализацию инвестиционных проектов, и для обеспечения конкурентоспособности и устойчивости национальной экономики в целом.

В настоящее время определенная финансовая помощь хозяйствующим субъектам оказывается путем выделения средств из бюджета на пополнение, увеличение уставных капиталов акционерных обществ с участием государства, управляющих холдингов по различным направлениям и целевым назначениям. Акционерные общества, холдинги направляли эти средства фирмам через банки второго уровня или через дочерние организации, которые имели лицензию на кредитование.

В 2016 году на формирование и увеличение уставных капиталов юридических лиц направлены бюджетные средства в сумме 272,2 трлн. тенге.

По состоянию на 1 сентября 2017 года на контрольных счетах наличности 26 субъектов квазигосударственного сектора образовались остатки на общую сумму 113,1 млрд. тенге, выделенные на формирование и увеличение уставного капитала. [2]

В результате возникает проблема своевременного получения бюджетных средств конечным пользователем, в частности, объектами малого и среднего бизнеса или другими хозяйствующими субъектами, производящими товары или оказывающие услуги государству или населению. Это не обеспечивает достижения прямых и конечных результатов, предусмотренных в бюджетных программах и не способствует получению мультипликационных эффектов от использования бюджетных средств в финансовом году.

Правительством Республики Казахстан в последние годы стали использоваться различные долговые финансовые инструменты для ре-

ализации инвестиционных проектов, поддержки юридических лиц, а также для финансирования бюджетного дефицита.

На основании решения Правительства РК Министерство финансов РК предоставляет гарантии отдельным компаниям и субъектам квазигосударственного сектора при привлечении внешних займов для реализации инвестиционных проектов. Однако, этот инструмент в республике, начиная с 2014 года, стал редко использоваться.

В 2015 году Министерство финансов РК для финансирования дефицита бюджета выпустило и разместило Еврооблигации на внешнем рынке. В настоящее время внешний долг Правительства РК по Еврооблигациям составляет 6,5 млрд. долл. США или 50 % общего внешнего долга Правительства РК.

Государственные и долгосрочные казначейские обязательства на внутреннем фондовом рынке приобретены в основном банками второго уровня. На 1 сентября 2017 года на основе использования вышеуказанных инструментов Министерством финансов РК привлечены займы на внутреннем рынке на сумму 1347,4 млрд. тенге. [4]

В свою очередь, Правительство РК в 2017 году более 2,0 трлн. тенге направило на решение проблемных кредитов банков второго уровня (далее - БВУ), тем самым у них обрвалась тенговая ликвидность, которая, в основном, направляется на покупку государственных ценных бумаг и долларов на валютном рынке. Следовательно, кредитование реального сектора становится для БВУ недостаточно эффективным сегментом финансового рынка. В зарубежной практике, когда государство оказывает поддержку БВУ, тогда вводятся определенные ограничения участия БВУ на фондовом валютном рынках. В результате ресурсы БВУ направляются на кредитование реального сектора экономики.

В условиях рынка государство не может постоянно поддерживать за счет средств бюджета хозяйствующие субъекты и БВУ. Сегодня БВУ не стали равноправными партнерами отечественным товаропроизводителям.

В настоящее время отечественные ученые стали комплексно изучать вопросы взаимодействия реального сектора экономики с БВУ. При этом следует заметить, что су-

ществует определенная диалектика взаимодействия реального сектора экономики с БВУ на различных этапах формирования экономических отношений.

Уровень взаимодействия хозяйствующего субъекта с БВУ определяется соответствующими структурно-экономическими институциональными особенностями, которые представляют собой совокупность многосторонних отношений между субъектами реального и финансового секторов, связанных с распределением и использованием денежных средств и предоставлением финансово-кредитных, а также банковских услуг.

И так, комплексное изучение использования финансовых инструментов показывает, во-первых, в республике сегодня системно не разработаны и не внедрены эффективные, ликвидные финансовые инструменты, во-вторых, Министерство финансов РК, Национальный банк РК системно не прорабатывают вопросы инвестирования в финансовые инструменты отечественных институтов, хозяйствующих субъектов. В результате не развиваются фондовые рынки, особенно вторичный рынок ценных бумаг. Поэтому идет определённый отток финансовых ресурсов из республики. На наш взгляд, эти ресурсы должны быть использованы для финансирования индустриально-инновационного развития Казахстана.

По результатам 2016 года текущий счет платежного баланса республики сложился с отрицательным сальдо и составил 8,5 млрд. долл. по сравнению с 5,1 млрд. долл. в 2015 году. Структура международных инвестиционных позиций по видам финансовых инструментов остается неизменной. Наибольшую долю во внешних активах составляют ценные бумаги нерезидентов, главным образом в портфеле Национального фонда РК и в резервных активах Национального банка РК, а во внешних обязательствах наиболее значительно представлены кредиты и займы. [5]

На 1 апреля 2017 года текущий счет платежного баланса республики также сложился отрицательным и составил 1,4 млрд. долл. Отрицательное сальдо финансового счета составило 1,7 млрд. долл. Следовательно, чистое заимствование из остальных стран увеличивается. [6]

Счетным комитетом осуществляется аудит эффективности использования внешних займов, привле-

каемых для реализации отдельных инвестиционных проектов. Однако, аудит эффективности государственных ценных бумаг, выпущенных и размещенных на внутренних и внешних рынках, не проводится.

Сегодня более 70% долга Правительства РК образовалось путем использования государственных ценных бумаг. В связи с этим целесообразно проводить аудит эффективности управления долгом страны по следующим направлениям:

- управление внутренним долгом Правительства РК, Национального банка РК и МИО;

- управление внешним долгом Правительства РК, Национального банка РК и субъектов квазигосударственного сектора в республике. На основе этого оценить внешний долг страны.

Таким образом, в условиях рынка целесообразно комплексно оценить эффективность использования налогово-бюджетных, денежно-кредитных и долговых инструментов регулирования экономики. Эти инструменты взаимосвязаны, дополняют друг друга и тем самым обеспечивают эффективное использование бюджетных ресурсов, активов Национального фонда РК и Единого накопительного пенсионного фонда, а также финансовых ресурсов Национального банка РК и субъектов квазигосударственного сектора в республике.

Список использованных источников:

1. Выступление Президента Казахстана Н. Назарбаева на открытии третьей сессии Парламента

Республики Казахстан шестого созыва, 4 сентября, 2017 год;

2. Отчет Счетного комитета об исполнении республиканского бюджета за 2016 год (Заключение к отчету Правительства Республики Казахстан), Астана, 2017 год;

3. Отчет Счетного комитета об исполнении республиканского бюджета за 2015 год, Астана, 2016 год;

4. Отчет об исполнении республиканского бюджета на 1 сентября 2017 года;

5. Платежный баланс и внешний долг Республики Казахстан за 2016 год, официальный сайт Национального банка;

6. Платежный баланс и внешний долг Республики Казахстан за I-ый квартал 2017 года, официальный сайт Национального банка.

Экономиканы реттеу үшін қаржы құралдарының пайдаланылу тиімділігіне аудит жүргізу

Қазіргі жағдайда экономиканы реттеуде ақша-кредиттерінің және салық-бюджет құралдарының рөлі күшеюде. Осы құралдардың елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпалын бағалау экономика саласындағы міндеттерді тиімді шешуге ықпал етер еді.

Айта кететін жайт, қазіргі уақытта шаруашылық субъектілерінің қаржылық ресурстары белгілі бір дәрежеде қысқарған. Бұл барлық қаржы институттарының, соның ішінде екінші деңгейдегі банктердің жағдайына әсер етті. Осы жағдайда мемлекет салық және бюджет жүйелері шеңберінде шаруашылық субъектілерінің қаржылық жағдайына қолдау көрсетіп, қаржы институттарына, соның ішінде екінші деңгейдегі банктерге жәрдемдесетін болды. Бұл ретте мемлекет әртүрлі салық құралдарын пайдаланды, әсіресе салық төлеушілердің салық жүктемесін азайту үшін қосылған құн салығына (ҚҚС), корпоративтік және жеке табыс салықтарына мөлшерлемелерді төмендетті. Қызметті ынталандыру және шаруашылық субъектілерін және жеке кәсіпкерлерді қолдау үшін жекелеген салық түрлері бойынша жеңілдіктер мен преференциялар берілді. Бірнеше жыл бойы салықты әкімшілендірудің икемді және көпсатылы тетігі қолданылады.

Жоғарыда көрсетілген салық құралдарының ықпалына жүрізілген кешенді бағалау

көрсеткендей, олар республикадағы салық базасын арттырмайды. Нәтижесінде мемлекеттік бюджетке түсетін салық түсімдерінің меншікті салмағы азаяды, ол 2017 ж. бағалау бойынша ЖІӨ-ге қатысты 13,5%-дан артық құрамайды. 2017 жылғы 1 қыркүйекте республикалық бюджетке түскен салықтық түсімдердің үлесі барлық түсімдердің 37% құрады. Салық тексерістерінің нәтижелері бойынша жыл сайын салықтарды толық есептеу 300-ден 400 млрд. теңгеге дейінгі сомаға жүргізіледі, соның ішінде бюджетке 8-10% түседі. Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің (бұдан әрі - Есеп комитеті) аудиторлық ішаралары нәтижесінде салықтық және кедендік әкімшілендіруді жетілдіру бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар берілді. Біздің ойымызша, салық жеңілдіктері мен преференциялардың тиімділігіне аудитті жекелеген салық түрлері бойынша жүргізген жөн. Мұндайда бағалау ұсынылған салық жеңілдіктері мен преференциялардан салық базасын кеңейте отырып, бюджет шығынын салыстырып қарау жолымен жүзеге асырылуы тиіс.

Қазақстан Президенті Н. Назарбаев алтыншы шақырылған Қазақстан Республикасы Парламентінің үшінші сессиясының ашылуында: «Біз салық саясатын барынша жақсартуымыз және бизнесті ынталандыруымыз қажет» деп айтты, [1] сәйкесінше,

Мақаланың қазақша аудармасы

жалпы салық түрлерінен, салық салу тетіктерінен, сондай-ақ осы жүйенің жұмыс істеуін қамтамасыз ететін органдардан құралған салық жүйесінің жұмыс істеу тиімділігін бағалау қажет. Соңғы жылдары салық жүйесінің тиімділігіне кешенді бағалау жүргізілмеген.

Салық жүйесі өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуына елеулі ықпал етуі тиіс. Бүгінгі күні ол салық базасын әлсіз кеңейтеді, мұнымен өңірлердің салық әлеуеті артпайды. Жергілікті бюджеттерге негізінде жеке табыс салығы және әлеуметтік салық түседі. Олардың салық базасы жалақы болып табылады. Өз кезегінде, корпоративтік табыс салығы және ҚҚС республикалық бюджетке толық түседі. Сәйкесінше, жергілікті атқарушы органдар салық құралдары арқылы шаруашылық субъектілеріне әлсіз ықпал етеді.

Облыс әкімдері республикалық бюджеттен трансферттер алуға мүдделі. Нәтижесінде жергілікті бюджет табысының шамамен 60% трансферттер құрайды, мұнымен республикада жергілікті бюджеттердің республикалық бюджет кірістерінің орындалуына тәуелділігі күшейеді.

2016 жылы республикалық бюджеттен өңірлерге 2367 млрд. теңгеден артық бөлінді, соның ішінде нысаналы трансферттер - 1530,7 млрд. теңге, субвенциялар - 836,9 млрд. теңге.

2017 жылы субвенциялар

көлемі 2016 ж. салыстырғанда 1,8 есеге өсті. 2017 жылғы сегіз айда пайдаланылмаған трансферттерді қайтару сомасы 22,0 млрд. теңгені құрады, соның ішінде нысаналы трансферттер - 20,4 млрд. теңге және субвенциялар - 1,6 млрд. теңге. Бұл фактілер трансферттерді жоспарлау, мониторинг және бақылау жүргізу тетігінде жүйелі бұзушылықтар мен кемшіліктерге әкелетін белгілі бір олқылықтар бар екенін көрсетеді. Есеп комитеті трансферттер бойынша аудиторлық және сараптау-талдау іс-шаралары нәтижесінде жалпы сомасы 242,3 млрд. теңгеге бұзушылықтарды анықтады, соның ішінде қаржылық бұзушылықтар - 83,1 млрд. теңге, рәсімдік бұзушылықтар - 98 млрд. теңге, сондай-ақ тиімсіз пайдалану - 61,1 млрд. теңге. [2]

Осылайша, бюджет аралық қатынастарды реттеу нысаны ретін трансферттер өңірлерді әлеуметтік-экономикалық дамуда теңестіруді, өңірлердің бюджеттік қамтамасыз етушілігін қамтамасыз етпейді, ал керісінше олардың жалпы республикалық бюджет кірістерінің, әсіресе мұнай кірістерінің орындалуына тәуелділікті күшейтеді.

Республикада инвестициялық жобаларды іске асыруға республикалық бюджеттен елеулі қаражат бөлінеді. 2015 ж. осы мақсатқа 652,4 млрд. теңге бөлінген, соның ішінде 230,4 млрд. теңге - республикалық инвестициялық жобаларды іске асыруға, ал өңірлерде - 422,0 млрд. теңге.

Есеп комитетінің аудиторлық және талдамалы іс-шараларының нәтижелері көрсеткендей, инвестициялық жобаларды іріктеуде, оны іске асыру тетігінде елеулі кемшіліктер бар. 2015 ж. республикалық бюджетті нақтылаған кезде 13 жоба алынып тасталып, қосымша 40 жоба енгізілді. Бұл бюджет қаражатының тиімсіз пайдаланылуына әкеліп соқты. Нәтижесінде инвестициялық жобаларды іске асырған кезде орталық мемлекеттік органдарда дебиторлық және кредиторлық берешек қалыптасты, көбінесе ҚР Бюджет кодексінің талаптары мен нормаларын бұзды. Бұл ретте бұзушылықтардың көпшілік бөлігі шарт бағасының жобалау-металық құжаттаманы (ЖСК) түзетпей, жобаның сметалық құнынан асып түсуіне келді. Жекелеген жағдайларда жобаның ЖСК бекітілген техникалық-экономикалық негіздемеге

сәйкеспейді.

Сыртқы қарыздар есебінен құрылысқа арналған кейбір келісім-шарттарда жол құрылысы және оларды ұстау бойынша жұмыстарды бастау мәселелері жөнінде республика заңнамасының талаптары көзделмеген. Бұл құрылыс мерзімдерін ұзартуға және жоба құнының қымбаттауына әкеледі. Нәтижесінде қарыздарға қызмет көрсету және оларды өтуге елеулі бюджет қаражаты жұмсалатын болады.

Жоғарыда көрсетілген кемшіліктер 2015 ж. жоспарланған 96 жобаның іс жүзінде 81 жобаның аяқталуына әкелді. 2015 жылы өңірлерде іске асырылатын 970 инвестициялық жобалардың 576 аяқтау жоспарланған, іс жүзінде 527 жоба аяқталды. Бұл ретте жергілікті атқарушы органдар жалпы сомасы 5,9 млрд. теңгеге дамытуға арналған нысаналы трансферттердің орындалмауына жол берген. [3]

Ұқсас жағдай 2016 ж. байқалды. Сәйкесінше, республикада мынадай элементтерден құралатын мемлекеттік инвестициялық жобаларды басқарудың тұтас жүйесі әзірленбеген: инвестициялық жобаларды іріктеу; оларды қаржыландыру көздерін айқындау; жобаларды іске асыру тетігі; жобаның іске асырылуына мониторинг және бақылау жүргізу; жобалардың іске асырылуын бағалау. Мұндай жүйенің жұмыс істеуі үшін әдістемелік және ақпараттық қамтамасыздандыру әзірленуі тиіс.

Республикада инвестициялық жобаның барлық өмірлік кезеңі үшін бірыңғай ақпараттық жүйені әзірлеген және енгізген жөн. Ол жобаларды іріктеу ашықтығын арттыруға, шығындар сметасынан ауытқуларды анықтауға, жобаларды аяқтағаннан кейін бағалауды жақсартуға ықпал етуі тиіс. Мұның бәрі қазіргі жағдайларда мемлекеттік инвестициялардың тиімділігіне уақтылы және сапалы аудит жүргізуге мүмкіндік береді.

Республикада қаржы құралдары ретінде бюджеттік кредиттер жылмен жабдықтау, сумен жабдықтау және су тарту жүйелерін қайта құру және салу; Қазақстан Республикасының Мемлекеттік индустриялық-инновациялық даму бағдарламасындағы жобаларды қаржыландыру, сондай-ақ агроөнер кәсіптік кешен субъектілерін қолдау үшін пайдаланыла бастады.

2016 жылы осы мақсаттарға 315

млрд. теңге сомасына бюджеттік кредиттер бөлінді және 2015 ж. салыстырғанда 124,2 млн. теңгеге немесе 1,7 есеге ұлғайды. Бұл ретте өңірлердегі бірқатар әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешу үшін облыс бюджеттерін, Астана және Алматы қалаларының бюджеттерін кредиттеуге елеулі қаражат бағытталды.

Жергілікті атқарушы органдар 763,2 млн. теңге сомасын пайдаланбаған, соның ішінде үнемдеу 13,9 млн. теңгені құрады, қаражат қалдығы - 749,3 млн. теңге. Бұл ретте МИО және квази мемлекеттік сектор субъектілері 2016ж. бөлінген бюджеттік кредиттерді 100,3 млрд. теңге сомасына пайдаланбаған, соның ішінде «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ шотында 99,4 млрд. теңге мөлшерінде қалдық бар. [2]

Есеп комитеті жүргізген аудит нәтижелері орталық деңгейдегі бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің кредиттеу бойынша нәтижелерге қол жеткізілгені туралы ақпаратты жергілікті атқарушы органдардың деректерімен расталмайтын көрсетті. 2016ж. анықталған қаржылық бұзушылықтар сомасы 1,3 млрд. теңгені құрады, рәсімдік бұзушылықтар - 8,3 млрд. теңге. Бұл фактілер бюджеттік кредиттердің инвестициялық жобаларды іске асыруды қоса алғанда, өңірлердегі әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешу және жалпы ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін және тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін аса тиімді пайдаланылмайтынын көрсетеді.

Қазіргі уақытта мемлекет қатысатын акционерлік қоғамдардың, басқарушы холдингтердің жарғылық капиталдарын толықтыруға, ұлғайтуға бюджеттен қаражат бөлу жолымен шаруашылық субъектілеріне түрлі бағыттар және нысаналы мақсаттар бойынша белгілі бір қаржылық көмек көрсетіледі. Акционерлік қоғамдар, холдингтер осы қаражатты екінші деңгейдегі банктер немесе кредиттеуге лицензиясы бар еншілес ұйымдар арқылы фирмаларға жіберген.

2016ж. заңды тұлғалардың жарғылық капиталдарын қалыптастыру мен ұлғайтуға 272,2 трлн. теңге сомасына бюджет қаражаты бағытталған.

2017 жылғы 1 қыркүйектегі жағдай бойынша 26 квази мемлекеттік сектор субъектілерінің қолма-қол бақылау шоттарында жарғылық капиталды қалыптастыру мен ұлғайтуға бөлінген жалпы сомасы 113,1 млрд. теңгеге қалдық қалыптасты. [2]

Нәтижесінде түпкілікті пайдаланышының, әсіресе шағын және орта бизнес объектілерінің немесе тауарлар өндіретін немесе мемлекетке не халыққа қызмет көрсететін басқа да шаруашылық субъектілерінің бюджет қаражатын уақтылы алу проблемасы туындайды. Бұл бюджеттік бағдарламаларда көзделген тікелей және түпкілікті нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз етпейді және қаржы жылында бюджет қаражатын пайдаланудан мультипликациялық әсер алуға ықпал етпейді.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасының Үкіметі инвестициялық жобаларды іске асыру, заңды тұлғаларды қолдау, сондай-ақ бюджеттік тапшылықты қаржыландыру үшін әртүрлі борыш қорлық қаржы құралдарын пайдалана бастады.

ҚР Үкіметінің шешімі негізінде ҚР Қаржы министрлігі инвестициялық жобаларды іске асыру үшін сыртқы қарыздарды тарту кезінде жекелеген компаниялар мен квазимемлекеттік сектор субъектілеріне кепілдік береді. Бірақ республикада бұл құрал 2014ж. бастап сирек қолданылатын болды.

2015ж. ҚР Қаржы министрлігі бюджет тапшылығын қаржыландыру үшін сыртқы нарықта Еурооблигациялар шығарды және орналастырды.

Еурооблигациялар бойынша сыртқы қарызы 6,5 млрд. АҚШ долл. немесе ҚР Үкіметінің жалпы сыртқы қарызының 50 % құрайды.

Ішкі қор нарығындағы мемлекеттік және ұзақ мерзімді қазынашылық міндеттемелерді негізінде екінші деңгейдегі банктер алған. 2017 жылғы 1 қыркүйекте жоғарыда көрсетілген құралдарды пайдалану негізінде ҚР Қаржы министрлігі ішкі нарықта 1347,4 млрд. теңге сомасына қарыз тартты.[4]

Өз кезегінде ҚР Үкіметі 2017ж. 2,0 трлн. теңгеден артық соманы екінші деңгейдегі банктердің (бұдан әрі - ЕДБ) күрделі кредиттерін шешуге бағыттады, мұнымен олардың валюта нарығында мемлекеттік бағалы қағаздар мен доллар сатып алуға бағытталатын теңге өтімділігі қалыптасты. Сәйкесінше, нақты секторды кредиттеу ЕДБ үшін қаржы нарығының аса тиімді емес сегменті болады. Шетел тәжірибесінде мемлекет ЕДБ-ге қолдау көрсеткенде, ЕДБ-нің валюталық қор нарығына қатысуына белгілі бір шектеулер енгізіледі. Нәтижесінде ЕДБ-нің ресурстары экономиканың нақты секторын кредиттеуге бағытталады.

Нарық жағдайында мемлекет шаруашылық субъектілерін және ЕДБ-ні бюджет қаражаты есебінен үнемі қолдай алмайды. Бүгінгі күні

ЕДБ отандық тауар өндірушілерге тең құқылы серіктес бола алмады.

Қазіргі уақытта отандық ғалымдар экономиканың нақты секторының ЕДБ-мен өзара іс-қимыл мәселелерін кешенді зерделей бастады. Бұл ретте айта кететін жайт, экономикалық қатынастарды қалыптастырудың түрлі кезеңдерінде экономиканың нақты секторының ЕДБ-мен өзара іс-қимылының белгілі бір диалектикасы бар.

Шаруашылық субъектісінің ЕДБ-мен өзара іс-қимыл деңгейі ақша қаражатын бөлу мен пайдалану және қаржы-кредиттік, сондай-ақ банк қызметтерін көрсету бойынша нақты және қаржы секторының субъектілері арасындағы көпжақты қатынастар жиынтығын білдіретін тиісті құрылымдық-экономикалық институционалдық ерекшеліктермен айқындалады.

Сөйтіп, қаржы құралдарының пайдаланылуын кешенді зерделеу көрсеткендей, біріншіден, бүгінгі күні республикада тиімді, өтімді қаржы құралдары жүйелі түрде әзірленбеген және енгізілмеген, екіншіден, ҚР Қаржы министрлігі, ҚР Ұлттық Банкіотандық институттардың, шаруашылық субъектілерінің қаржы құралдарына инвестициялау мәселелерін жүйелі түрде пысықтамайды. Нәтижесінде қор нарықтары, әсіресе бағалы қағаздардың қайталама нарығы дамымайды. Сондықтан республикадан қаржы құралдарының белгілі бір жылыстауы жүруде. Біздің ойымызша, бұл ресурстар Қазақстанның индустриялық-инновациялық дамуын қаржыландыру үшін пайдаланылуы тиіс.

2016 жылғы нәтижелер бойынша республиканың төлем теңгерімінің ағымдағы шотытеріс сальдомен қалыптасты және 2015 ж. 5,1 млрд. АҚШ долл. салыстырғанда 8,5 млрд. АҚШ долл. құрады. Қаржы құралдарының түрлері бойынша халықаралық инвестициялық позициялардың құрылымы өзгеріссіз қалады. Сыртқы активтердегі, ең бастысы ҚР Ұлттық қор портфеліндегі және ҚР Ұлттық Банкінің резервтік активтеріндегі үлестің көпшілік бөлігін резидент емес тұлғалардың бағалы қағаздары құрайды, ал сыртқы міндеттемелерде кредиттер мен қарыздар аса көп ұсынылған. [5]

2017 жылғы 1 сәуірде республиканың төлем теңгерімінің ағымдағы шотытеріс қалыптасып, 1,4 млрд. АҚШ долл. құрады. Қаржы шотының теріс сальдосы 1,7 млрд. АҚШ долл. құрады. Сәйкесінше, қалған елдерден таза қарыз алу ұлғаяды.[6]

Есеп комитеті жекелеген инвестициялық жобаларды іске асыру үшін тартылатын сыртқы қарыздардың пайдаланылу тиімділігіне аудит жүргізеді. Алайда ішкі және сыртқы нарықтарда шығарылған және орналастырылған мемлекеттік бағалы қағаздардың тиімділігіне аудит жүргізілмейді.

Бүгінгі күні ҚР Үкіметінің 70%-дан астам борышымемлекеттік бағалы қағаздарды пайдалану жолымен қалыптасты. Осыған байланысты мемлекет борышының басқарылу тиімділігіне аудитті мына бағыттар бойынша жүргізген жөн:

- ҚР Үкіметінің, ҚР Ұлттық Банкінің және МИО ішкі борышын басқару;
- ҚР Үкіметінің, ҚР Ұлттық Банкінің және республикадағы квазимемлекеттік сектор субъектілерінің сыртқы борышын басқару. Оның негізінде мемлекеттің сыртқы борышын бағалау.

Осылайша, нарық жағдайында экономиканы реттеудің салық-бюджеттік, ақша-кредиттік және борышқорлық құралдарының пайдаланылу тиімділігін кешенді бағалаған жөн. Бұл құралдар өзара байланысты, бір-бірін толықтырып тұрады және бюджет ресурстарының, ҚР Ұлттық қорының және Бірыңғай зейнетақы жинақтау қорыактивтерінің, сондай-ақ ҚР Ұлттық Банкінің және республикадағы квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қаржы ресурстарының тиімді пайдаланылуын қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі:

1. Қазақстан Президенті Н.Назарбаевтың алтыншы шақырылған Қазақстан Республикасы Парламентінің үшінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзі, 2017 жылғы 4 қыркүйек;
2. Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің 2016 жылғы есебі (Қазақстан Республикасы Үкіметінің есебіне қорытынды), Астана, 2017 жыл;
3. Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің 2015 жылғы есебі, Астана, 2016 жыл;
4. 2017 жылғы 1 қыркүйектегі республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есеп;
5. Қазақстан Республикасының 2016 жылғы төлем теңгерімі және сыртқы борышы, Ұлттық банктің ресми сайты;
6. Қазақстан Республикасының 2017 жылғы I тоқсандағы төлем теңгерімі және сыртқы борышы, Ұлттық банктің ресми сайты.

Карыбаев А.А.

РГП «Центр по исследованию финансовых нарушений», к.э.н.,
Астана, Казахстан

Ауезова Б.А.

ЕНУ им.Л.Н.Гумилёва, магистрант,
Астана, Казахстан.

Зарубежный опыт организации государственного аудита

Аннотация: В данной статье рассматривается опыт организации государственного аудита в зарубежных странах где четко выявляется необходимость активизации различных механизмов государственного воздействия на социально-экономические процессы, в том числе государственного аудита.

Основное назначение государственного аудита заключается в содействии успешной реализации экономической политики, эффективному использованию производственного потенциала страны, регионов, отраслей, сфер. Несмотря на различия в системах управления, независимые высшие органы финансового контроля (аудита) едины в своем устремлении – способствовать повышению прозрачности и эффективности использования ресурсов в пользу народа.

В перспективе, с учетом международного опыта, развитие системы государственного аудита и финансового контроля предусматривает усиление потенциала служб внутреннего аудита государственных органов.

Ключевые слова: Государственный аудит, ИНТОСАИ, аудит соответствия, эффективность, Счетный комитет, аудит эффективности.

Аңдатпа: Бұл мақалада жаһандану жағдайындағы Қазақстан Республикасы экономикасының даму мәселелері қаралады, мұнда әлеуметтік-экономикалық процестерге мемлекеттік ықпал етудің, соның ішінде мемлекеттік бақылаудың түрлі тетіктерін жандандыру қажеттілігі анықталады.

Мемлекеттік аудиттің негізгі міндеті экономикалық саясатты ойдағыдай іске асыруға, елдің, өңірлердің, салалар мен орталардың өндірістік әлеуетін тиімді пайдалануға жәрдемдесу болып табылады. Басқару жүйелеріндегі айырмашылықтарға қарамастан, тәуелсіз жоғары қаржылық бақылау (аудит) органдары ресурстарды халық пайдасына пайдаланудың ашықтығы мен тиімділігін арттыруға ықпал етуге ниетті.

Халықаралық тәжірибені есепке ала отырып, келешекте мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жүйесінің дамуы мемлекеттік органдардың ішкі аудит қызметтерінің әлеуетін күшейтуді көздейді.

Түйінді көздер: мемлекеттік аудит, ИНТОСАИ, сәйкестік аудиті, тиімділік, Есеп комитеті, тиімділік аудиті.

Annotation: This article discusses the issues of the development of the economy of the Republic of Kazakhstan in the context of globalization, that clearly revealed the need to activate various mechanisms of state influence on social and economic processes, including state control.

The main purpose of the state audit is to promote the successful implementation of economic policy, the effective use of the production potential of the country, regions, industries, spheres. Despite of the differences in management systems, independent supreme financial control (audit) bodies are united in their aspiration – to promote transparency and efficiency of the use of resources in favor of the people.

In the future, taking into account international experience, the development of the system of state audit and financial control provides for strengthening the capacity of internal audit services of state bodies.

Keywords: State audit, INTOSAI, compliance audit, effectiveness, Accounts Committee, performance audit.

Международный опыт свидетельствует, что на различных уровнях власти в государстве весьма эффективно действуют контролирующие органы и, главным образом, в бюджетно-финансовой сфере. Действующая система государственного аудита и финансового контроля, которая сложилась в конкретной стране, имеет свои особенности, связанные с историческими аспектами развития государства. Более того, в мировой практике органы государственного финансового контроля уже давно стали неотъемлемой составляющей демократического об-

щества и обязательным элементом управления общественными финансовыми средствами. Следовательно, изучение мирового опыта осуществления и функционирования государственного финансового контроля для нашей страны представляет достаточно большой интерес.

Государственный контроль в сфере управления финансами — один из наиболее действенных инструментов, обеспечивающий эффективность управления государственными финансовыми ресурсами.

Согласно требованиям Лимской декларации высший орган государ-

ственного финансового контроля (аудита) должен быть внешним (не созданным внутри государственных органов, входящих в структуру Правительства и их ведомств), что обеспечивает независимость его действий и принятий решений от постороннего влияния. Это обеспечивает их функциональную и организационную независимость и должно быть закреплено в Конституции. Независимость руководителей и членов этого контролирующего органа также должна быть гарантирована Конституцией (порядок назначения, полномочия,

сроки), прежде всего их отзыва.

В отдельных странах руководители и члены ВОФК (ВОГА) назначаются и утверждаются парламентами на более длительные сроки, чем сроки полномочий самих парламентов (в США – на 15 лет, Канаде и Австралии – на 10 лет, ФРГ, Австрии и Венгрии – на 12 лет) и могут быть освобождены от должности только по решению Парламента.

В некоторых странах законодательство не допускает совмещение должности члена высшего органа финансового контроля (аудита) с другими публичными должностями. Помимо этого, будущие члены не могут входить в состав представительного органа (в Австрии - в течение 4 лет, в Испании - 2 лет до назначения в ВОФК (ВОГА)). В большинстве стран правовой статус члена высшего органа финансового контроля определяется достаточно высоко, что непосредственно отражается на наличии определенных прав и гарантий его деятельности. В Великобритании Генеральный контролер и ревизор имеет статус чиновника нижней палаты. В Чешской Республике статус членов Службы также приравнивается к статусу члена парламента. Во Франции члены Счетной палаты имеют статус судей. В Латвии права Генерального контролера сходны с правами министра.[1]

Мировая практика выделяет 3 основные сложившиеся модели построения и развития системы государственного финансового контроля:

1. Наполеоновская (судебная) модель.

При наполеоновской системе ВОФК (ВОГА) является независимым от законодательной и исполнительной власти, а также интегрируется в систему судебной власти, то есть, наделяется иммунитетом неприкосновенности и имеет как судебные, так и административные полномочия (Франция, Швейцария, Турция, Страны Латинской Америки, Австрия, Испания, Италия, Пакистан, Кувейт, франкоязычные страны Африки).

В отдельных странах наличие судебных функций отражается в названии ВОФК - Счетные суды (Аргентина, Алжир, Гаити, Гвинея, Италия, Марокко, Румыния, Словения, Тунис, Франция, Турция и др.), к этой же группе можно причислить страны, где ВОФК функционирует в форме Счетных трибуналов - Бразилия, Уругвай, Португалия.

Основными характеристиками этой модели аудита являются:

- ВОФК - это суд и его члены, как правило, являются судьями, которые уполномочены определять степень виновности лиц в финансовых нарушениях и могут налагать санкции и взыскивать штрафы с должностных лиц, виновных в несанкционированных или незаконных расходах;

- гарантиями независимости членов суда является, то, что они назначаются на неограниченный срок до установленного пенсионного возраста;

- суд обычно выбирает члена на место президента. Однако, все члены имеют независимый судебный статус;

- главная задача деятельности ВОФК - выявление фактов несоблюдения объектами государственного финансового контроля законодательства, а также обеспечение ими правильного расходования бюджетных средств.

- профессиональные служащие из таких ВОФК, как правило, имеют юридическую, а не бухгалтерскую или аудиторскую квалификацию.

2. Англо-саксонская (вестминстерская) модель.

При вестминстерской модели ВОФК (ВОГА) является независимым органом от исполнительной ветви власти, подотчетным парламенту. В данной модели работа высших органов финансового контроля (ВОФК) неразрывно связана с системой парламентской отчетности и рассматривается как составная часть парламентского надзора (Великобритания, Ирландия, Дания, Канада, Индия, Австралия, Перу, Колумбия, страны Карибского моря, тихоокеанского побережья и Южной Африки).

При этом в ряде государств функции государственного финансового контроля выполняются отдельными должностными лицами (Австралия, Великобритания, Дания, Египет, Индия, Ирландия, Канада, Латвия, Нигерия, Пакистан, Таиланд, Финляндия, Хорватия, Эстония, Южно-Африканская республика).

В других странах счетные ведомства наделяются статусом службы государственного контроля (Албания, Афганистан, Белоруссия, Иордания, Израиль, Индонезия, Кипр, Колумбия, Литва, Молдавия, Монголия, Норвегия, Саудовская Аравия, Чили, Чехия, Швеция, Швейцария и др.).

При реализации контрольных

функций ВОФК делает меньший акцент на соответствие деятельности объектов контроля законодательству, чем при наполеоновской системе. Основной задачей является определение эффективности исполнения бюджета и деятельности самих объектов.

ВОФК в рассматриваемой модели не имеет судебных функций, но при обнаружении фактов нарушения законодательства материалы передаются в административные и судебные органы для принятия мер процессуального характера.

Основными характеристиками судебной модели аудита являются:

- ВОФК имеет одного главу, часто называемого главным (генеральным) аудитором, которым может являться при этом членом парламента;

- все права, полномочия и обязанности, возлагаются на главного аудитора лично, а не на ВОФК в качестве учреждения;

- служащие в большинстве своем имеют профессиональную квалификацию бухгалтеров и аудиторов (приветствуется международная сертификация в области бухгалтерского учета);

- особое внимание уделено проведению аудита финансовой отчетности и аудиту эффективности.

В соответствии с этой системой роль главного аудитора может быть объединена с государственным бухгалтером.

3. Коллегиальная (смешанная) модель.

В этой модели присутствуют элементы как Вестминстерской, так и наполеоновской моделей. Эта модель также присуща странам с президентско-парламентской формой правления. ВОФК в рамках данной модели зачастую наделяется полномочиями по определению уровня ответственности, но не имеет судебных функций (Германия, Нидерланды, Люксембург, Аргентина, Индонезия, Япония, республика Корея, Россия, Киргизия, Грузия, Польша, страны Латинской Америки).

В соответствии с данной моделью ВОФК имеет множество членов, которые принимают решения исключительно на коллегиальной основе. При этом, как правило, для принятия решения требуется кворум.

Отчеты ВОФК (ВОГА) в этой модели утверждаются парламентом.

Основные характеристики данной модели следующие:

- решение органа принимается на коллегиальной основе и утверж-

дается председателем;

- в зависимости от численности, здесь могут быть созданы подкомитеты или подкомитеты, каждый из которых имеют право принимать решения касательно аудита в соответствующей области.

- члены обычно имеют значительную свободу в определении объектов аудита и методов проведения аудита;

- члены коллегии обычно назначаются на определенный срок голосами парламента (при президентско-парламентской форме правления часть членов назначается Президентом), и имеют ограниченное количество мандатов.[2]

Основными признаками, которыми обладают большинство контрольно-счетных органов за рубежом, являются:

- независимость органов финансового контроля от законодательной и исполнительной власти;

- особое внимание уделяется целевому использованию, эффективности и экономичности программ расходования финансовых ресурсов;

- эффективность деятельности контрольных органов определяется с помощью сравнения средств, потраченных на ее осуществление и полученных в результате «доходов» (денежные средства, возвращенные в бюджет и/или не израсходованные с нарушением бюджетного законодательства, возможная упущенная выгода от распоряжения государственным или муниципальным имуществом).[3]

Мировой опыт формирования счетных палат показывает, что возможно применение одной из 3 моделей:

- парламентская (суть ее заключается в том, что парламенту принадлежит решающая роль в определении состава счетной палаты и, главным образом, ее председателя);

- внепарламентская (суть ее заключается в том, что назначение председателя палаты президентом республики осуществляется по решению совета министров, либо назначается правительством, а остальные ее члены назначаются президентом);

- смешанная (суть ее заключается в том, что допускает синтез первых двух моделей, т. е. участие и парламента, и президента в определении состава счетной палаты).[4]

Главными задачами счетных палат, которые сформулированы в законодательстве ряда зарубежных стран, являются:

- аудит исполнения государственного бюджета (в частности, в Италии Счетная палата осуществляет предварительный контроль законности актов Правительства и последующий контроль исполнения государственного бюджета; в Португалии контролирующий орган осуществляет контроль за исполнением государственного бюджета);

- аудит государственных доходов и расходов (в Греции Счетная палата организует и проводит контроль за государственными расходами, а также в силу особых предписаний законодательства осуществляет контроль за расходами местных органов управления и других юридических лиц публичного права; в Болгарии Счетная палата проводит контроль за государственными доходами и расходами, определяет технологии и осуществляет мониторинг за их исполнением);

- аудит финансовой деятельности различных органов государства (в Австрии Счетная палата проводит проверку финансовой деятельности Федерации, земель, союзов общин, общин и иных установленных законодательством субъектов права; в Польше Верховная контрольная палата контролирует хозяйственную, организационно-управленческую и финансовую деятельность органов государственной администрации, а также подчиненных им предприятий и иных организаций).[5]

Интересен опыт Канады в организации государственного аудита и финансового контроля. Канада - один из пионеров аудита эффективности. Одна из первых в мире она отказалась от практики проверки только законности финансовой и экономической деятельности правительства. В этом смысле для Республики Казахстан, перешедшей на государственный аудит, опыт Канады, особенно при проведении аудита соответствия, представляет несомненный интерес.

Рассматривая в сравнении подходы проведения государственного аудита в Казахстане и Канаде, можно определить основное отличие. В Казахстане аудит соответствия в зависимости от целей и предмета может проводиться самостоятельно, являться частью проведения аудита эффективности и аудита финансовой отчетности, в то время как в Канаде данный вид аудита не проводится в традиционном виде, а является частью финансового аудита и аудита эффективности. Безусловно,

такой подход к проведению аудита соответствия способствует минимизации издержек, что в свою очередь способствует прогрессивному развитию экономики и общества в целом, так как нацелен на модернизацию и оптимизацию.

В тоже время подход Канады к проведению аудита соответствия, не совсем подходит для Казахстана, так как аудит соответствия, проводимый самостоятельно, предполагает более детальное ознакомление с материалами государственного аудита, особенно при аудите операций с поступлением средств в бюджет и их использованием.

Также интересен опыт проведения государственного аудита Высшим органом финансового контроля Германии - Bundesrechnungshof (Бундесрехнунгшхоф) или Федеральной счетной палатой (далее - ФСП) - является высшим федеральным государственным органом, входящим в систему государственного аудита. ФСП проводит все три типа аудита: соответствия, финансовой отчетности и эффективности, а также предварительный (на стадии разработки программ), текущий (на стадии реализации проектов) и последующий (по завершении финансового года) аудиты. На практике финансовые аудиты и аудиты соответствия (или аудиты правильности), как правило, проводятся вместе.

Проверка бюджетной и финансовой отчетности федерации является основной функцией ФСП, причем главное в этой работе - проверка исполнения Закона о федеральном бюджете на текущий год.

С 1997 года приняты и действуют Аудиторские правила ФСП, нацеленные на обеспечение единства применяемых аудиторских критериев и процедур, а также на представление инструкций по подготовке, проведению аудита и составлению аудиторских отчетов.

Изучение опыта ФСП Германии показывает, что четкая регламентация всех процедур проведения аудита позволяет максимально эффективно выполнять возложенные функции. Также, в условиях постоянного роста числа субъектов квазигосударственного сектора в Казахстане особо интересен опыт контроля ФСП бюджетного финансирования и ведения хозяйства юридических лиц со статусом частного права.

Анализируя положения нормативно-правовых актов ряда зарубежных стран и конституции

как главного закона государства, в качестве главного объекта аудиторской деятельности высшего органа государственного аудита нужно выделить государственный бюджет, т. е. его доходы и расходы, а также исполнение в целом. Помимо этого в качестве объектов аудита можно назвать все государственные инстанции. Однако выполнение аудиторских функций государственными органами в отношении названных объектов имеет специфические различия. В некоторых государствах (Австрия, США, Германия, Великобритания) система государственного и муниципального государственного аудита и финансового контроля построена как единая система, которая базируется на единых принципах и стандартах. Стандартизация выступает в качестве фактора обеспечения системности взаимодействия органов государственного финансового контроля в мировой практике; формирует организационно-методическую базу их специализации и кооперирования, придает их системе свойства самоорганизации; определяет синергетический эффект в системе государственного финансового контроля; осуществляет профессионально-интегративную функцию, объединяющую сотрудников органов государственного финансового контроля.

При разработке и формировании нормативно-методологической базы государственного аудита в Казахстане было бы целесообразно взять за основу существующую структуру стандартов и методологических руководств в рамках стандартов ИССАИ. Кроме того, целесообразно также формирование

библиотеки лучшего мирового опыта путем перевода сборников лучших практик (Канады, Австралии, Германии и др.) и сборников примененных критериев по все типам аудита по сферам государственного управления (Великобритания).

Проведенный анализ говорит, с одной стороны, о наличии разнообразных форм осуществления аудита (внешний и внутренний/внутриведомственный), а с другой - о единстве и общности объекта и содержания форм и методов осуществления государственного аудита. В этих условиях организации контроля коммуникативная функция становится основой для проявления производных функций государственного аудита и финансового контроля, а именно превентивной и аналитической.

Таким образом, международная практика свидетельствует, что органы государственного аудита и финансового контроля могут достаточно эффективно существовать и функционировать на основе, казалось бы, противоположных, взаимоисключающих и противоречащих друг другу принципов и подходов. Обобщая все вышесказанное, можно сделать вывод, что органы государственного финансового контроля, как правило, играют важнейшую и активную роль в управлении государственными финансами.

Существующие органы государственного аудита в большинстве своем независимы, а их деятельность является достаточно результативной и эффективной. Кроме того, следует отметить, что адаптация положительного зарубежного опыта функционирования системы государственного аудита даст шанс

значительно улучшить и повысить результативность и эффективность аудиторской работы, создать более мощный инструментарий обеспечения государства и общества качественной, надежной, своевременной, независимой информацией, которая так необходима для повышения эффективности государственного управления и принятия важнейших управленческих решений на всех уровнях управления государством.

Список использованных источников:

1. А.Б. Зейнелгабдин Теоретические и практические вопросы внедрения государственного аудита в республике//Аудит. Специальный выпуск, 2015, с. 39-41
2. Государственный аудит: учебник/Алибекова [и др.]; ред. К.Е.Джанбурчина; ЕНУ им. Л.Н. Гумилева 2016, с. 17-19
3. Шегурова В. П., Желтова М. Ф. Зарубежный опыт организации государственного финансового контроля // Молодой ученый. — 2013. — №1. — С. 209-212
4. Чхиквадзе В. В. «Организационно-правовые основы государственного финансового контроля в зарубежных странах» [Электронный ресурс] — Доступ из <http://www.justicemaker.ru/view-article.php?id=23&art=3164>
5. Мировой опыт организации государственного и муниципального финансового контроля и возможность его применения в России [Электронный ресурс] — Доступ из http://www.juristlib.ru/book_6750.html;

**Құрметті
Алмат Зарлықұлы!**

Сізді және Сіз басқарып отырған ұжымыңызды Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу орталығының 10-жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын.

Осы жылдар бойы сыртқы мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау саласының дамуы мен нығайюында көптеген жұмыстар атқарылды.

Біз мемлекеттік аудит қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және оларды қайта даярлау саласында тығыз және оңтайлы серіктестігімізді жоғары бағалаймыз. Бірлескен қызметіміз өзара тиімді және мемлекет қаржысын тиісті басқару және оның жұмсалуды үнемі жетілдіруде өз үлесімізді қосудамыз деген үміттемін.

Осы атаулы күн қарсыңында Сіздерге мықты денсаулық, құт-береке, жақсылық, бақыт тілеймін!

Елімізді өркендетуге, халқымыздың әл-ауқатын жақсартуға бағытталған шараларды жүзеге асырудағы қажырлы қызметтеріңіз әр дайым табысты болып, ойға алған барлық армандарыңыз бен жоспарларыңыз орындалсын.

Ізгі тілекпен,
Қостанай облысы бойынша
тексеру комиссиясының төрағасы Ә. Асанов

01.10.2017 ж.

Құрметті Алматы Зарлықұлы!

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды анықтау жөніндегі орталық» РМК құрылғанына 10 жыл толуына орай менің шынайы құттықтауымды қабыл алыңыз.

Кәсіпорын құрылған сәттен бастап дамудың күрделі жолынан өтті және бүгінгі таңда Сіздер өздеріңізді бақылау және сараптамалық-талдау жұмысының жаңа әдістері мен технологияларын әзірлеу мен енгізу, сондай-ақ қаржылық-бюджеттік қатынастар жүйесінде оқыту бағдарламаларын іске асыру бойынша еліміздегі жетекші ұйым ретінде таныттыңыздар.

Кәсіпорын қызметкерлерінің ерен еңбегі арқасында мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының кадрларын қайта даярлау және біліктілігін арттыру жүзеге асырылады.

Курстарда алынған білім қызметкерлерге мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау саласында қойылған міндеттерді орындауға мүмкіндік береді.

Ұжымыңыздың кәсібилігі, жауапкершіліктің жоғары деңгейі, еңбекқорлығы мен өз ісіне берілгендігі үшін алғыс білдіруге рұқсат етіңіз.

Сіздерге зор денсаулық, амандық және қоғамымыздың игілігі үшін жаңа табыстар тілеймін.

Павлодар облысы бойынша
тексеру комиссиясының
төрағасы

А. Құрманова

ШЕТЕЛДІК АВТОРЛАРДЫҢ ЖАРИАЛАНЫМДАРЫ ПУБЛИКАЦИИ ЗАРУБЕЖНЫХ АВТОРОВ

Саунин А.Н.

МГУ им. М.В. Ломоносова, д.э.н., профессор, заслуженный
экономист Российской Федерации, Москва, Россия.

О понятии критериев в аудите эффективности и процедуре их выбора

Аннотация: В данной статье автором рассмотрены различные аспекты применения терминов «критерий» и «показатель». Дан исчерпывающий взгляд на возможности применения критериев при проведении оценки эффективности деятельности проверяемых объектов и использования государственных средств на примере законодательства Российской Федерации.

Ключевые слова: аудит эффективности, критерии оценки эффективности, показатель, объект аудита эффективности.

Аңдатпа: Бұл мақалада автор «критерий» және «көрсеткіш» терминдерінің түрлі аспектілерін қараған. Тексерілетін объектілер қызметінің тиімділігін бағалау кезінде критерийлерді қолдану және Ресей Федерациясының заңнамасы үлгісінде мемлекеттік қаражатты пайдалану мүмкіндігіне толық көзқарас білдірілді.

Түйінді сөздер: тиімділік аудиті, тиімділікті бағалау критерийлері, көрсеткіш, тиімділік аудитінің объектісі.

Annotation: In this article the author considers different aspects of applying the terms “criteria” and “indicator”. It is given the comprehensive view on possibility of applying the criteria in conducting the assessment of efficiency of the activity of the checked objects and state means use on the legislative of the Russian Federation.

Key words: performance audit, evaluation criteria, index, object of performance audit.

Выбор критериев является ключевой процедурой, определяющей качество результатов любого аудита эффективности. Критерии должны устанавливаться для каждой цели аудита эффективности, представлять собой совокупность характеристик предмета или деятельности объектов аудита эффективности и служить основой для оценки эффективности использования государственных средств.

В российской научной литературе и в практике осуществления аудита эффективности нет однозначного и четкого понимания, что представляют собой критерии оценки эффективности. Прежде всего, это выражается в смешивании понятий «критерии» и «показатели», которые в различном сочетании рассматриваются как основа для оценки эффективности использования государственных средств.

Например, утверждают, что:

«критерии эффективности – это обобщенная совокупность показателей, отражающих различные стороны деятельности объекта аудита»; [1]

«показатели аудита эффектив-

ности являются составными элементами критериев аудита эффективности и отражают ту или иную сторону деятельности проверяемого объекта»; [2]

«если критерии отражают прежде всего качественную характеристику оцениваемого явления (системы) и служат мерилом достижения цели, то показатели отражают различные количественные измерители самого критерия»; [3]

Однако термины «критерии» и «показатели» имеют различное содержание и между ними существует иная взаимосвязь, для понимания которой обратимся, прежде всего, к соответствующим понятиям в словарях. Показатели – это «величины, характеризующие какую-либо сторону деятельности хозяйствующих субъектов, государства, населения, связанную с формированием и использованием денежных доходов и накоплений, или степень выполнения определенной задачи». [4]

Показателями для населения являются зарплата или денежные доходы, денежные вклады в банки и т.п. Для предприятий и организаций показателями являются, на-

пример, произведенная продукция, полученная прибыль, оказанные услуги и т.д., то есть, все то, что характеризует различные стороны и результаты их деятельности. Причем у каждого предприятия величины одних и тех же показателей могут иметь существенные отличия.

Таким образом, показатели сами по себе не могут свидетельствовать о степени эффективности, поскольку они лишь характеризуют различные аспекты и конкретные результаты деятельности проверяемых объектов, а также использования государственных средств.

Для оценки эффективности использования государственных средств должен использоваться термин «критерий», который представляет собой «признак, на основании которого формируется оценка качества объекта, процесса, мерило такой оценки». [5]

Из данного определения следует, что понятие «критерий» состоит из двух частей. С одной стороны, это признак, на основании которого дается оценка эффективности, а с другой – мерило этой оценки, то есть, конкретное значение или опреде-

ленная величина этого признака.

Поэтому критерии, выбираемые для конкретной цели аудита эффективности, должны представлять собой совокупность признаков, которые служат основой для оценки эффективности использования государственных средств, и иметь определенные значения (количественные или качественные), являющиеся мерой данной оценки.

В качестве признаков для оценки эффективности могут выбираться показатели, характеризующие различные аспекты использования государственных средств или деятельности объектов аудита эффективности в соответствии с поставленной целью, но при этом каждый из них должен иметь установленное качественное или количественное значение как мерило этой оценки.

Содержание критериев зависит от того, что является предметом аудита эффективности, и какая из сторон эффективности оценивается - экономичность, продуктивность, результативность использования государственных средств или же факторы и процессы, оказывающие на них влияние.

Необходимо учитывать, что цели, критерии и вопросы аудита эффективности представляют собой три

поставленной цели.

Схематически указанная взаимосвязь между целью, критериями и вопросами аудита эффективности показана на рисунке.

Выбор критериев оценки эффективности осуществляется в ходе предварительного изучения предмета и объектов аудита эффективности поэтапно после определения его целей. Источниками критериев оценки эффективности, прежде всего, должны быть законодательные и иные нормативные акты, а также документы, в которых установлены показатели результатов, характеристики организации и процедуры использования государственных средств или деятельности объектов аудита эффективности.

Так, например, при проведении аудита эффективности государственной программы источником критериев оценки эффективности использования бюджетных средств могут быть количественные показатели ожидаемых результатов выполнения программы, а также качественные характеристики организации и процессов ее реализации.

Источником критериев оценки эффективности также могут быть результаты работы объекта аудита

тивности.

Для того чтобы оценка эффективности использования государственных средств была всесторонней и обоснованной в соответствии с поставленной целью аудита эффективности, необходимо использовать совокупность критериев, имеющих количественные и качественные, относительные и динамические значения.

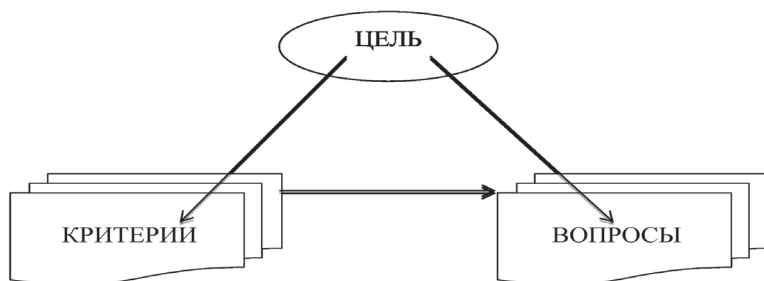
Количественные значения критериев выражаются в натуральных и стоимостных показателях, характеризующих достигнутые результаты использования государственных средств или деятельности объекта аудита эффективности. Это, например, объемы производства продукции и оказания услуг, себестоимость продукции и объем полученной прибыли, количество выпускников школ и вузов и т.п.

Качественные значения критериев включают формулировки положений нормативных правовых документов, требуемого качества функционирования систем управления и контроля, установленных правил и процедур, мероприятий и т.п., которым должны соответствовать использование государственных средств или деятельности объектов аудита эффективности.

Относительные значения критериев выражаются в соотношениях между различными результатами, которые должны быть достигнуты в деятельности объектов аудита эффективности или в проверяемой сфере использования государственных средств и характеризуют их состояние. Например, уровень рентабельности и доходности; доля выпускников вузов, получивших диплом с отличием; уровень безработицы и т.д.

Динамические значения критериев отражают изменения как количественных, так и относительных их значений за определенные периоды времени. Например, темпы роста (снижения) продукции и услуг, прибыли и доходности, рождаемости и смертности.

Количество критериев оценки эффективности и сочетание их количественных и качественных, относительных и динамических значений в каждом аудите эффективности могут быть различными в зависимости от особенностей проверяемой сферы использования государственных средств, деятельности объектов аудита эффективности и его целей. Важно только, чтобы они были объективными и доста-

основных взаимообусловленных компонента, которые должны быть тесно взаимосвязаны между собой в процессе проведения аудита эффективности.

Эта взаимосвязь заключается в том, что критерии и вопросы аудита эффективности устанавливаются для конкретной его цели. При этом вопросы аудита эффективности определяются с учетом необходимости получения фактических данных (доказательств) об использовании государственных средств и деятельности объектов аудита эффективности по каждому критерию и последующего их сравнения для оценки эффективности по данной

эффективности в предшествующие периоды или других организаций в государственном или частном секторах, которые осуществляют подобную деятельность или выполняют аналогичные виды работ, соответствующие статистические материалы, специальная литература по вопросам предмета или деятельности объекта аудита эффективности.

Критерии оценки эффективности можно выбрать исходя из правил и стандартов, разработанных профессиональными ассоциациями и экспертными организациями, которые имеют непосредственное отношение к предмету или деятельности объекта аудита эффек-

точными для формирования обоснованных заключений и выводов по результатам аудита эффективности в соответствии с поставленными целями.

Критерии оценки эффективности формулируются как утверждения, указывающие, каким качественным характеристикам или количественным значениям должны соответствовать организация, процессы и результаты использования государственных средств или деятельность объектов аудита эффективности в соответствии с его поставленными целями.

На основе сравнения полученных фактических данных и информации с соответствующими установленными критериями делаются заключения и выводы по результатам аудита эффективности, в которых дается оценка степени эффективности использования государственных средств.

Если реальные результаты и характеристики организации, процессов использования государственных средств или деятельности объектов аудита эффективности соответствуют установленным критериям, это значит, что государственные средства используются с достаточной степенью эффективности. Несоблюдение же данных критериев свидетельствует о наличии недостатков и необходимости улучшения организации использования государственных средств или деятельности объектов аудита эффективности.

Для того чтобы выбираемые критерии служили надежной основой при подготовке результатов аудита эффективности, необходимо провести обсуждение и желательно согласовать перечень критериев, которые планируется использовать для оценки эффективности, с руководством объектов аудита эффективности или их вышестоящей организацией.

Необходимо учитывать, что если критерии оценки эффективности не будут восприняты объектами аудита эффективности, их руководство может возражать и против соответствующих результатов аудита эффективности. Очевидно, что это создаст группе инспекторов лишь ненужные трудности и потребует от них серьезных дополнительных аргументов для обоснования своих выводов.

В случае, если руководство объекта аудита эффективности выдвигает категорические и достаточно весомые возражения в отношении

необходимости применения отдельных критериев, надо тщательно и всесторонне оценить выдвинутые им аргументы и, по возможности, учесть при установлении перечня критериев оценки эффективности.

Следует руководствоваться правилом, что нельзя осуществлять аудит эффективности на основе критериев, применение которых вызывает сомнения, и может привести к его необъективным или вводящим в заблуждение результатам. Поэтому любые разногласия по применению критериев оценки эффективности необходимо выявить, обсудить и, по возможности, разрешить до утверждения программы аудита эффективности.

Процедуру обсуждения критериев не следует рассматривать как обязательность согласования всех планируемых для применения критериев оценки эффективности. В случае, когда руководство объекта аудита эффективности по тем или иным причинам не желает согласовывать какие-либо критерии, это не является препятствием для проведения аудита эффективности или ограничением возможности достижения его целей.

Тем более, если по результатам предварительного изучения будет очевидно, что проверка, проведенная в соответствии с несогласованным критерием, выявит серьезные недостатки и проблемы в деятельности объекта аудита эффективности по использованию государственных средств. В данном случае вполне понятна причина сопротивления его руководства в отношении применения этого критерия.

Необходимость обсуждения и согласования критериев не должны рассматриваться как фактор, оказывающий негативное влияние на независимость инспекторов или ограничивающий ее при проведении аудита эффективности. Право выбора тех или иных критериев оценки эффективности принадлежит группе проверяющих, а вопрос об их применении, вне зависимости от позиции руководства объекта аудита эффективности, должен решаться в установленном в органе государственного аудита порядке, например, должностным лицом, ответственным за проведение данного аудита эффективности.

В последние годы в российской литературе получила распространение точка зрения, что необходима разработка и утверждение перечня критериев, которые все контрольные

органы могли бы использовать при проведении аудита эффективности как основу для заключений и выводов по оценке эффективности использования бюджетных средств.

Указанная позиция получила поддержку руководителей Счетной палаты Российской Федерации, которые заявляли, что:

«для проведения аудита эффективности представляется необходимым закрепление критериев оценки эффективности использования денежных средств в Бюджетном кодексе Российской Федерации»; [6]

«необходима разработка критериев и методологии эффективности бюджетных расходов и порядка их применения для различных отраслей и видов расходов по всей вертикали контрольно-счётных и правоохранительных органов». [7]

С этим трудно согласиться, так как невозможно разработать, да еще и законодательно установить такие универсальные критерии, которые были бы применимы для всех возможных аудитов эффективности даже в рамках одной сферы использования государственных средств. Это не только весьма трудновыполнимая задача, но и бесполезная работа, в частности, из-за экономической специфики бюджетных расходов. Существует огромное множество конкретных конечных результатов использования бюджетных средств, исходя из бюджетной классификации расходов.

Так, например, в рамках функциональной классификации расходов федерального бюджета существует несколько тысяч целевых статей, по каждой из которых можно провести как минимум десяток аудитов эффективности, имеющих по несколько целей. При этом, по каждой цели аудита эффективности должно выбираться по несколько критериев.

Отсюда следует, что для проведения аудита эффективности использования только бюджетных средств (а это лишь часть государственных средств) в соответствии с бюджетной классификацией расходов требуется разработка соответствующих им несколько десятков тысяч критериев оценки эффективности.

Но главное заключается в том, что каждый аудит эффективности, как подчеркивается в соответствующих Международных стандартах ИНТОСАИ, является «штучной продукцией», а не конвейерным производством. Поэтому критерии оценки эффективности, установленные для цели аудита эффективности, осу-

ществляемого в определенной сфере использования государственных средств, могут не подходить для проведения другого аудита эффективности даже в этой же сфере.

Между тем, по вопросу о разработке перечня критериев оценки эффективности бюджетных расходов, поставленному Председателем Счетной палаты, было дано соответствующее поручение Президента Российской Федерации, во исполнение которого Министерством финансов Российской Федерации совместно со Счетной палатой Российской Федерации в 2014 году был разработан и утвержден документ «Критерии и методика оценки эф-

фективности бюджетных расходов с учетом особенностей, определенных видом расходов».

Примечательно, что авторы данной методики в качестве ее цели указали не разработку перечня критериев оценки эффективности, а «создание условий для развития комплексной системы оценки эффективности бюджетных расходов, объединяющей отдельно действующие элементы и направления такой оценки и обеспечивающей всесторонний анализ непосредственных, конечных и косвенных результатов использования бюджетных средств».

То есть, указанный документ,

представляя собой описание неких общих критериев и подходов к оценке эффективности бюджетных расходов с учетом их особенностей, является наглядным свидетельством невозможности разработки универсального перечня критериев оценки эффективности.

Универсальный характер должна носить методика разработки критериев оценки эффективности, перечень и содержание которых в каждом конкретном аудите эффективности зависит от его предмета, объектов и поставленных целей.

Список использованных источников:

1. Аникин В.Н. Аудит эффективности использования государственных средств: стандарты, методики, практика проведения. По материалам научно-практической конференции 17 июня 2005 года. Ижевск, 2005.

2. Жуков В., Синева Е. Теоретические и практические аспекты аудита эффективности // Финансовый контроль. 2004. №12. С. 34.

3. Аудит эффективности в рыночной экономике: учебное посо-

бие/ Е.И.Иванова, М.В.Мельник, В.И.Шлейников; под ред. С.И.Гайдаржи, - М.:КНОРУС. 2007. С.135

4. Финансово-кредитный энциклопедический словарь. /Колл. авторов; под общ. Ред. А.Г.Грязновой. - М.: Финансы и статистика, 2002. С.751.

5. Барихин А.Б. Большой юридический энциклопедический словарь. - М.: Книжный мир. 2002. С. 272.

6. Доклад С.В.Степашина на XIX Конференции АККОР // Вестник АККОР. 2012. №1. С.12.

7. Выступление Председателя Счетной палаты Российской Федерации Т.А. Голиковой на заседании Государственного совета (4 октября 2013 года) / <http://www.ach.gov.ru/ru/revision/material/?id=883>

Құрметті Алмат Зарлықұлы!

Сізді Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталықтың құрылғанына 10 жыл толуымен шын жүректен құттықтаймын!

Өткен жылдар ішінде Орталық өзінің миссиясымен көзделген мақсаттар мен міндеттерді толық орындап, еліміздегі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жүресінің одап әрі дамуына қамақты үлес қосып отырғанын сеніммен айта аламыз.

Әлемдегі экономикалық конъюнктураны күн санап өзгеруі бізден құзыретті әрі білікті маман болуды, объективтілікті және қалыптан тыс шешімдер қабылдай білуді талап етеді.

Сонан байланысты, мемлекеттік аудиттің озық стандарттарына оту бойынша ғылыми-әдістемелік база әзірлеумен қатар, қаржы нарығы, бюджет процесі, салықтық және банктік заңнама сияқты ел экономикасының қыф-сырына қанық майталмандарды даярлау және біліктілігін жоғарылату қызметін атқарып отырсыздар.

Құрметті Алмат Зарлықұлы және әріптестер!

Сіздерді Шексеру комиссиясы ұжымының және өзіміз ашымнан аталмыш мерейтоймен тағы да құттықтай отырып, дендеріңізге саулық, отбасыларыңызға амандық, ырыс-бейреке, қызметте биік белестер бағындыруды тілеймін!

Әрдайым ізгі жоспарларыңыз орындалып, ел иілігі жолындағы қызметтеріңіз жеңіліс берсін!

Құрметпен,

Астана қаласы бойынша
Шексеру комиссиясының төрағасы

Ғ.Молдаш

ТЕКСЕРУ КОМИССИЯСЫ РЕВИЗИОННАЯ КОМИССИЯ

Кыдырбаев М.И.

Ревизионная комиссия по
Западно-Казахстанской области, Уральск, Казахстан.

Повышение эффективности механизма государственного аудита поступлений в бюджет и его администрирования – как инструмент управления экономикой

Аннотация: В настоящей статье автором представлены имеющиеся проблемы в системе внешнего аудита, выявленные в ходе критического анализа проведенных аудиторских мероприятий на примере Западно-Казахстанской области.

Даны обоснованные предложения по улучшению имеющейся на сегодняшний день ситуации. Представлены конкретные меры и действия, направленные на совершенствование процедур администрирования неналоговых платежей, процессов проведения аудита, и как следствие оптимизации всего бюджетного процесса.

Ключевые слова: государственный аудит, налоговые и неналоговые платежи, аудиторские мероприятия, местные налоги, аудит соответствия, аудит эффективности, бюджетный процесс.

Аңдатпа: Бұл мақалада автор Батыс Қазақстан облысы үлгісінде жүргізілген аудиторлық іс-шараларды сыни талдау барысында анықталған сыртқы аудит жүйесіндегі күрделі мәселелерді ұсынған.

Бүгінгі күнгі жағдайға дәлелді ұсынымдар берілген. Салықтық емес төлемдерді әкімшілендіру рәсімдерін, аудит жүргізу процесстерін жетілдіруге, оның нәтижесінде бюджет процесін оңтайландыруға бағытталған нақты шаралар мен іс-қимылдар ұсынылған.

Түйінді сөздер: мемлекеттік аудит, салықтық және салықтық емес төлемдер, аудиторлық іс-шаралар, жергілікті салықтар, сәйкестік аудиті, тиімділік аудиті, бюджеттік процесс.

Annotation: In this article the author presents the existing problems in the external audit system, defined during the critical analysis of the conducted audit activities on the example of the West-Kazakhstan region.

It is given the justified proposals on improvement the existing situation. It is presented the concrete measures and actions, directed at improvement of the procedures of administering the tax payments, processes of audit conduction and as a consequence the optimization of the whole budget process.

Key words: government auditing, tax and non-tax payments, audit activities, local taxes, compliance audit, performance audit, budget process.

За годы независимости система государственного финансового контроля Казахстана прошла несколько этапов преобразований. Задача по коренному реформированию системы государственного аудита была поставлена в Послании Президента народу Казахстана от 14 декабря 2012 года «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», где отмечено: «Нам нужно создать комплексную систему государственного аудита на основе самого передового мирового опыта». [1]

Базовые основы внедрения и развития системы государственного аудита и финансового контроля в Республике Казахстан, а также основные принципы, этапы его реализации и общие подходы де-

ятельности его органов были заложены в «Концепции внедрения государственного аудита в Республике Казахстан». [2]

В Программе Президента Республики Казахстан: «План Нации - 100 конкретных шагов» в 93 шаге было зафиксировано поручение Правительству о принятии Закона «О государственном аудите и финансовом контроле». [3]

Согласно нормы ст.12 Закона Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» далее – Закон, Счетный комитет наделен полномочиями по осуществлению внешнего государственного аудита эффективно-сти планирования и исполнения республиканского бюджета в соответствии с принципами бюджет-

ной системы Республики Казахстан, налогового и таможенного администрирования, а также в компетенцию Счетного комитета входит осуществление внешнего государственного аудита соответствия полноты и своевременности поступлений в республиканский бюджет, взимания поступлений в бюджет, а также правильности возврата, зачета ошибочно (излишне) оплаченных сумм из республиканского бюджета. [6]

Практически аналогичными полномочиями по проведению внешнего государственного аудита наделены и ревизионные комиссии в областях, городах Алматы и Астаны (далее – Ревизионные комиссии) в отношении местных бюджетов, которые установлены нормами ст. 13

Закона. [6]

Следует отметить, что указанные нормы Закона в значительной мере ограничивают компетенции как Счетного комитета, так и Ревизионных комиссий при проведении аудиторских мероприятий по вопросам правомерности, достоверности и полноты отражения всех налоговых и неналоговых поступлений в доходы бюджета, начиная составы формирования, уточнения, корректировки и исполнения, т.е. на всех этапах бюджетного процесса в целом.

Также, действующие нормы Закона не позволяют органам внешнего государственного аудита в полной мере проводить полноценную и объективную оценку деятельности государственных уполномоченных органов и местных исполнительных органов по вопросам обоснованности, достоверности и полноты планирования всех видов поступлений (налоговых и неналоговых) в доход как республиканского, так и местных бюджетов.

Необходимо отметить, что проведение аудита соответствия полноты и свое временности налоговых поступлений в доход бюджета, не составляет особой сложности, ввиду их достаточной регламентации и определенности нормами Налогового кодекса. [5]

При этом полагаем, что сам механизм администрирования налоговых поступлений в доход бюджета требует более детального исследования, обсуждения и проработки в части некоторых вопросов о необходимости существования отдельных видов налогов, сборов и платежей, а также остается актуальным совершенствование методов налогового администрирования. Достаточно привести пример формирования налоговых источников поступлений доходов районных бюджетов Западно-Казахстанской области. Так, в бюджете многих районов в суммы поступлений налога на имущество физических лиц, единого земельного налога для крестьянских хозяйств, земельного налога с физических лиц на земельные участки, налога на транспортные средства, составляют в общей сумме примерно от 700 тыс.тенге до 1 500 тыс.тенге по каждому из указанных видов налогов в зависимости от количества налогоплательщиков. При этом, расходы республиканского и местных бюджетов по администрированию этих налогов (затраты по содержанию зданий, оборудова-

ния и персонала территориальных Управлений государственных доходов Комитета государственных доходов МФ РК в районах и городах, аппаратов акимов сельского, поселкового округов городов районного подчинения районов областей, других территориальных подразделений уполномоченных государственных органов, содействующие в предоставлении сведений для исчисления налогов и организации их сборов) значительно превышают суммы от поступлений самих этих налогов, поступающих в местные бюджеты. Возникает закономерный вопрос не только об эффективности использования бюджетных средств, выделяемых для целей администрирования (исчисления, организация их сбора и т.д.) налоговых поступлений местных бюджетов, но и актуальный вопрос необходимости самого существования территориальных подразделений указанных государственных уполномоченных органов в мало численных сельских районах страны.

В связи с этим, в ходе разработки проекта Налогового кодекса о государственных доходах предлагается объединить или при необходимости частично отменить и детализировать некоторые виды налогов в доходах местного бюджета (например, земельный налог и налог на имущество объединить как налог на собственность, вместо сложно администрируемого транспортного налога, объединить его с акцизом на оптовую и розничную реализацию бензина и дизельного топлива и создать акциз на ГСМ, а также включить в его состав сжиженный газ, используемый в виде топлива для транспортных средств).

Полагаем, очень актуальными вопросы не только уменьшения количества налогов для физических и юридических лиц, но и необходимость упрощения их администрирования для целей экономии средств бюджета и эффективности их использования. Считаю, что назрела насущная потребность на порядок уменьшить количество обязательных платежей и сборов, установленных в действующем Налоговом кодексе. [14]

В настоящее время затруднительно не только проведение государственного аудита соответствия и оценки полноты и свое временности неналоговых поступлений дохода бюджета, но само администрирование этих платежей по следующим причинам:

- отсутствие единого сводного законодательного акта по вопросам установления видов, ставок, сроков уплаты и единых форм отчетности по неналоговым платежам (на примере Налогового кодекса);

- отсутствие единого центрального государственного и местного исполнительного органа, ответственного за их введение и надлежащий контроль, а также достаточная сложность их администрирования.

В связи с этим полагаем, что разрабатываемый новый вариант Налогового кодекса должен охватить в себе не только налоги и обязательные сборы, но и обязательные неналоговые платежи, предусмотренные в Бюджетном кодексе и поступающие в государственный бюджет страны.

Кроме того, уместно было бы назвать этот законодательный акт – Кодексом РК «О государственных доходах Республики Казахстан».

В этом случае, и администрирование неналоговых платежей могло быть передано безболезненно и не было бы лишних затрат средств органами государственных доходов страны. Кстати, в действующем Кодексе РК «Об административных правонарушениях» в компетенцию налоговых органов входит норма по рассмотрению административной ответственности за несвоевременную и неполную уплату неналоговых платежей в бюджет.

Следует отметить, что на самом деле, суммы неналоговых платежей, составляют значительную часть в доходах бюджетов всех уровней Республики Казахстан.

Например, в доходах республиканского бюджета на 2017 год налоговые поступления запланированы в сумме 4 787 775 502 тыс.тенге, а неналоговые поступления установлены в общей сумме – 102 758 432 тыс.тенге.[8]

Причем, основными видами неналоговых поступлений республиканского бюджета согласно норм статей 49-52 Бюджетного кодекса, являются:

- доходы от аренды имущества, находящегося в государственной собственности;

- дивиденды на государственные пакеты акций, находящиеся в государственной собственности;

- доходы на доли участия в юридических лицах, находящиеся в государственной собственности;

- поступления части чистого дохода государственных предприятий;

- прочие доходы от государствен-

ной собственности.[4]

Кроме того, согласно решения Западно-Казахстанского областного маслихата №11-1 от 26.06.2017г. «Об утверждении годового отчета об исполнении областного бюджета Западно-Казахстанской области за 2016 год» в 2016 году налоговые поступления областного бюджета составили – 38 393 041,0 тыс.тенге, а неналоговые поступления составили – 2 248 452,8 тыс.тенге.[9]

Как видим, налоговые и неналоговые поступления являются одним из основных источников дохода бюджета.

Объем неналоговых поступлений, являясь одним из показателей доходов бюджета, отражает не только его состояние, но и является важным критерием оценки эффективности управления активами государства, эффективности их использования, в том числе имущества государственной собственности, других финансовых активов государства.

Кроме того, нормой ст.12 п.2 пп.4) Закона о государственном аудите в компетенцию Счетного комитета входит право осуществления аудита соответствия полноты и своевременности поступлений в республиканский бюджет, взимания поступлений в бюджет, а также правильности возврата, зачета ошибочно (излишне) оплаченных сумм из республиканского бюджета. При этом, согласно ст.13 п.2 пп.3) и пп.8) данного Закона, в компетенцию ревизионных комиссий входит проведение аналогичного аудита в отношении местных бюджетов.[6]

Порядок формирования доходных источников бюджетов всех уровней, а также виды таких поступлений в бюджеты всех уровней, установлены статьями 49-52 Бюджетного кодекса Республики Казахстан.[4]

Отмечаю, что в настоящее время проведение Счетным комитетом аудита эффективности налогового и таможенного администрирования, а также ревизионными комиссиями - аудита эффективности налогового администрирования, и их оценка более-менее упорядочены и систематизированы. Так, органы государственных доходов применяют ведомственные информационные системы, интегрированные с информационными системами других государственных органов, и самое главное, сведения их базы данных находятся в актуальном состоянии, доступны всем пользователям, в том числе органам государственного

аудита. При этом, достаточно отработан порядок взаимодействия органов государственного аудита со всеми государственными уполномоченными органами.

Правовые основы управления государственным имуществом, в том числе имуществом, закрепленным за государственными юридическими лицами, и принадлежащими государству акциями и долями участия в уставном капитале юридических лиц, приобретения и прекращения прав на государственное имущество и обеспечение государством прав собственника и обладателя иных прав на государственное имущество закреплены в Законе Республики Казахстан «О государственном имуществе».[7]

Однако, в настоящее время имеются большие трудности в администрировании неналоговых платежей ввиду многоступенчатости и сложности механизма управления государственным имуществом, не упорядоченности назначения этих платежей, а также не унифицированности ставок, сроков их уплаты и отсутствием достоверной и актуализированной базы данных.

Также имеются неопределенности установлением норм ответственности как для плательщиков, так и для контролирующих органов, отсутствие четких правовых актов по взаимодействию уполномоченных и местных исполнительных органов. Отсутствие единой интегрированной информационной системы по стране создает большие сложности по управлению государственным имуществом и при администрировании неналоговых платежей.

Более того, согласно нормам Закона о государственном имуществе, администрирование полноты исчисления и своевременности перечисления некоторых неналоговых платежей от государственных предприятий и других плательщиков (физических и юридических лиц), возложены на эти же сами государственные органы по управлению данными отраслями (сферами).

Например, в функции Комитета по управлению государственным имуществом и приватизации МФ РК отнесены вопросы контроля по обеспечению поступлений доходов от аренды имущества, находящегося в государственной республиканской собственности, а также по дивидендам на государственные пакеты акций, находящиеся в государственной республиканской собственности.

Аналогично, на Управления образования, здравоохранения, культуры и спорта акиматов областей, городов и районов возложены вопросы контроля за полнотой и своевременностью поступлений доходов:

- от аренды коммунального имущества и дивидендов на государственные пакеты акций, находящиеся в государственной коммунальной собственности;

- части чистого дохода от коммунальных государственных предприятий соответствующих регионов.

При этом, законных правовых оснований данных государственных органов для непосредственного аудита объекта контроля по данным вопросам отсутствуют в связи с введением в силу Закона о государственном аудите по причине создания службы внутреннего аудита в аппаратах акимов областей, городов Алматы и Астаны.

Идо принятия Закона о государственном аудите и финансовом контроле со стороны органов управления данными сферами (отраслями) в их подведомственных государственных предприятиях и учреждениях практически не проводился надлежащий финансовый контроль за достоверностью исчисления, полноты и своевременностью перечисления неналоговых платежей в бюджет.

Следует отметить, что по результатам проведенных аудиторских мероприятий Ревизионной комиссией по Западно-Казахстанской области за период 2014-2017гг. в доходы бюджетов всех уровней области дополнительно начислены и взысканы более 318,0 млн.тенге, и в том числе более 130,0 млн.тенге налоговых и неналоговых платежей в виде: части чистого дохода коммунальных государственных предприятий ЗКО, платы за аренду (наем) имущества коммунальной собственности, в том числе за аренду коммунального жилья. Мультипликативный эффект от проведенных аудиторских мероприятий еще более значительный, так как значительно увеличены суммы налоговых и неналоговых поступлений, качественно улучшилась их администрирование, упорядочено взаимодействие между местными исполнительными органами и уполномоченными государственными органами, повысилась ответственность плательщиков (руководителей предприятий и населения), а также в настоящее время гораздо уменьшились нарушения норм за-

конодательства по указанным вопросам.

Согласно поручений Президента РК - Елбасы Н. Назарбаева, озвученных перед депутатами Парламента РК на недавнем открытии их очередной сессии, актуальным остается вопрос увеличения нефтяных поступлений в доход бюджета страны. По нашему мнению, одним из больших резервов является улучшение управления государственным имуществом, администрирования поступлений бюджета (налоговых и неналоговых) и государственный аудит их эффективности.

В связи с указанными обстоятельствами считаю, что в настоящее время имеются и накопились ряд достаточно перспективных проблемных вопросов, требующих детального исследования и дальнейшей проработки, а именно:

во-первых, в управлении государственным имуществом как республиканской, так и коммунальной собственности (упрощение порядка передачи в наем, доверительное управление и т.д.);

во-вторых, в введении, установлении ставок неналоговых платежей как одной из главных источников дохода бюджета, так и их администрировании;

в-третьих, в организации и проведении государственного аудита соответствия поступлений бюджета в целом, так и, в частности, неналоговых поступлений.

При этом, в результате изучения и исследования вопросов по улучшению механизма администрирования поступлений бюджета и его внешнего государственного аудита, а также по повышению эффективности администрирования поступлений (налоговых и неналоговых) в бюджет Республики Казахстан, считаю необходимым предпринять следующие меры:

1. О необходимости более глубокого исследования подходов, методов, процедур и направлений внешнего государственного аудита соответствия поступлений (налоговых и неналоговых) в бюджет.

2. Изучение и разработка предложений по унификации нормативных правовых актов для значительного упрощения механизмов управления государственным имуществом, в том числе государственным имуществом путем установления видов и упрощение их администрирования, организации действенного государственного контроля за обоснованностью введения,

полной исчисления и свое временно перечисления неналоговых поступлений.

В связи с этим, для улучшения эффективности управления активами государства, в том числе его имуществом, а также значительное увеличение в бюджет сумм неналоговых поступлений предложить установление налога в виде единого платежа за пользование государственным имуществом (республиканской и коммунальной собственности) независимо от финансовых результатов деятельности государственных предприятий. Так как, в последние годы значительно уменьшились поступления в бюджет таких неналоговых платежей:

- части чистого дохода от государственных предприятий (республиканской и коммунальной собственности);

- поступления от дивидендов на государственный пакет акции или доли участия государства в АО и ТОО.

По нашему мнению, это станет «побудительным мотивом» для улучшения деятельности самих государственных предприятий и повысится эффективность использования государственного имущества. Кроме того, этот вид платежа даст возможность государству получать в бюджет значительные средства в случае передачи на доверительное управление, в наем активов государства в ходе второго (всеобщего) этапа приватизации государственной собственности.

Кроме того, разработка и внесение предложений в проект Кодекса о государственных доходах Республики Казахстан с целью включения в его нормы вопросов по установлению видов, ставок неналоговых платежей, сроков их уплаты, введения по ним форм отчетности, а также ответственных уполномоченных органов по их качественному администрированию, наряду с налоговыми органами и (или) полной передаче указанных функции органам государственных доходов.

Полагаю, что при четком разграничении функции и задач уполномоченных органов, а также по улучшению их взаимодействия при администрировании поступлений бюджета, определении единых подходов по установлению правовых основ неналоговых поступлений бюджета, по аналогии с налоговыми поступлениями, создадут надежную основу эффективного функционирования бюджетной си-

стемы страны, оптимизации всего бюджетного процесса, и в том числе введения эффективных методов, процедур и механизмов проведения государственного аудита. [10]

Считаю, что улучшение и создание эффективного механизма администрирования поступлений в доход бюджета, а также его государственного аудирования - как надежного инструмента управления финансовыми ресурсами страны, будет являться не только основной эффективной функционирования бюджетной системы государства, но и конечным счете будет являться одним из важных рычагов управления всей экономикой страны.

Список использованных источников:

1. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» от 14 декабря 2012 года;
2. «Концепция внедрения государственного аудита в Республике Казахстан», Указ Президента Республики Казахстан от 3 сентября 2013 года;
3. Программа Президента Республики Казахстан «ПЛАН НАЦИИ - 100 КОНКРЕТНЫХ ШАГОВ» от 20 мая 2015 года
4. Бюджетный кодекс Республики Казахстан от 4 декабря 2008 года № 95-IV;
5. Кодекс Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налоговый кодекс) от 10 декабря 2008 года № 99-IV;
6. Закон Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» от 12 ноября 2015 года № 392-V;
7. Закон Республики Казахстан «О государственном имуществе» от 1 марта 2011 года № 413-IV;
8. Официальный интернет-ресурс Министерства финансов РК: <http://www.minfin.gov.kz>;
9. Официальный интернет-ресурс Западно-Казахстанского областного маслихата: <http://www.maslihat-bko.gov.kz>;
10. Зейнелгабдин А.Б., «Государственный аудит как инструмент управления экономикой», Финансово-экономический журнал: «Мемлекеттік аудит – Государственный аудит», №2(19) 2013г.;
11. О.Н. Оксикбаев, «Государственный финансовый контроль: про-

блемы и поиск решений», Астана, Фолиант, 2008;

12. Кыдырбаев М.И., «Современный налоговый инструментарий как метод регулирования экономической безопасности страны»/МНПК «Kluczowe aspekty nauko wejdziala alnosci-2015», - «Научное пространство Европы – 2014», том 3.

Экономические науки. Промышль, Польша «Наука и студия» ОДД, 07-15 января 2015 года, 93-97 стр, 0,31п.л.

13. А.Кари, «Анализ процесса формирования системы государственного аудита в Казахстане на современном этапе», официальный интернет-ресурс РПП «Центр

расследования финансовых нарушений» Счетного комитета: <http://www.cifn.kz>;

14. Кыдырбаев М.И., «Налоговый инструментарий обеспечения экономической безопасности страны», УДК 336.221.6:330.4 (574), г. Семей, 2015;

Мақаланың қазақша аудармасы

Экономиканы басқару құралы ретінде бюджетке түсетін түсімдерге мемлекеттік аудит жүргізу және оны әкімшілендіру тетігінің тиімділігін арттыру

Тәуелсіздік алғаннан бері Қазақстанның мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі бірнеше өзгеріс кезеңдерінен өтті. Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты 2012 жылғы 14 желтоқсандағы Қазақстан халқына Жолдауында мемлекеттік аудит жүйесін түбегейлі реформалау міндеті қойылды, онда: «Бізге мемлекеттік аудиттің ең озық әлемдік тәжірибесі негізінде кешенді жүйе құру қажет» деп атап өтілген. [1]

Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жүйесін енгізу мен дамытудың базалық негіздері, сондай-ақ негізгі қағидаттары, оны іске асыру кезеңдері және оның органдары қызметінің жалпы тәсілдері «Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасында» көрсетілген. [2]

Қазақстан Республикасы Президентінің «Ұлт жоспары – 100 нақты қадам» атты бағдарламасының 93 қадамында Үкіметке «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заң қабылдау тапсырмасы жүктелген болатын. [3]

«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – Заң) 12-б. нормасына сәйкес Есеп комитетіне Қазақстан Республикасының бюджет жүйесінің қағидаттарына сәйкес республикалық бюджетті жоспарлаудың және атқарудың, салықтық және кедендік әкімшілендірудің тиімділігіне сыртқы мемлекеттік аудитті жүзеге асыру өкілеттіктері жүктелді, сондай-ақ Есеп комитетінің құзыретіне республикалық бюджетке түсетін түсімдердің, бюд-

жетке түсетін түсімдерді алудың толықтығына және уақтылылығына, сондай-ақ республикалық бюджеттен қате (артық) төленген соманы қайтаруға, есепке жазу дұрыстығына сыртқы мемлекеттік сәйкестік аудитін жүзеге асыру кіреді. [6]

Іс жүзінде облыстардың, Алматы және Астана қалаларының тексеру комиссияларына (бұдан әрі – Тексеру комиссиялары) Заңның 12-б. нормаларында белгіленген жергілікті бюджеттерге қатысты сыртқы мемлекеттік аудит жүргізу бойынша ұқсас өкілеттіктер жүктелген. [6]

Айта кететін жайт, Заңның көрсетілген нормалары бюджет кірісіне түсетін барлық салықтық және салықтық емес түсімдердің заңдылығы, анықтығы және толықтығы мәселелері бойынша аудиторлық іс-шаралар жүргізген кезде қалыптастыру, нақтылау, түзету және орындау кезеңінен бастап, яғни жалпы бюджет процесінің барлық кезеңдерінде Есеп комитетінің де, Тексеру комиссияларының да құзыреттерін едәуір шектейді.

Сондай-ақ, Заңның қолданыстағы нормалары сыртқы мемлекеттік аудит органдарына республикалық және жергілікті бюджеттердің кіріске түсетін барлық түсім түрлерін (салықтық және салықтық емес) жоспарлаудың негізділігі, анықтығы және толықтығы мәселелері бойынша мемлекеттік уәкілетті органдардың және жергілікті атқарушы органдардың қызметіне егжей-тегжейлі және объективті бағалау жүргізуге мүмкіндік бермейді.

Айта кететін жайт, бюджет кірісіне түсетін салықтық түсімдердің толықтығы мен уақтылылығына сәйкестік аудитін жүргізу олардың Салық кодексінің нормаларымен

жеткілікті регламенттелгеніне және анықтылығына байланысты аса қиындық туғызбайды. [5]

Бұл ретте бюджет кірісіне түсетін салықтық түсімдерді әкімшілендіру тетігінің өзі жекелеген салық, алым және төлем түрлерінің қолданылу қажеттілігі туралы кейбір мәселелер тұрғысынан егжей-тегжейлі зерттеуді, талқылау мен пысықтауды талап етеді, сондай-ақ салықтық әкімшілендіру әдістерін жетілдіру мәселесі өзекті болып қалады. Мұнда Батыс Қазақстан облысының аудандық бюджет кірістеріне түсетін салықтық түсім көздерінің қалыптасуына мысал келтіру жеткілікті. Көптеген аудандардың бюджеттерінде жеке тұлғалардың мүлкіне салынатын салық, шаруа қожалықтары үшін бірыңғай жер салығы, жеке тұлғаларға елді мекендердегі жерлерге салынатын жер салығы, көлік құралдарына салынатын салық түсімдерінің сомасы салық төлеушілердің санына қарай әрбір көрсетілген салық түрі бойынша жалпы соманың шамамен 700 мың теңгеден 1 500 мың теңгеге дейін құрайды. Бұл ретте осы салықтарды әкімшілендіру бойынша республикалық және жергілікті бюджеттердің шығыстары (ҚР ҚМ Мемлекеттік кіріс комитетінің аудандар мен қалалардағы аумақтық Мемлекеттік кіріс басқармаларының, ауыл, кент округтерінің және облыс аудандарының ауданға бағынатын қалаларының, салық есептеу үшін мәліметтер беруге және оны жинауды ұйымдастыруға ықпал ететін уәкілетті мемлекеттік органдардың басқа да аумақтық бөлімшелерінің ғимараттарын, жабдықтарын және қызметкерлерін ұстау бойынша шығындар) жергілікті бюджеттерге түсетін салықтық түсімдердің сомасынан едәуір асып түседі. Бұл ретте жергілікті бюджеттердің салықтық

түсімдерін әкімшілендіру (оларды септеу, жинауды ұйымдастыру және т.б.) мақсатына бөлінетін бюджет қаражатының пайдаланылу тиімділігі туралы заңды мәселе ғана емес, сондай-ақ елдің шағын ауылдық аудандарында көрсетілген мемлекеттік уәкілетті органдардың аумақтық бөлімшелерінің әрекет ету қажеттілігі туралы өзекті мәселе туындайды.

Осыған байланысты Мемлекеттік кірістер туралы салық кодексінің жобасын әзірлеу барысында жергілікті бюджеттің кірістеріндегі кейбір салық түрлерін біріктіру немесе қажеттілігіне қарай ішінара алып тастау және тәптіштеу (мысалы, жер салығын және мүлік салығын меншік салығы ретінде біріктіру, күрделі әкімшілендірілетін көлік салығының орнына оны бензин мен дизель отынын көтерме және бөлшек сатуға арналған акцизбен біріктіріп, ЖЖМ акцизін құру, сондай-ақ оның құрамына көлік құралдары үшін отын ретінде қолданылатын сұйылтылған газды енгізу) ұсынылады.

Біздің ойымызша, жеке және заңды тұлғалар үшін салық санын азайту мәселесі ғана емес, ал бюджет қаражатын үнемдеу мақсатында және олардың пайдаланылу тиімділігі үшін оларды әкімшілендіруді ықшамдау қажеттілігі мәселесі өзекті болып табылады. Қолданыстағы Салық кодексіне белгіленген міндетті төлемдер мен алымдардың санын біршама азайту қажеттілігі туындап отыр. [14]

Қазіргі уақытта бюджет кірісіне түсетін салықтық емес түсімдердің сәйкестігіне мемлекеттік аудит және олардың толықтығы мен уақтылылығына бағалау жүргізу ғана емес, сондай-ақ осы төлемдерді әкімшілендіру қиын, бұл мынадай себептерге байланысты:

- төлем түрлерін, мөлшерлемелерін, мерзімдерін белгілеу мәселелері бойынша бірыңғай жиынтық заң актісінің және салықтық емес төлемдер бойынша бірыңғай есептілік нысандарының (Салық кодексінің үлгісінде) болмауы;

- оларды жүргізуге және тиісінше бақылауға жауапты бірыңғай орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органның болмауы, сондай-ақ оларды әкімшілендірудің аса күрделілігі.

Осыған байланысты Салық кодексінің әзірленіп жатқан жаңа нұсқасы тек салықтар мен міндетті

алымдарды ғана емес, ал Бюджет кодексінде көзделген және елдің мемлекеттік бюджетіне түсетін міндетті салықтық емес төлемдерді қамтуға тиіс деп ойлаймыз.

Бұдан басқа, бұл заң актісін «Қазақстан Республикасының мемлекеттік кірістері туралы» ҚР Кодексі деп атаған дұрыс болар еді.

Бұл жағдайда салықтық емес төлемдерді әкімшілендіруді елдің мемлекеттік кіріс органдарына ешбір қиындықсыз және артық қаражатты шығындамай тапсыруға болар еді. Айта кетейік, «Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы» қолданыстағы ҚР Кодексіне бюджетке түсетін салықтық емес төлемдерді уақтылы және толық төлемегені үшін әкімшілік жауапкершілікті қарау бойынша норма салық органдарының құзыретіне кіреді.

Іс жүзінде салықтық емес төлемдердің сомасы Қазақстан Республикасының барлық деңгейдегі бюджет кірістерінің елеулі бөлігін құрайды.

Мысалы, 2017 жылға арналған республикалық бюджет кірістерінде салықтық түсімдер 4 787 775 502 мың теңге сомасына жоспарланған, ал салықтық емес түсімдер жалпы сомада - 102 758 432 мың теңге. [8]

Бұл ретте Бюджет кодексінің 49-52 баптарының нормаларына сәйкес республикалық бюджеттің салықтық емес түсімдерінің негізгі түрлері мыналар болып табылады:

- мемлекет меншігіндегі мүлікті жалға беруден түсетін кірістер;
- мемлекет меншігіндегі акциялардың мемлекеттік пакеттеріне дивидендтер;
- мемлекет меншігінде тұрған, заңды тұлғалардағы қатысу үлесіне кірістер;
- мемлекеттік кәсіпорындардың таза кірісі бөлігінің түсімдері;
- мемлекеттік меншіктен түсетін өзге кірістер. [4]

Бұдан басқа, «Батыс Қазақстан облысының 2016 жылға арналған облыстық бюджетінің атқарылуы туралы жылдық есепті бекіту туралы» Батыс Қазақстан облыстық мәслихатының 26.06.2017ж. №11-1 шешіміне сәйкес 2016 жылы облыстық бюджеттің салықтық түсімдері 38 393 041,0 мың теңгені құрады, ал салықтық емес түсімдер – 2 248 452,8 мың теңге. [9]

Бұдан салықтық және салықтық емес түсімдер бюджеттің негізгі кіріс көздері болып табылатындығын көруге болады.

Бюджеттің кіріс көрсеткіштерінің

бірі ретінде салықтық емес түсімдер көлемі тек оның жай-күйін көрсетіп қана қоймайды, сондай-ақ ол мемлекет активтерінің, соның ішінде мемлекет меншігіндегі мүліктің, мемлекеттің басқа да қаржы активтерінің басқарылу, пайдаланылу тиімділігін бағалаудың маңызды критерийі болып табылады.

Бұдан басқа, Мемлекеттік аудит туралы заңның 12-б. 2-т. 4) т. нормасымен Есеп комитетінің құзыретіне республикалық бюджетке түсетін түсімдердің, бюджетке түсетін түсімдерді алудың толықтығына және уақтылылығына, сондай-ақ республикалық бюджеттен қате (артық) төленген соманы қайтаруға, есепке жазу дұрыстығына сәйкестік аудитін жүзеге асыру құқығы кіреді. Бұл ретте аталмыш Заңның 13-б. 2-т. 3) т. және 8) т. сәйкес тексеру комиссияларының құзыретіне жергілікті бюджеттерге қатысты ұқсас аудит жүргізу кіреді. [6]

Барлық деңгейдегі бюджеттердің кіріс көздерін қалыптастыру тәртібі, сондай-ақ барлық деңгейдегі бюджеттерге түсетін түсім түрлері Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 49-52 баптарында белгіленген. [4]

Айта кететін жайт, қазіргі уақытта Есеп комитетінің салықтық және кедендік әкімшілендірудің тиімділігіне аудит жүргізуі, сондай-ақ тексеру комиссияларының салықтық әкімшілендірудің тиімділігіне аудит жүргізуі және олардың бағалауы біршама реттелген және жүйелендірілген. Сөйтп, мемлекеттік кіріс органдары басқа да мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерімен біріктірілген ведомстволық ақпараттық жүйелерді қолданады, сондай-ақ ең бастысы олардың дерекқорындағы мәліметтер өзекті күйде қалады, барлық пайдаланушыларға, соның ішінде мемлекеттік аудит органдарына қолжетімді болады. Мұндайда мемлекеттік аудит органдарының барлық мемлекеттік уәкілетті органдармен өзара іс-қимыл тәртібі жеткілікті дәрежеде пысықталған.

Мемлекеттік мүлікті, соның ішінде мемлекеттік заңды тұлғаларға бекітілген мүлікті және мемлекетке тиесілі акцияларды және заңды тұлғалардың жарғылық капиталына қатысу үлестерін басқарудың, мемлекеттік мүлікке құқық алу мен тоқтатудың құқықтық негіздері, мемлекеттік меншік иесі және мемлекеттік мүлікке өзге құқықтардың иесі

құқығы мен қамтамасыз ету «Мемлекеттік мүлік туралы» Қазақстан Республикасының Заңында бекітілген.[7]

Алайда, қазіргі уақытта мемлекеттік мүлікті басқару тетігінің көпсатылылығына және күрделілігіне, осы төлемдерді белгілеудің реттелмегеніне, мөлшерлемелердің, оларды төлеу мерзімдерінің сәйкестендірілмегеніне, сондай-ақ анық және өзекті дерек қордың болмауына байланысты салықтық емес төлемдерді әкімшілендіруде үлкен қиындықтар бар.

Сондай-ақ төлеушілер мен бақылау органдарына жауапкершілік нормаларын белгілеуде тұрлаусыздықтар бар, уәкілетті және жергілікті атқарушы органдардың өзара іс-қимылы бойынша айқын құқықтық актілер жоқ. Мемлекетте бірыңғай интеграцияланған ақпараттық жүйенің болмауы мемлекеттік мүлікті басқару және салықтық емес төлемдерді әкімшілендіру кезінде үлкен қиындықтар туғызады.

Мұнымен қоса, Мемлекеттік мүлік туралы Заңның нормаларына сәйкес мемлекеттік кәсіпорындардан және басқа да төлеушілерден (жеке және заңды тұлғалар) кейбір салықтық емес төлемдерді есептеудің толықтығын және аударудың уақтылылығын әкімшілендіру осы салаларды (орталарды) басқару жөніндегі мемлекеттік органдардың өздеріне жүктелген.

Мысалы, ҚР ҚМ Мемлекеттік мүлікті басқару және жеке шелеңдіру комитетінің функцияларына мемлекеттік республикалық меншіктегі мүлікті жалға беруден түсетін кіріс түсімдерін қамтамасыз ету, сондай-ақ мемлекеттік республикалық меншіктегі акциялардың мемлекеттік пакетіне дивидендтер бойынша бақылау мәселелері жатқызылған.

Ұқсас жағдай облыс, қала және аудан әкімдіктерінің Білім, денсаулық сақтау, мәдениет және спорт басқармаларында орын алған, яғни оларға:

- коммуналдық мүлікті жалға беруден және мемлекеттік коммуналдық меншіктегі акциялардың мемлекеттік пакетіне дивидендтерден;

- тиісті өңірлердің коммуналдық мемлекеттік кәсіпорындарының таза кіріс бөлігінен түсетін кіріс түсімдерінің толықтығы мен уақтылылығын бақылау мәселелері

жүктелген.

Бұл ретте Мемлекеттік аудит туралы Заңның күшіне енуіне байланысты облыстардың, Алматы және Астана қалалары әкімдерінің аппараттарында ішкі аудит қызметтерін құру себебінен осы мемлекеттік органдардың бақылау объектісіне аталмыш мәселелер бойынша тікелей аудит жүргізуіне заңды құқықтық негіз жоқ.

Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы Заң қабылданғанға дейін осы салаларды (орталарды) басқару органдары өздерінің ведомстволық бағынысты мемлекеттік кәсіпорындарында және мекемелерінде бюджетке түсетін салықтық емес төлемдерді есептеудің анықтығына, оларды аударудың толықтығы мен уақтылылығына тиісті қаржылық бақылау жүргізбеген.

Айта кететін жайт, Батыс Қазақстан облысы бойынша тексеру комиссиясының 2014-2017 жж. жүргізген аудиторлық іс-шараларының нәтижелері бойынша облыстың барлық деңгейдегі бюджет кірістеріне 318,0 млн. теңгеден, соның ішінде 130,0 млн. теңгеден артық салықтық және салықтық емес төлемдер мыналар түрінде қосымша есептеді және өндіріп алынды: БҚО-ның коммуналдық мемлекеттік кәсіпорындарының таза кіріс бөлігі, коммуналдық меншіктегі мүлікті жалдау (жалға беру), соның ішінде коммуналдық баспананы жалдау ақысы. Жүргізілген аудиторлық іс-шаралардың мультипликативтік әсері аса елеулі болып табылады, себебі салықтық және салықтық емес түсімдер сомасы едәуір ұлғайған, оларды әкімшілендіру сапасы жақсарған, жергілікті атқарушы органдар мен уәкілетті мемлекеттік органдар арасындағы өзара іс-қимыл реттелген, төлеушілердің (кәсіпорын басшыларының және халықтың) жауапкершілігі артқан, сондай-ақ қазіргі таңда көрсетілген мәселелер бойынша заңнама нормаларының бұзушылықтары біршама азайған.

Жуырда ҚР Парламент депутатының кезекті сессиясының ашылуында ҚР Президенті - Елбасы Н. Назарбаевтың берген тапсырмаларына сәйкес ел бюджетінің кірісіне мұнайдан түспейтін түсімдерді ұлғайту мәселесі өзекті болып қалуда. Біздің ойымызша, мемлекеттік мүлікті басқаруды, бюджетке түсетін түсімдерді (салықтық және салықтық емес)

әкімшілендіруді жақсарту және олардың тиімділігіне мемлекеттік аудит жүргізу ірі резервтердің бірі болып табылады.

Көрсетілген мән-жайларға байланысты, қазіргі уақытта егжей-тегжейлі зерттеуді және одан әрі пысықтауды талап ететін аса перспективалық күрделі мәселелер жинақталып қалды деп есептейміз, атап айтқанда:

- біріншіден, республикалық және коммуналдық меншіктегі мемлекеттік мүлікті басқару (жалға, сенімді басқаруға беру тәртібін жеңілдету және т.б.);

- екіншіден, бюджеттің негізгі кіріс көздерінің бірі ретінде салықтық емес төлемдердің мөлшерлемелерін енгізу, белгілеу және оларды әкімшілендіру;

- үшіншіден, жалпы бюджетке түсетін түсімдердің, әсіресе салықтық емес түсімдердің сәйкестігіне мемлекеттік аудитті ұйымдастыру және жүргізу.

Бұл ретте бюджетке түсетін түсімдерді әкімшілендіру және оның сыртқы мемлекеттік аудитін жүргізу тетігін жақсарту, сондай-ақ Қазақстан Республикасының бюджетіне түсетін түсімдерді (салықтық және салықтық емес) әкімшілендіру тиімділігін арттыру бойынша мәселелерді зерделеу мен зерттеу нәтижесінде мынадай шаралар қолдану қажет деп есептеймін:

1. Бюджетке түсетін түсімдердің (салықтық және салықтық емес) сәйкестігіне сыртқы мемлекеттік аудит жүргізу тәсілдерін, әдістерін, рәсімдері мен бағыттарын аса терең зерттеу қажеттілігі туралы.

2. Салықтық емес түсімдердің түрлерін белгілеу және оларды әкімшілендіруді ықшамдау, оларды енгізудің негізділігіне, есептеудің толықтығына және аударудың уақтылылығына ықпалды мемлекеттік бақылау жүргізуді ұйымдастыру жолымен мемлекет активін, соның ішінде мемлекет мүлкін басқару тетіктерін едәуір оңайлату үшін нормативтік құқықтық актілерді сәйкестендіру бойынша ұсынымдар зерделеу және әзірлеу қажет.

Осыған орай, мемлекет активтерін, соның ішінде оның мүлкін басқару тиімділігін жақсарту, сондай-ақ бюджетке түсетін салықтық емес түсімдер сомасын едәуір ұлғайту үшін мемлекеттік кәсіпорындар қызметінің қаржылық нәтижелеріне қарамастан мемлекеттік мүлікті (республикалық және коммуналдық

меншіктегі) пайдаланғаны үшін бірыңғай төлем түрінде салық белгілеуді ұсыну қажет. Себебі соңғы жылдары бюджетке түсетін мынадай салықтық емес төлем түсімдері едәуір азайған:

- мемлекеттік кәсіпорындардан (республикалық және коммуналдық меншіктегі) түсетін таза кіріс бөлігі;

- акциялардың мемлекеттік пакетіне дивидендтерден немесе мемлекеттің АҚ және ЖШС-қа қатысу үлесінен түсетін түсімдер.

Біздің ойымызша, бұл мемлекеттік кәсіпорындардың қызметін жақсарту үшін түрткі болады және мемлекеттік мүлікті пайдалану тиімділігі артады. Бұдан басқа, бұл төлем түрі мемлекеттің мемлекеттік меншікті жекешелендірудің екінші (жалпыға бірдей) кезеңі барысында мемлекет активтерін сенімді басқаруға, жалға беруі жағдайында бюджетке елеулі

қаражат алуға мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік кіріс туралы кодексінің нормаларына салықтық емес төлем түрлерін, мөлшерлемелерін, оларды төлеу мерзімдерін белгілеу, олар бойынша есептілік нысанын енгізу, сондай-ақ салық органдарымен қатар оларды сапалы әкімшілендіру бойынша жауапты уәкілетті органдарды белгілеу және (немесе) көрсетілген функцияларды мемлекеттік кіріс органдарына толық беру бойынша мәселелерді енгізу мақсатында оның жобасына ұсынымдар әзірлеу және енгізу қажет.

Уәкілетті органдардың функциялары мен міндеттерін айқын шектеу, сондай-ақ бюджетке түсетін түсімдерді әкімшілендіру кезінде олардың өзара іс-қимылын жақсарту, салықтық түсімдерге

ұқсас бюджетке түсетін салықтық емес түсімдердің құқықтық негіздерін белгілеу бойынша бірыңғай тәсілдерді айқындау мемлекеттің бюджет жүйесінің тиімді жұмыс істеуінің, барлық бюджет процесін оңтайландырудың, соның ішінде мемлекеттік аудит жүргізудің тиімді әдістерін, рәсімдері мен тетіктерінің сенімді негізін қалыптастырады. [10]

Бюджет кірісіне түсетін түсімдерді әкімшілендірудің, сондай-ақ мемлекеттің қаржы ресурстарын басқарудың сенімді құралы ретінде оған мемлекеттік аудит жүргізудің тиімді тетігін жақсарту және құру мемлекеттің бюджет жүйесінің тиімді жұмыс істеуінің негізі ғана емес, ал ел экономикасын басқарудың маңызды тұтқаларының бірі болып табылады деп есептеймін.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы, 2012 жылғы 14 желтоқсан;
2. «Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасы», Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 3 қыркүйектегі Жарлығы;
3. Қазақстан Республикасы Президентінің «Ұлт жоспары – 100 нақты қадам» атты бағдарламасы, 2015 жылғы 20 мамыр
4. Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 4 желтоқсандағы № 95-IV Бюджет кодексі;
5. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы (Салық кодексі)» Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 10 желтоқсандағы № 99-IV Кодексі;

6. «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V Заңы;

7. «Мемлекеттік мүлік туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 1 наурыздағы № 413-IV Заңы;

8. ҚР Қаржы министрлігінің ресми интернет-ресурсы: <http://www.minfin.gov.kz>;

9. Батыс Қазақстан облыстық мәслихатының ресми интернет-ресурсы: <http://www.maslihat-bko.gov.kz>;

10. А.Б.Зейнелғабдин, «Мемлекеттік аудит экономиканы басқару құралы ретінде», Қаржы-экономикалық журнал: «Мемлекеттік аудит – Государственный аудит», №2(19) 2013ж.;

11. О.Н.Өксікбаев, «Государственный финансовый контроль: проблемы и поиск решений», Астана, Фолиант, 2008.;

12. М.И.Қыдырбаев, «Современный налоговый инструментарий как метод регулирования экономической безопасности страны»/МНПК «Kluczowe aspekty nauko wejdziala alnosci-2015», - «Научное пространство Европы – 2014», 3-том. Экономикалық ғылымдар. Премьер, Польша «Наука и студия» ОДД, 2015 жылғы 07-15қаңтар, 93-97-бет, 0,31п.л.

13. А.Қари, «Анализ процесса формирования системы государственного аудита в Казахстане на современном этапе», Есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК ресми интернет-ресурсы: <http://www.cifn.kz>;

14. М.И. Қыдырбаев, «Налоговый инструментарий обеспечения экономической безопасности страны», УДК 336.221.6:330.4(574), Семей қ., 2015.

Уважаемый Нурмухамбет Қанапиевич!

От всей души поздравляем Вас и Ваш коллектив с юбилеем – 10-летием Вашей деятельности!

Трудно переоценить роль и значение Счетного комитета в развитии и стабилизации финансовой системы нашей страны, в управлении экономикой и государством.

Счетный комитет – это высший орган финансового контроля, подчиненный и подотчетный только главе государства.

Ваша главная миссия – осуществление внешнего контроля и оценки исполнения республиканского бюджета. В ходе контрольных мероприятий Вы оцениваете эффективность управления активами государства национальными компаниями, институтами развития, акционерными обществами, эффективность реализации отраслевых, государственных программ, а также эффективность использования грантов, активов государства и гарантированных государством займов.

Главным для Вас является не фиксация финансовых нарушений, а их предупреждение. И по итогам контроля Вами предлагаются конкретные пути эффективного решения многих проблем.

Счетный комитет принимает активное участие в комплексе мероприятий по противодействию коррупции. Одним из эффективных рычагов антикоррупционной борьбы стало введение новой функции Счетного комитета – контроля за соблюдением законодательства о государственных закупках.

Особое внимание уделяется гласности работы Счетного комитета, обеспечению прозрачности исполнения республиканского бюджета и адресному использованию бюджетных средств.

Большое значение придается взаимодействию и сотрудничеству с высшими органами финансового контроля других стран. Счетный комитет является членом пяти международных организаций высших органов финансового контроля (аудита). В рамках данных международных организаций Счетный комитет активно сотрудничает с высшими органами финансового контроля (аудита) других стран, обменивается передовым опытом, новаторскими идеями по вопросам экологического аудита, ключевых национальных показателей, наращивания потенциала и др.

Важно отметить и то, что в настоящее время Казахстаном в связи с мировым финансово-экономическим кризисом принимается комплекс мер по реализации мероприятий, направленных на недопущение рецессии казахстанской экономики, обеспечение макроэкономической стабильности, снижение негативных последствий воздействия внешних факторов и кризисных явлений. На эти цели выделяются значительные финансовые ресурсы.

В связи с этим перед Вами главой государства поставлена конкретная задача по усилению контроля за максимально эффективным использованием средств, выделенных на антикризисные мероприятия, над чем Вы сейчас и работаете.

Университет «Шуран» гордится тем, что нас связывают не только деловые, но и чисто дружеские, человеческие отношения. С момента создания Счетного комитета у нас сложились взаимные партнерские отношения в области консультирования, экспертизы и научной деятельности.

В этот знаменательный для Вашего комитета день мы хотим выразить свою признательность и благодарность за надежные и стабильные партнерские отношения и пожелать успехов в Вашей деятельности, оптимизма, уверенности в завтрашнем дне и дальнейшей плодотворной работы по укреплению финансовой стабильности и процветания нашей страны!

Желаем Вашему дружному коллективу дальнейшего творческого роста и новых свершений!

От имени коллектива
университета «Шуран»
ректор, д.э.н., профессор

Р.А. Алшинов

ҚАРЖЫНЫ БАСҚАРУ УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСАМИ

Аширова Н.К.

И.о.доцента АГУ при Президенте РК,
Астана, Казахстан

Внедрение четвертого уровня бюджета – веление времени

Аннотация: Автором в данной статье раскрывается понятие местного самоуправления, его правовая основа и роль в развитии демократизации общества. Представлен обзор последних изменений и дополнений в нормы Бюджетного кодекса РК по вопросам развития местного самоуправления. Кроме этого, поднимается вопрос о проблемах, связанных с внедрением четвертого уровня бюджета на местах.

Ключевые слова: местное самоуправление, четвертый уровень бюджета, трансферты, межбюджетные отношения.

Аңдатпа: Бұл мақалада автор жергілікті өзін-өзі басқару ұғымын, оның құқықтық негізін және қоғамды демократияландыруды дамытуда оның рөлін ашып көрсетеді. ҚР Бюджет кодексінің нормаларына жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту мәселелері бойынша енгізілген соңғы өзгерістер мен толықтыруларға шолу жасалған. Бұдан басқа, жерлерде бюджеттің төртінші деңгейін енгізуге байланысты проблемалар туралы мәселе қозғалады.

Түйінді сөздер: жергілікті өзін-өзі басқару, бюджеттің төртінші деңгейі, трансферттер, бюджетаралық қатынастар.

Annotation: The author in this article reveals the notion of local self-government, its legal basis and role in the development of the democratization of society. The review of the latest changes and additions to the norms of the Budget Code of the Republic of Kazakhstan on the issues of local government development is presented. In addition, the issue of problems related to the implementation of the fourth level of the local budget is being raised.

Keywords: local self-government, the fourth level of the budget, transfers, interbudgetary relations.

Становление и развитие местного самоуправления государства - представляет собой многоэтапный и динамичный процесс, тесно связанный с развитием институтов государства, а также гражданско-общества. Проводимые реформы по совершенствованию модели местного самоуправления в Казахстане направлены на эффективное использование потенциала народа в целом и способностей отдельно взятых граждан.

Обратимся к определению, что такое местное самоуправление?

Местное самоуправление — организация деятельности граждан, обеспечивающие самостоятельное решение населением вопросов местного значения, управление муниципальной собственностью исходя из интересов всех жителей данной территории. Более широкое понятие местного самоуправления подразумевает право и реальную способность органов местного самоуправления регламентировать значительную часть публичных дел и управлять ею, действуя в рамках закона, под свою ответственность и в интересах местного населения. (википедия)

Правовые основы института местного самоуправления в Республике Казахстан формировались поэтапно, так в 2001 году был принят Закон РК «О местном государственном управлении и самоуправлении в Республике Казахстан», совершенствование норм которого продолжается по сей день [2]. В 2012 году Указом Президента РК была утверждена «Концепция развития местного самоуправления в Республике Казахстан» (далее - Концепция).[1]

Вопросы совершенствования местного самоуправления нашли свое отражение и в «Плане нации «100 конкретных шагов по реализации пяти институциональных реформ Главы государства Нурсултана Назарбаева». [4] При этом участие граждан в процессе принятия решений заявлено «через развитие саморегулирования и местного самоуправления», а также предполагает вовлечение заинтересованных граждан через механизм «открытого правительства» в процесс принятия решений государственными органами всех уровней, участие представителей общественности в распределении бюджетных средств

в регионах и передачу институтам гражданского общества полномочий по оказанию социально значимых государственных услуг. Кроме того, в сельских населенных пунктах и городах районного значения обозначено введение «самостоятельного бюджета местного самоуправления».[3]

Практическая реализация соответствующих мероприятий станет определенным шагом вперед в ходе формирования в Казахстане местного самоуправления. Начавшийся в 2015 году второй этап реализации Концепции должен завершиться в 2020 году и привести в конечном итоге к созданию эффективной системы органов местного самоуправления, «обладающих определенной экономической и финансовой самостоятельностью, способных оказать помощь государству в проведении социально-экономических преобразований и решать различные вопросы местного значения».

При этом основной акцент делается не столько на деятельность самих органов местного самоуправления, а на повышение роли и участия сельского и городского населения в решении вопросов благоустрой-

ства соответствующих населенных пунктов, получения качественных жилищно-коммунальных услуг, улучшения санитарного состояния, обеспечения общественного порядка и т.д. [1]

В реализацию вышеуказанных документов в июле текущего года был принят Закон РК «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам развития местного самоуправления», который внес ряд существенных изменений и дополнений, в том числе и в Бюджетный кодекс РК. [3]

Рассмотрим, какие же статьи Бюджетного кодекса РК претерпели изменения.

Так в соответствии со статьей 6 бюджеты подразделяются на утверждаемые и не подлежащие утверждению. Перечень утверждаемых бюджетов дополнился бюджетами города районного значения, села, поселка, сельского округа. К не утверждаемым бюджетам присоединился бюджет района.

То есть в Республике Казахстан теперь утверждаются, исполняются и являются самостоятельными бюджеты следующих уровней:

- республиканский бюджет;
- областной бюджет,
- бюджеты города республиканского значения, столицы;
- районный (города областного значения),
- бюджет города районного значения, села, поселка, сельского округа (с 2018 года статья БК РК 243-4 (новая)).

В соответствии с Бюджетным кодексом РК внедрение самостоятельного бюджета местного самоуправления, как четвертого уровня государственного бюджета будет осуществляться поэтапно: с 2018 года в городах районного значения, сел, поселках, сельских округах с численностью населения 2000 и более человек, а повсеместное внедрение – после 2020 года (статья 243-5 БК РК новая).

При этом областной бюджет, бюджеты города республиканского значения, столицы, районные (города областного значения) бюджеты, бюджет города районного значения, села, поселка, сельского округа относятся к местным бюджетам (рис. 1).

Рис. 1 Уровни бюджета
Не подлежащими к утверждению являются государственный и консолидированный бюджеты, бюджет области и с 2018 года – бюджет района. Эти бюджеты составляются для использования в качестве аналитической информации. (рис.2)

КОНСОЛИДИРОВАННЫЙ БЮДЖЕТ	ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТ	БЮДЖЕТ ОБЛАСТИ	БЮДЖЕТ РАЙОНА	Бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа <i>(утверждаются после согласования с собранием местного сообщества решениями маслихата района)</i>
				Районный бюджет (города областного значения) <i>(утверждаются решениями маслихата района(города областного значения))</i>
				Областной бюджет, бюджеты города республиканского значения, столицы <i>(утверждаются решениями областного маслихата, маслихатов города республиканского значения, столицы)</i>
				Республиканский бюджет <i>(утверждаются Законом РК)</i>
Национальный фонд Республики Казахстан <small>(Решения по использованию принимает Президент РК, а доверительное управление осуществляет НацБанк РК)</small>				

Рис. 2 Виды бюджетов
В статье 42 дополнилось определение межбюджетных отношений: «Межбюджетными отношениями являются отношения между республиканским, областными бюджетами, бюджетами городов республиканского значения, столицы, районными (городов областного значения) бюджетами, бюджетами городов районного значения, сел, поселков, сельских округов в бюджетном процессе». (Рис.3)

В бюджетном процессе не допускаются взаимоотношения республиканского бюджета с районными (городов областного значения) бюджетами, бюджетами городов районного значения, сел, поселков, сельских округов, областных бюджетов с бюджетами городов районного значения, сел, поселков, сельских округов и взаимоотношения местных бюджетов одного уровня друг с другом, за исключением случаев, предусмотренных Бюджетным кодексом РК. (п.2, ст. 42 БК РК)

Формы регулирования межбюджетных отношений

Межбюджетные отношения в РК в соответствии со статьей 44 регулируются (рис.4):

1) между республиканским и областным бюджетом, бюджетами городов республиканского значения, столицы:

-трансфертами;
- бюджетными кредитами;
2) между областным и районными (городов областного значения) бюджетами:
- трансфертами;
- бюджетными кредитами;
- нормативами распределения доходов;

3) между районным (города областного значения) бюджетом и бюджетами городов районного значения, сел, поселков, сельских округов:

- трансфертами;
- бюджетными кредитами.

ходящих через территории городов районного значения, сел, поселков, сельских округов;

- объектах стационарного размещения рекламы в полосе отвода автомобильных дорог общего пользования районного значения;

- открытым пространстве за пределами помещений в городе районного значения, селе, поселке.

2. Неналоговыми поступлениями в бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа являются:

1) Штрафы, налагаемые акимами города районного значения, села, поселка, сельского округа за административные правонарушения.

2) Добровольные сборы физических и юридических лиц.

3) Доходы от коммунальной соб-

Формы регулирования межбюджетных отношений

- Трансферты
 - Общего характера
 - Целевые текущие
 - Целевые на развитие
- Бюджетные кредиты
- Нормативы распределения социального и индивидуального подоходного налогов между областными и районными (городов областного значения) бюджетами

Рис.4 Формы регулирования межбюджетных отношений

Объемы трансфертов общего характера (ТОХ) устанавливаются в абсолютном выражении ежегодно на скользящей основе: между районным (города областного значения) бюджетом и бюджетами города районного значения, села, поселка, сельского округа - решением маслихата района (города областного значения). (ст.45 БК РК)

Поступления в бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа

В соответствии со статьей 52-1 (новая статья) поступления в бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа состоят из следующих видов:

1. налоговые поступления;
2. неналоговые поступления;
3. поступления от продажи основного капитала;
4. поступления трансфертов.

1. Налоговыми поступлениями в бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа являются:

1) Индивидуальный подоходный налог по доходам, не облагаемым у источника выплаты, физических лиц, зарегистрированных на территории города районного значения, села, поселка, сельского округа.

2) Налог на имущество физических лиц, имущество которых находится на территории города

районного значения, села, поселка, сельского округа.

3) Земельный налог на земли населенных пунктов с физических и юридических лиц, земельный участок которых находится в городе районного значения, селе, поселке, сельском округе.

4) Налог на транспортные средства с физических и юридических лиц, зарегистрированных в городе районного значения, селе, поселке, сельском округе.

5) Плата за размещение наружной (визуальной) рекламы на:

- объектах стационарного размещения рекламы в полосе отвода автомобильных дорог общего пользования республиканского значения, проходящих через территории городов районного значения, сел, поселков, сельских округов;

- объектах стационарного размещения рекламы в полосе отвода автомобильных дорог общего пользования областного значения, про-

ственности местного самоуправления:

- поступления части чистого дохода коммунальных государственных предприятий;

- доходы на доли участия в юридических лицах, находящиеся в коммунальной собственности;

-доходы от аренды имущества коммунальной собственности местного самоуправления;

- другие доходы от коммунальной собственности местного самоуправления.

4) Другие неналоговые поступления в бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа.

3. Поступлениями в бюджеты города районного значения, села, поселка, сельского округа от продажи основного капитала являются деньги от продажи государственного имущества, закрепленного за государственными учреждениями, финансируемые из бюджетов города районного значения, села, поселка, сельского округа.

4. Поступлениями трансфертов в бюджеты города районного значе-

ния, села, поселка, сельского округа являются трансферты из районного (города областного значения) бюджета.

Расходы бюджетов города районного значения, села, поселка, сельского округа

В соответствии со статьей 56-1 (новая статья) расходы бюджетов города районного значения, села, поселка, сельского округа осуществляются по следующим направлениям:

1) функционирование аппарата акима города районного значения, села, поселка, сельского округа;

2) осуществление хозяйственного учета;

3) обеспечение деятельности по записи актов гражданского состояния;

4) дошкольное воспитание и обучение, в том числе организация медицинского обслуживания в организациях дошкольного воспитания и обучения;

5) организация бесплатного подвоза учащихся до ближайшей школы и обратно в сельской местности;

6) организация в экстренных случаях доставки тяжелобольных людей до ближайшей организации здравоохранения, оказывающей врачебную помощь;

7) оказание социальной помощи нуждающимся гражданам на дому;

8) организация сохранения государственного жилищного фонда города районного значения, села, поселка, сельского округа;

9) обеспечение санитарии населенных пунктов;

10) содержание мест захоронений и погребение безродных;

11) освещение улиц в населенных пунктах;

12) благоустройство и озеленение населенных пунктов;

13) поддержка культурно-досуговой работы на местном уровне;

14) строительство, реконструкция, ремонт и содержание автомобильных дорог в городах районного значения, села, поселках, сельских округах;

15) организация водоснабжения населенных пунктов;

16) обеспечение занятости населения на местном уровне;

17) проведение физкультурно-оздоровительных и спортивных мероприятий на местном уровне;

18) реализация мероприятий для решения обустройства сельских населенных пунктов в рамках государственных и правительственных программ;

19) трансферты в районный (города областного значения) бюджет. Кроме этого из бюджетов города районного значения, села, поселка, сельского округа также финансируются затраты на:

1) капитальные расходы государственных учреждений, оказывающих государственные услуги или выполняющих виды деятельности, указанные в пункте 1 настоящей статьи, а также расходы по перепод-

готовке кадров и повышению квалификации работников указанных государственных учреждений;

2) бюджетные инвестиционные проекты;

3) иные государственные услуги и направления деятельности акимов и органов местного самоуправления городов районного значения, сел, поселков, сельских округов, предусмотренные законами Республики Казахстан.

При этом расходы аппаратов акимов, финансируемых из бюджетов города районного значения, села, поселка, сельского округа, должны планироваться на основе лимитов штатной численности, утверждаемых Правительством Республики Казахстан, с учетом натуральных норм.

Как показывает практика, качество и эффективность внедрения новых правовых полномочий акимов городов районного значения, сел, поселков и сельских округов, напрямую зависит от кадрового потенциала и уровня профессиональных компетенций специалистов акимата и подведомственных организаций. К сожалению, анализ кадрового обеспечения указанных местных исполнительных органов четвертого уровня бюджета показывает недостаточный уровень подготовленности сотрудников, для решения поставленных задач. При этом проблемой становится нехватка штатной численности необходимых специалистов.

В этой связи встает вопрос о необходимости в Типовой структуре аппарата акима села, поселка, сельского округа пересмотреть нормативы их штатной численности. В настоящее время лимит штатной численности аппарата для сельских населенных пунктов с численностью от 1,5 до 3 тысяч человек составляет – 5 – 7 единиц. Вместе с тем, для охвата всех функций необходимо минимум 7-9 специалистов по различным специальностям.

Данные изменения требуют увеличения лимитов штатной численности местных исполнительных органов областей, утвержденными постановлением Правительства РК от 15 декабря 2004 года № 1324. [5]

Учитывая возросшую роль финансовой службы аппаратов акимов четвертого уровня бюджета предлагается также дополнить Перечень должностей Единых межотраслевых нормативов численности работников, обеспечивающих техническое обслуживание и функционирование государственных органов, должностью специалиста – бухгалтера по ведению бухгалтерского учета. [6] Это позволит снизить функциональную нагрузку по госслужащего – специалиста по планированию и исполнению сельского бюджета, разделив функциональные обязанности между специалистами акимата, что усилит персональную ответственность работников и повы-

сит эффективность осуществления бюджетных процессов.

В настоящее время в процессе совместной работы жители сельских округов принимают непосредственное участие в принятии организационных и управленческих решений, что в свою очередь, эффективно отражается на решении первоочередных проблем жителей данной территории.

Общественный контроль обеспечивает прозрачность и легитимность деятельности акимов сельских населенных пунктов, что вызывает высокое доверие к органам местного самоуправления, как со стороны государственных институтов, так и со стороны граждан.

Хотелось бы отметить, что эффективность развития и совершенствования, а также дальнейшая бесперебойная и продуктивная работа местного самоуправления во многом зависит не только от наличия комплекса необходимых законов, но и от заинтересованности и ответственности населения.

Список использованных источников:

1. Указ Президента Республики Казахстан от 28 ноября 2012 года № 438 «Концепция развития местного самоуправления в Республике Казахстан».

2. Закон Республики Казахстан от 23 января 2001 года «О местном государственном управлении и самоуправлении в Республике Казахстан».

3. Закон Республики Казахстан от 11 июля 2017 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам развития местного самоуправления».

4. План нации - 100 конкретных шагов по реализации пяти институциональных реформ Главы государства Нурсултана Назарбаева (май 2015 года).

5. Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 декабря 2004 года № 1324. «О некоторых вопросах утверждения лимитов штатной численности местных исполнительных органов».

6. Приказ Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 23 декабря 2015 года № 1002 «Об утверждении Единых межотраслевых нормативов численности работников, обеспечивающих техническое обслуживание и функционирование государственных органов».

7. Методическое пособие для акимов городов районного значения, сел, поселков, сельских округов, а также их сотрудников на тему: «Бюджетные процессы». (Работчики: Аширова Н.К., Кадырова М.Б.) - Астана: Академия государственного управления при Президенте Республики Казахстан, 2017. – 70 с.

Журналдың редакциялық кеңесі:

Нұрмұхамбет Қанапияұлы Әбдібеков

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің Төрағасы,
Редакциялық кеңес төрағасы

Серік Нәгербекұлы Нәгербеков

Есеп комитетінің мүшесі, з.ғ.д.

Гүлжан Жанпейісқызы Қарақұсова

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты, Қаржы және бюджет комитетінің Төрайымы,
з.ғ.д., профессор

Омархан Нұртайұлы Өксікбаев

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты, з.ғ.д.

Ерқара Балқараұлы Аймағамбетов

Қазтұтыну одағы Қарағанды экономикалық университетінің ректоры,
ЖМ ХҒА мүше-корреспонденті, Еуразия ХЭА академигі,
з.ғ.д., профессор

Аманжол Қошанұлы Қошанов

Қазақстан Республикасы ҰҒА академигі, з.ғ.д., профессор

Алданыш Арыстанғалиұлы Нұрымов

Еуразия ХЭА академигі және ҚҰЖҒА академигі, Салық қызметінің екінші дәрежелі Мемлекеттік кеңесшісі,
з.ғ.д., профессор

Кенжеғали Әбенұлы Сағадиев

Қазақстан Республикасы ҰҒА академигі, з.ғ.д., профессор

Рахман Алшанұлы Алшанов

«Туран» университетінің ректоры,
з.ғ.д., профессор

Алтай Болтайханұлы Зейнелғабдин

з.ғ.д., профессор

Сергей Всеволодович Шкодинский

Ресей Федерациясы Есеп палатасы ФЭИ бөлім басшысы,
з.ғ.д., профессор

Сапар Хайсаханұлы Көшкімбаев

«Қазақстан Республикасы аудиторлар палатасы» ҚАҰ президенті, з.ғ.к.

Зинаида Петровна Загоскина

Қазақстан Республикасы Аудиторлары коллегиясының және Қазақстанның ішкі Аудиторлар Институты басқарма кеңесінің мүшесі, Ішкі аудитор дипломының иесі, Қазақстан Республикасының аудитору, з.ғ.к.

Алмат Зарлықұлы Мурзин

«ҚБЗО» РМК директорының у.м.а., з.ғ.к.,
Бас редактор

Редакционный совета журнала :

Абдибеков Нурмухамбет Канапиевич

Председатель Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета,
Председатель редакционного совета

Нугербек Серик Нугербекевич

Член Счетного комитета, д.э.н.

Карагусова Гүлжан Джанпейсовна

Депутат Мәжілісі Парламенті Республикасы Қазақстан,
Председатель Комитета по финансам и бюджету,
д.э.н., профессор

Оксикбаев Омархан Нуртаевич

Депутат Мәжілісі Парламенті Республикасы Қазақстан, д.э.н.

Аймағамбетов Ерқара Балқараевич

Ректор Карагандинского экономического университета
Казпотребсоюза, член-корреспондент МАН ВШ, академик МЭА
Евразии, д.э.н., профессор

Қошанов Аманжол Қошанович

Академик НАН Республики Казахстан, д.э.н., профессор

Нурумов Алданыш Арыстанғалиевич

Академик МЭА Евразии, академик КНАЕН,
Государственный советник налоговой службы второго ранга,
д.э.н., профессор

Сағадиев Кенжеғали Абеневич

Академик НАН Республики Казахстан, д.э.н., профессор

Алшанов Рахман Алшанович

Ректор университета «Туран»,
д.э.н., профессор

Зейнелғабдин Алтай Болтайханович

д.э.н., профессор

Шкодинский Сергей Всеволодович

Начальник отдела НИИ Счетной палаты Российской Федерации,
д.э.н., профессор

Қошкімбаев Сапар Хайсаханович

Президент ПАО «Палата аудиторов Республики Казахстан», к.э.н.

Загоскина Зинаида Петровна

Аудитор Республики Казахстан,
Член совета Института внутреннего аудита и Коллегии аудиторов
Республики Казахстан, к.э.н.

Мурзин Алмат Зарлықович

Врио директора РГП «ЦИФН», к.э.н.,
Главный редактор

Editorial board of the journal:

Nurmukhambet Abdibekov

Chairman of the Account Committee for Control over Execution of the Republican Budget,
Chairman of the Editorial Board

Serik Nugerbekov

Member of the Accounts Committee, D.Sc. Economics

Gulzhan Karagusova

The Parliament's Mazhilis Deputy of the Republic of Kazakhstan,
Chairman of the Committee on Finance and Budget, D.Sc.
Economics, Professor

Omarkhan Oxikbayev

The Parliament's Mazhilis Deputy of the Republic of Kazakhstan,
D.Sc. Economics

Erkara Aimagambetov

President of the Karaganda Economical University of Kazakh
Consumers Unions, Corresponding Member of the IAS of HE,
Academician of the IAS in Eurasia, D.Sc. Economics, Professor

Amanzhol Koshanov

Academician NAS of the Republic of Kazakhstan, D.Sc.
Economics, Professor

Aldanysh Nurumov

Academician of the IEA of Eurasia, Academician of the KNA
of NS, second rank National Tax Counselor, D.Sc. Economics,
Professor

Kenzhegali Sagadiyev

Academician NAS of the Republic of Kazakhstan, D.Sc.
Economics, Professor

Rakhman Alshanov

President of the «Turan» University, D.Sc. Economics, Professor

Altai Zeynelgabdin

D.Sc. Economics, Professor

Sergey Shkodinsky

Head of the department at SRI of Accounts Chamber of the
Russian Federation, D.Sc. Economics, Professor

Sapar Koshkimbayev

President of the PJSC «Chamber of Auditors of the Republic of
Kazakhstan», Candidate of Economics

Zinaida Zagoskina

Auditor of the Republic of Kazakhstan, Certified Internal Auditor,
Board Member of Internal Audit Institute and Member of Auditors
Council of the Republic of Kazakhstan, Candidate of Economics

Almat Murzin

The Officer-in-Charge of the Director of the RSE «CFVR»,
Candidate of Economics,
Editor in chief

«Мемлекеттік аудит – Государственный аудит»

қаржы-экономикалық журнал

Меншік иесі: Республикалық бюджеттің атқарылуын
бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық
бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК

Бас редактор: А.З. Мурзин

Шығарушы редактор: Р.М. Қожахметов

Қазақ тіліндегі нұсқасы: А.Ә. Қауымбаева

Ағылшын тіліндегі нұсқасы: ТОО «Gentle Translation Group»,
(директор - Н.П.Серова)

Корректорлар: Н.К. Әшірова, Ә.А. Кәрібаев.

Журнал 2017 жылғы 1 маусымда Қазақстан Республикасы
байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №16559-Ж
күәләге берілген. Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі
№9582-Ж 15.10.2008ж.

Тоқсанына 1 рет шығады.

Қазақстан Республикасында және ТМД аумақтарына тарайды.

Материалдарды қайта басу кезінде журналға сілтеме жасалуы шарт.
Редакция пікірі мақала авторының пікірімен сәйкес келмеуі мүмкін.

Редакцияның мекен-жайы: 010000, Қазақстан Республикасы,

Астана қаласы, Мәңгілік-Ел көшесі, 8,

«Министрліктер үйі», тел.:+7 (717) 2742196.

Тел: +7 (717) 2742196, 2741690, 2741733, <http://www.cifn.kz>.

Дизайн, беттеу, баспахана: «Жасыл орда» ЖШС, Астана қ., Ақан сері
көшесі, 114/2, тел.:+7 (717) 2289925.

Таралымы: 300 дана.

Жазылу индексі: «Казпочта» АҚ каталогы бойынша – 74167.

Финансово-экономический журнал

«Мемлекеттік аудит – Государственный аудит»

Собственник: РГП «Центр по исследованию финансовых
нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением
республиканского бюджета

Главный редактор: Мурзин А.З.

Выпускающий редактор: Кожахметов Р.М.

Казахский вариант: Каумбаева А.А.

Английский вариант: ТОО «Gentle Translation Group»,
(директор-Серова Н.П.)

Корректоры: Аширова Н.К., Карыбаев А.А.

Журнал перерегистрирован Министерством связи и информации
Республики Казахстан 01.06.2017 года, свидетельство №16559-
Ж. Номер и дата первичной постановки на учет №9582-Ж. от
15.10.2008г.

Выходит 1 раз в квартал.

Распространяется на территории Республики Казахстан и СНГ.

При распечатке материалов ссылка на журнал обязательна.

Мнение редакции может не совпадать с точкой зрения
авторов статей.

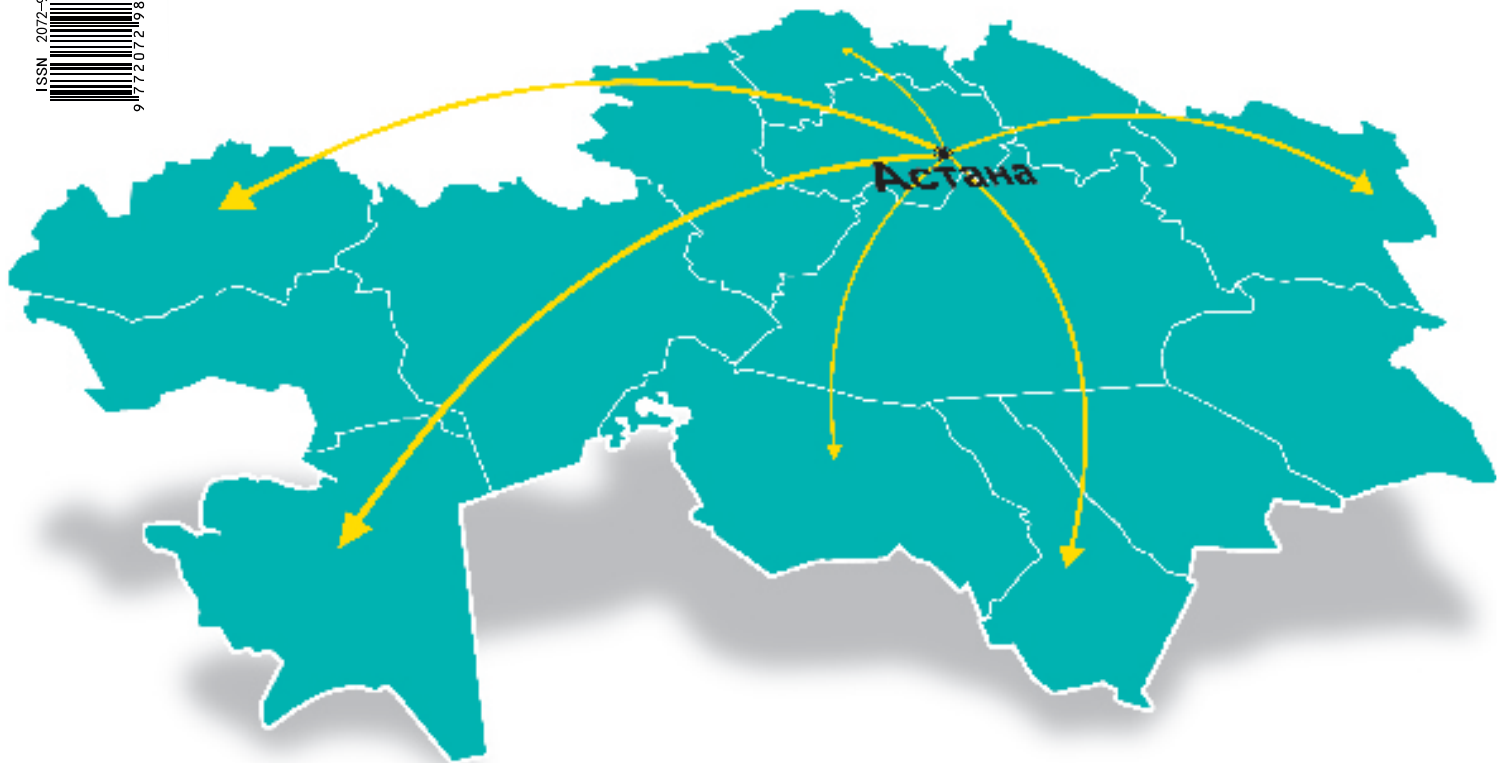
Адрес редакции: 010000, Республика Казахстан, город Астана, ул.
Мангилик-Ел, 8, «Дом министерств», тел.:+7 (717) 2742196.

Тел: +7 (717) 2742196, 2741690, 2741733, <http://www.cifn.kz>.

Дизайн, верстка, отпечатано: ТОО «Жасыл орда», г.Астана, ул. Ақан
сері, 114/2, тел.+7 (717) 2289925.

Тираж: 300 экземпляров.

Подписной индекс: по каталогу АО «Казпочта» -74167.

ВО ВСЕХ ГОРОДАХ КАЗАХСТАНА

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕМАЛЕКЕТТИК
Аудит

Финансово-экономический журнал по вопросам социально-экономического развития
управления государственными финансами, государственного финансового контроля и аудита

ЖУРНАЛ ВЫХОДИТ ЕЖЕКВАРТАЛЬНО

**Подписку на печатную версию журнала
вы можете оформить
через отделение АО "Казпочта"
подписной индекс **74167****

Приглашаем к сотрудничеству!

Тел.: 8 (7172) 74 17 33, 74 22 58
факс 8 (7172) 74 19 31
www.cifn.kz

